

မာယာ - သာဠေယျ

အယံ ဝုစ္ဆတီတိ အယံ ကတပဋိစ္ဆာဒနလက္ခဏာ မာယာ နာမ ဝုစ္စတိ။ ပ ။ ဣဒံ ဝုစ္ဆတီတိ ဣဒံ အတ္တနော အဝိဇ္ဇမာနဂုဏပကာသနလက္ခဏံ သာဠေယျံ နာမ ဝုစ္စတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၇၅။)

“သန္တဒေါသပဋိစ္ဆာဒနလက္ခဏာ မာယာ၊ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနလက္ခဏံ သာဠေယျ”န္တိ ဧဝံ ဝုတ္တာ တဒါ-ကာရပ္ပဝတ္တာ အကုသလာ ခန္ဓာ၊ တဒေကဋ္ဌာ စ သံကိလေသဓမ္မာ **မာယာသာဠေယျာဒိကာ**။ (မဟာဋီ-၂-၁၄၆။)

မာယာသည် မိမိပြုပြီးသော မိမိ၌ ထင်ရှားရှိသော အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏။ သာဠေယျ သည် မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ထုတ်ဖော်ချီးမွမ်းခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏ - ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုအပ်ကုန်သော မိမိ၌ ထင်ရှားရှိသော အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းကွယ်ကာ၍ အပြစ်မရှိလေဟန်ဖြင့် လိမ်လည်လှည့်ပတ်ခြင်း၊ မိမိမှာ မရှိသော ဂုဏ်ကို ရှိလေယောင် ဟိတ်ဟန်ဆောင်လျက် စဉ်းလဲကောက်ကျစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော အကုသိုလ်ခန္ဓာတို့သည်လည်းကောင်း၊ ထို မာယာ သာဠေယျ၌ တည်၍ ထပ်ဆင့် ဖြစ်ပွားလာကြကုန်သော ကိလေသာတရားစုတို့သည်လည်းကောင်း မာယာ သာဠေယျ စသည် မည်ကုန်၏။ တရားကိုယ်အားဖြင့် ရံခါ တဏှာလောဘ ပြဇာန်းသော၊ ရံခါ မာန ပြဇာန်းသော အကုသိုလ်ခန္ဓာများသာ အဖြစ်များဖွယ်ရာ ရှိသည်။

ဤကာယုဇကတာ စိတ္တုဇကတာဟူသော ဥဇကတာစေတသိက်တို့သည် ယင်း မာယာ သာဠေယျ ဦးဆောင်သည့် အက္ခေအကောက်တရားတို့နှင့် ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကြကုန်၏။ ယင်းအကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်သတ်နိုင်ကြကုန်၏။ သို့အတွက် ဤ ဥဇကတာ စေတသိက်တို့ အဝင်အပါ သောဘဏစိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ခဲ့ကုန်၍ အက္ခေအကောက်များ ကင်းစင်နေသဖြင့် စေတသိက် စိတ်တို့သည် ဒါန သီလ ဘာဝနာဆိုင်ရာ ကောင်းမှုအာရုံပေါ်၌ ဖြောင့်မတ်နေကြပေသည်။ ဤဥဇကတာ စေတသိက်တို့၏ စွမ်းအင်ကြောင့် နာမကာယ သာမက ရူပကာယပါ ဖြောင့်မတ်ရိုးသားသော အမူအရာ ရှိနေပေသည်။ လက္ခဏ ရသ စသည်တို့၏ သဘောများ ထင်ရှားပြီ။

အစုံအစုံ ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းရင်း

ဧတ္ထ စ စိတ္တပဿဒ္ဓိအာဒိဟိ စိတ္တမေဝ ပဿဒ္ဓံ၊ လဟု၊ မုဒု၊ ကမ္မညံ၊ ပဂုဏံ၊ ဥဇု စ ဟောတိ။ ကာယ-ပဿဒ္ဓိအာဒိဟိ ပန ရူပကာယောပိ။ တေနေဝေတ္ထ ဘဂဝတာ ဓမ္မာနံ ဒုဝိဇ္ဇတာ ဝုတ္တာ၊ န သဗ္ဗတ္ထ။ (မဟာဋီ-၂-၁၄၆။)

စိတ္တပဿဒ္ဓိဖြင့် စိတ်၏ ငြိမ်းအေးမှု၊ စိတ္တလဟုတာဖြင့် စိတ်၏ ပေါ့ပါးမှု၊ စိတ္တမုဒုတာဖြင့် စိတ်၏ နူးညံ့မှု၊ စိတ္တကမ္မညတာဖြင့် စိတ်၏ ကောင်းသောအမှု၌ ခံ့ညားမှု၊ စိတ္တပါဂုဏတာဖြင့် စိတ်၏ ကောင်းသောအမှု၌ ပွန်းတီးမှု လေ့လာနိုင်နင်းမှု ကျွမ်းကျင်မှု၊ စိတ္တုဇကတာဖြင့် စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှုသာ အသီးအသီး ဖြစ်နိုင်၏။ ကာယပဿဒ္ဓိ စသည်တို့ဖြင့်ကား ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသော နာမကာယသည်လည်းကောင်း၊ ရူပကာယ သည်လည်းကောင်း ငြိမ်းအေးမှု၊ ပေါ့ပါးမှု၊ နူးညံ့မှု၊ ကောင်းသောအမှု၌ ခံ့ညားမှု၊ ကောင်းသောအမှု၌ လေ့လာ ပွန်းတီးမှု ကျွမ်းကျင်မှု၊ ဖြောင့်မတ်မှုများ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကာယပဿဒ္ဓိ စသည်တို့၌သာလျှင် ဘုရားမြတ်စွာ သည် ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိ စသည်ဖြင့် နှစ်မျိုးစီ ခွဲ၍ ဟောကြားတော်မူသည်။ သမာဓိ စသော အလုံးစုံသော တရားတို့၌ နှစ်မျိုးစီ ခွဲ၍ မဟောအပ်ပေ။

ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိမှ စ၍ ကာယုဇကတာ စိတ္တုဇကတာတိုင်အောင်သော စေတသိက် (၁၂)လုံးတို့ကို အစုံအစုံ တွဲ၍ ဟောကြားထားတော်မူသဖြင့် ယုဂဠုစေတသိက်များဟု ခေါ်၏။ ယင်း စေတသိက်တရားစုတို့သည် တက်ညီလက်ညီဖြင့် ဆိုင်ရာ ကိလေသာ အပူမီးတောက်များကို ငြိမ်းသတ်ကြသဖြင့် ဤစေတသိက်တို့ အပါအဝင် ဖြစ်သော သောဘဏအုပ်စုဝင် နာမ်တရားတို့ = အကောင်းအုပ်စု စိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ခိုက် ကိလေသာ အပူမီးများ ငြိမ်းအေးလျက် ရှိကြ၏။ ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာများ ငြိမ်းသဖြင့် စိတ်စေတသိက်တို့၌ ငြိမ်းအေးမှု ပေါ့ပါးမှု စသည့် သဘောတရားတို့သည် ထူးခြားထက်မြက်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ယင်းငြိမ်းအေးမှု ပေါ့ပါးမှု စသော သဘောတရားများသည် စိတ်စေတသိက်၌သာမက ယင်းစိတ်စေတသိက်တို့ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်များအထိ ကူးစက်ကာ ငြိမ်းအေးမှု ပေါ့ပါးမှု စသော သဘောတရားများသည် စိတ္တဇရုပ်များ၌ ကူးစက်ဖြစ်ပွားလျက် ရှိကြ၏။ ထိုစိတ္တဇရုပ်များမှ အငြိမ်းဓာတ် အပေါ့ဓာတ် စသည်တို့သည် ကူးစက်၍ ရူပကာယ တစ်ခုလုံး၌ လည်း ငြိမ်းအေးမှု၊ ပေါ့ပါးမှု စသည့်သဘောတရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိကြ၏။ ဤသို့လျှင် နာမကာယတွင် သာမက ရူပကာယအထိ ကူးစက်၍ ငြိမ်းအေးမှု၊ ပေါ့ပါးမှု၊ နူးညံ့မှု၊ ကောင်းမှု၌ ခံ့ညားမှု၊ လေ့လာပွန်းတီးကျွမ်းကျင်မှု၊ ဖြောင့်မတ်မှုတို့ ဖြစ်ပုံကို သိစေတော်မူလို၍ နှစ်မျိုးစီ ခွဲခြား၍ ဟောကြားတော်မူပေသည် ဟူလိုသည်။

၂၀ - ၂၁ - ၂၂။ ဝိရတိစေတသိက် သုံးပါး

၁။ တိဿောပိ ဝိရတိယော ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝတ္ထုနံ အဝီတိက္ကမလက္ခဏာ၊ (အမဒ္ဒနလက္ခဏာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။)

၂။ ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝတ္ထုတော သင်္ကောစနရဿ၊

၃။ အင်္ဂါရိယပစ္စုပ္ပန်နာ၊

၄။ သဒ္ဓါဟိရောတ္တပ္ပအပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏပဒဋ္ဌာနာ။

ပါပကိရိယတော စိတ္တဿ ဝိမုဒ္ဓိဘာဝဘူတာတိ (ဝိမုဒ္ဓဘာဝဘူတာတိ) ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၇။)

[မှတ်ချက် - အဋ္ဌကထာများ၌ အထက်ပါအတိုင်း ဝိရတိစေတသိက် သုံးပါးလုံးကို တပေါင်းတစည်းတည်း ပြု၍ လက္ခဏာ ရသ စသည်တို့ကို ရေးသားထားပါသည်။ ဉာဏ်ရင့်သူတို့ကား သဘောပေါက်၍ ရှုကွက်ကိုလည်း နားလည်နိုင်၍ ရှုတတ်ကြမည် ဖြစ်သည်။ ဉာဏ်နုသူတို့ကား ရှုကွက်ကို သဘောပေါက်ချင်မှ ပေါက်မည်။ သို့အတွက် ယင်း စေတသိက်တို့ကို တစ်လုံးစီ ခွဲ၍ ဘာသာပြန်ဆိုထားပါသည်။ စိတ္တက္ခဏာ တစ်ချက်အတွင်း၌ တစ်နည်း-ဇောဝိထိစိတ်အစဉ် တစ်ခုအတွင်း၌ ယင်း ဝိရတိစေတသိက်တို့သည် တစ်လုံးစီသာ လောကီအခိုက်၌ ဖြစ်နိုင်၍ ယင်းစေတသိက်တို့ကို သိမ်းဆည်း ရှုပွားသောအခါ၌လည်း တစ်လုံးစီ ခွဲ၍ ရှုရမည် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။]

၂၀။ သမ္မာဝါစာ

၁။ ဝစီဒုစရိုက်၏ တည်ရာဝတ္ထုတို့ကို မလွန်ကျူးခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
(မကျော်နင်းခြင်းသဘော ဟူလိုသည်။)

၂။ ဝစီဒုစရိုက်၏ တည်ရာဝတ္ထုမှ တွန့်ဆုတ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရဿ၊

၃။ ဝစီဒုစရိုက်ကို မပြုမကျင့်သော သဘောတရား
= (ဝစီဒုစရိုက်ကို မပြုမကျင့် ရှောင်ကြဉ်သော သဘောတရား) ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ သဒ္ဓါ၊ ဟိရီ၊ ဩတ္တပ္ပ၊ အလိုနည်းခြင်း = အပ္ပိစ္ဆတာ စသော ဂုဏ် ပဒဋ္ဌာန်။

[မှတ်ချက် - ဝစီဒုစရိုက် လေးမျိုး ရှိနေသဖြင့် တစ်ခုခုကို အာရုံယူ၍ ရှုရန် ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် ဝစီဒုစရိုက် တစ်ခုစီကို အာရုံယူ၍ ရှုပါ။ မုသားစကားပြောဆိုခြင်း ဝစီဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်မှုကို ပုံစံထုတ်၍ ထပ်မံ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။]

၁။ မုသားစကား ပြောဆိုခြင်းကို မလွန်ကျူးခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ မုသားစကား ပြောဆိုခြင်းမှ တွန့်ဆုတ်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ မုသားစကား ပြောဆိုခြင်းကို မပြုကျင့်သော သဘောတရား	ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊
၄။ သဒ္ဓါ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ အလိုနည်းခြင်း အပို့စ္ဆတာ စသော ဂုဏ်	ပဒဋ္ဌာန်။
- [ပိသုဏဝါစာ ဖရုသဝါစာ သမ္ပပ္ပလာပတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းတို့၌လည်း နည်းမှီး၍ ရှုပါ။]

၂၁။ သမ္မာကမ္မန္တ

၁။ ကာယဒုစရိုက်၏ တည်ရာဝတ္ထုတို့ကို မလွန်ကျူးခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ ကာယဒုစရိုက်မှ တွန့်ဆုတ်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ ကာယဒုစရိုက်ကို မပြုကျင့်သော သဘောတရား	ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊
၄။ သဒ္ဓါ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ အလိုနည်းခြင်း = အပို့စ္ဆတာ စသော ဂုဏ်	ပဒဋ္ဌာန်။

ကာယဒုစရိုက် ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်မှု ဝိရတိပုံစံ

၁။ သူ့အသက် သတ်ခြင်းကို မလွန်ကျူးခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ သူ့အသက် သတ်ခြင်းမှ တွန့်ဆုတ်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ သူ့အသက် သတ်ခြင်းကို မပြုကျင့်သော သဘောတရား	ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊
၄။ သဒ္ဓါ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ အလိုနည်းခြင်း = အပို့စ္ဆတာ စသော ဂုဏ်	ပဒဋ္ဌာန်။
- [အဒိန္နာဒါန ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ ဒုစရိုက်တို့မှ ရှောင်ကြဉ်မှုတို့၌လည်း နည်းမှီး၍ ရှုပါ။]

၂၂။ သမ္မာအာဇီဝ

၁။ မိစ္ဆာဇီဝ၏ တည်ရာဝတ္ထုတို့ကို မလွန်ကျူးခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ မိစ္ဆာဇီဝမှ တွန့်ဆုတ်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ မိစ္ဆာဇီဝကို မပြုကျင့်သော သဘောတရား	ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊
၄။ သဒ္ဓါ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ အလိုနည်းခြင်း = အပို့စ္ဆတာ စသော ဂုဏ်	ပဒဋ္ဌာန်။

မိစ္ဆာဇီဝတစ်ခုကို ပုံစံအဖြစ် ဖော်ပြအပ်ပါသည်

၁။ သူ့အသက်သတ်၍ ရရှိသော ပစ္စည်းကို သုံးစွဲခြင်းကို မလွန်ကျူးခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ သူ့အသက်သတ်၍ ရရှိသော ပစ္စည်းကို သုံးစွဲခြင်းမှ တွန့်ဆုတ်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ သူ့အသက်သတ်၍ ရရှိသော ပစ္စည်းကို သုံးစွဲခြင်းကို မပြုကျင့်သော သဘောတရား	ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊
၄။ သဒ္ဓါ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ အလိုနည်းခြင်း = အပို့စ္ဆတာ စသော ဂုဏ်	ပဒဋ္ဌာန်။

ဤဝိရတိ သုံးပါးတို့ကို မကောင်းမှုကို ပြုခြင်းမှ စိတ်၏ မျက်နှာလွှဲတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်စေတတ် ကုန်သော သဘောတရားတို့ဟူ၍ မှတ်ပါ။

ရှင်းလင်းချက်များ

ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝတ္ထုနန္တိ ပရပါဏပရဓနပရက္ကတ္တိအာဒိနံ။ အမဒ္ဒနံ မဒ္ဒနပဋိပက္ခဘာဝေါ။ ကာယဒုစ္စရိ-
တာဒိဝတ္ထုတော သင်္ကောစနကိရိယာပဒေသေန ကာယဒုစ္စရိတာဒိတော ဧဝံ သင်္ကောစနကိရိယာ ဝုတ္တာတိ
ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ န ဟိ ဝိရတိယော ဒုစ္စရိတဝတ္ထုနော အကိရိယပစ္စုပ္ပန်နာ ယုဇ္ဇန္တိ၊ အထ ခေါ ဒုစ္စရိတဿ၊ ဝိရတိနဉ္စ
သောရစ္စဝသေန သင်္ကောစနံ၊ အကိရိယာနဉ္စ ဟိရောတ္တပ္ပါနံ ဇိဂုစ္ဆနာဒိဝသေနာတိ အယမေတေသံ ဝိသေသော။
(မဟာဋီ-၂-၁၄၈။)

ကာယဒုစ္စရိန် စသည်တို့၏ တည်ရာဝတ္ထုတို့ - ဟူသည် သူ့အသက် သူ့ပစ္စည်း သူ့သား မယား စသည်
တို့တည်း။ သူ့အသက်သည် သူ့အသက်ကို သတ်ခြင်း ပါဏာတိပါတ ဒုစ္စရိန်မူ၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်သည်။
သူ့ပစ္စည်းသည် သူ့ပစ္စည်းကို မတရားယူခြင်း အဒိန္နာဒါန ဒုစ္စရိန်မူ၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်သည်။ သူ့သားမယား
သည် ကာမတို့၌ မှားယွင်းဖောက်ပြန် မမှန်ကန်သော အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ ဒုစ္စရိန်မူ၏
တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်သည်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါလေ။

ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝတ္ထုတော သင်္ကောစနရသာ - ၌ ကာယဒုစ္စရိန် စသည်တို့၏ တည်ရာဝတ္ထုမှ တွန့်ဆုတ်
ခြင်းကိရိယာကို ညွှန်ပြခြင်းဖြင့် ကာယဒုစ္စရိန် စသည်မှသာ တွန့်ဆုတ်ခြင်းကြိယာကို ဆိုလို၏ဟု မှတ်ပါ။ ဆိုလို
သည်မှာ ကာယဒုစ္စရိန် စသည်တို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်သည့် သူ့အသက်၊ သူ့ပစ္စည်း၊ သူ့သားမယား စသည်တို့မှ
တွန့်ဆုတ်ခြင်း အမူအရာ မဟုတ်၊ ယင်း သူ့အသက်၊ သူ့ပစ္စည်း၊ သူ့သားမယား စသည့် ဒုစ္စရိန်၏ တည်ရာဝတ္ထု
တို့၌ ကျူးလွန်ခြင်း ဒုစ္စရိန်လုပ်ငန်းမှသာ = သူ့အသက် သတ်ခြင်း၊ သူ့ပစ္စည်း မတရားယူခြင်း၊ သူ့သားမယား
ပြစ်မှားခြင်းစသော ဒုစ္စရိန် လုပ်ငန်းရပ်မှသာ တွန့်ဆုတ်ခြင်းအမူအရာ ကြိယာဟု မှတ်ပါ ဟူလိုသည်။ အကြောင်း
ကား ဤသို့တည်း။ -

အကိရိယပစ္စုပ္ပန်နာ - အရ ဝိရတိတို့သည် ဒုစ္စရိန်၏ တည်ရာဝတ္ထုတို့ကို မပြုကျင့်သော သဘောတရား
ဟု ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်ခြင်းတို့မှာ မသင့်လျော်သော သဘောတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။ အမှန်စင်စစ်
မှာမူ ယင်းဒုစ္စရိန်၏ တည်ရာဝတ္ထုတို့ကို လွန်ကျူးမှု ဒုစ္စရိန်ကို မပြုကျင့်သော သဘောတရားတို့ဟူ၍ ယင်း
ဝိရတိတရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု
ထင်လာမှုတို့သာ သင့်မြတ်ကုန်၏။ ဒုစ္စရိန်၏ တည်ရာဝတ္ထုကို မပြုကျင့်သည် မဟုတ်၊ ဒုစ္စရိန်ကိုသာ မပြုကျင့်
သော သဘောတရားဟု ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာခြင်းသည်သာ သင့်မြတ်ကုန်၏ အသင့်ယုတ္တိ
ရှိကုန်၏ ဟူလိုသည်။

ဝိရတိနှင့် ဟိရိ ဩတ္တပ္ပ - ဟိရိ ဩတ္တပ္ပတို့အရာ၌လည်း - အကရဏရသ၊ သင်္ကောစနပစ္စုပ္ပန်တို့ကို
ဆိုခဲ့သောကြောင့် ဤဝိရတိအရာ၌ သင်္ကောစနရသနှင့် အကိရိယပစ္စုပ္ပန်တို့သည် ၎င်းတို့နှင့် အဘယ်သို့
ထူးပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ အဖြေမှာ ဤသို့ဖြစ်၏ - ဝိရတိတို့ကား ကောင်းမှု၌ = သုစ္စရိန်တရား၌ မွေ-
လျော်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကာယဒုစ္စရိန် စသည်မှ တွန့်ဆုတ်ခြင်း၊ ကာယဒုစ္စရိန် စသည်ကို မပြုခြင်း ဖြစ်သည်။
ဟိရိ ဩတ္တပ္ပတို့ကား ဒုစ္စရိန်ကို စက်ဆုပ်ခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ကာယဒုစ္စရိန် စသည်မှ
တွန့်ဆုတ်ခြင်း ကာယဒုစ္စရိန် စသည်ကို မပြုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤကား ဝိရတိတို့နှင့် ဟိရိ ဩတ္တပ္ပတို့၏ ရသ
ပစ္စုပ္ပန် စသည်တို့၌ ထူးခြားမှု ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ-၂-၁၄၈။)

သမ္မာဝါစာ - ဝစီကမ္မဒွါရကထာယံ ပန စေတနာဝိရတိသဒ္ဓဝသေန တိဝိဓာ ဝါစာ နာမ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၂၈။)

သမ္မာဝါစာသည် စေတနာသမ္မာဝါစာ၊ ဝိရတိသမ္မာဝါစာ၊ သဒ္ဓသမ္မာဝါစာအားဖြင့် သုံးမျိုး ရှိ၏။ ထိုတွင်-

- ၁။ အမှန်ကိုသာ ပြောဆိုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော မချွတ်ယွင်းသောစကား = အမုသာဝါဒ၊
- ၂။ ကောင်းသောစကားကို ပြောဆိုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော မချောပစ် မကုန်းတိုက်သော = အပိသုဏဝါစာ၊
- ၃။ ချစ်မြတ်နိုးဖွယ်ရာစကားကို ပြောဆိုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော မကြမ်းတမ်းသောစကား = အဖရုသဝါစာ၊
- ၄။ တရားကို ဟောကြားခြင်း ပြောဆိုခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော မပြိန်ဖျင်းသော စကား = အသမ္ပပ္ပလာပ-

ဤ အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော စကားကို ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော ဝုဋ္ဌော၊ အဘိညာဏ်ဇော၊ မဟာကုသိုလ်ဇော၊ မဟာကြိယာဇောနှင့် ယှဉ်သော စေတနာသည် **စေတနာသမ္မာဝါစာ** မည်၏။

တစ်စုံတစ်ခု အမှုအတွက် လိမ်လည်လှည့်ပတ်ဖို့အချက်၊ ကုန်းတိုက်ဖို့အချက်၊ ကြမ်းတမ်းသောစကား ပြောဖို့အချက်၊ ပြိန်ဖျင်းသောစကား ပြောဖို့အချက် တစ်ခုခုပေါ်ခဲ့လျှင် ထိုလိမ်ညာမှု စသည့် ဝစီဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်၍ ဝစီဒုစရိုက် မဖြစ်သည့် သမ္မာဝါစာ စကားမျိုးကိုသာ ပြောဆိုလိုက်လျှင် ထိုပြောဆိုကြောင်း စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် စကားမပြောဘဲ ဆိတ်ဆိတ်နေခဲ့လျှင် ထိုဆိတ်ဆိတ်နေကြောင်း စိတ္တုပ္ပါဒ်၌လည်းကောင်း ဝစီဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်မှု = ဝိရတိသဘော ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ထိုရှောင်ကြဉ်မှုသဘောကိုသာ **ဝိရတိသမ္မာဝါစာ**ဟု ဆိုရလေသည်။

ဧတေသု ဟိ ပဋိပါဠိယာ သတ္တ စေတနာပိ ဝဋ္ဋန္တိ ဝိရတိယောပိ။ အန္တေ တယော စေတနာသမ္ပယုတ္တာဝ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၄၇။)

ကာယသုစရိုက် သုံးပါး၊ ဝစီသုစရိုက် လေးပါးတို့၏ တရားကိုယ်မှာ စေတနာကို အရကောက်လျှင်လည်း သင့်ကုန်၏။ ဝိရတိကို အရကောက်လည်း သင့်ကုန်၏။ မနောသုစရိုက် သုံးပါးတို့တွင် အနတ္တိဇ္ဈာဟူသည် အလောဘ၊ အဗျာပါဒဟူသည် အဒေါသ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဟူသည် အမောဟ ဖြစ်၍ စေတနာနှင့် ယှဉ်ကုန်သော အလောဘ အဒေါသ အမောဟတို့ကိုသာ အရကောက်ယူခြင်းသည် သင့်မြတ်ပေ၏။

ထိုသမ္မာဝါစာ အမည်ရသည့် စကားကို ပြောဆိုရာ၌ အပြစ်ကင်းလတ် ကောင်းမြတ်သော စကားသံသည် **သဒ္ဓသမ္မာဝါစာ** မည်၏။ **ကထာသမ္မာဝါစာ** ဟူ၍လည်း ခေါ်၏။

ဤသုံးမျိုးတို့တွင် ဤဝိရတိစေတသိက်ပိုင်း၌ **ဝိရတိသမ္မာဝါစာ**ကိုသာ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ဤသမ္မာဝါစာ ဝိရတိဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ထိုက်သော ဒုစရိုက်အားလုံးသည် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်း မရှိစေရ။

သမ္မာကမ္မန္တ - သမ္မာကမ္မန္တသည်လည်း ကိရိယာ စေတနာ ဝိရတိအားဖြင့် သုံးမျိုး ရှိ၏။ ထိုတွင် အပြစ် မရှိသော လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်ကို ပြုလုပ်နေသူ၏ ကိုယ်အမူအရာသည် **ကိရိယာသမ္မာကမ္မန္တ** မည်၏။ ထို အပြစ် မရှိသော ကိစ္စလုပ်ငန်းရပ်ကို ပြုလုပ်ကြောင်း စေတနာသည် **စေတနာကမ္မန္တ** မည်၏။ တစ်စုံတစ်ခုသော ကာယ ဒုစရိုက်ကို ပြုဖို့အချက် ပေါ်လာသည့်အခါ မပြုဘဲ ရှောင်ကြဉ်လိုက်လျှင် (အခြားသော တစ်စုံတစ်ခုသော အမှုကို ပြုသည် ဖြစ်စေ မပြုသည် ဖြစ်စေ) **ဝိရတိသမ္မာကမ္မန္တ** ဖြစ်၏။ ဤသမ္မာကမ္မန္တ ဝိရတိဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ထိုက်သော ဒုစရိုက်အားလုံးသည် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်း မရှိစေရ။ ဝိရတိ စေတသိက်ပိုင်း၌ ဝိရတိသမ္မာ-ကမ္မန္တကိုသာ အလိုရှိအပ်ပေသည်။

သမ္မာအာဇီဝ - သမ္မာအာဇီဝသည် ဝိရိယ ဝိရတိအားဖြင့် နှစ်မျိုးပြား၏။ ထိုတွင် မိရိုးဖလာအတိုင်း လယ်ထွန်မှု တရားသောနည်းလမ်းဖြင့် ကုန်သွယ်မှု စသည်ကို ပြု၍လည်းကောင်း၊ ရဟန်းတော်ဖြစ်လျှင် သစ်သီး ပေးခြင်း ပန်းပေးခြင်း ဆေးကုခြင်း လူတို့၏အစေအပါး အခိုင်းခံခြင်း စသည့် ကုလဒုသန အနေသန မိစ္ဆာဇီဝတို့နှင့်

မရောယှက်ဘဲ တရားသောနည်းလမ်းဖြင့်သာ ဘုရားရှင် ခွင့်ပြုတော်မူအပ်သော နည်းလမ်းဖြင့်သာ ပစ္စည်းလေး ပါးကို ရှာဖွေ၍လည်းကောင်း၊ အသက်မွေးသူတို့၏ လယ်ထွန်ခိုက် ကုန်သွယ်ခိုက် ဆွမ်းခံခိုက် စသည်၌ ဖြစ်သော သမ္မာဝါယာမသည် **ဝိရိယသမ္မာအာဇီဝ** မည်၏။ (ဝိရိယ ပြဇာန်းသော စိတ် စေတသိက်များတည်း။)

တစ်ဖန် ဝစီဒုစရိုက် ကာယဒုစရိုက်တို့သည် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် ဆက်သွယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ ဝစီဒုစရိုက် ကာယဒုစရိုက်တို့ကြောင့် ရရှိသော ပစ္စည်းများကို မှီ၍ အသက်မွေးနေအံ့၊ လက်နက် အဆိပ် သေရည်အရက် တို့ကို ကုန်သွယ်၍၊ မွေးမြူရေးလုပ်ကာ ကုန်သွယ်၍၊ လူကို ကုန်သွယ်၍ အသက်မွေးအံ့၊ ရဟန်းဖြစ်လျှင် မိစ္ဆာဇီဝကြောင့် ရရှိသည့် ပစ္စည်းလေးပါးကို သုံးစွဲနေအံ့ - ထိုဒုစရိုက်မှုမျိုးကို မပြုတော့ပါဘူးဟု ထိုမိစ္ဆာဇီဝမှုဖြင့် ရရှိသော ပစ္စည်းများကို မသုံးစွဲပါဘူးဟု ရှောင်ကြဉ်လိုက်လျှင် **သမ္မာအာဇီဝဝိရတိ** ဖြစ်သည်။ ဤဝိရတိစေတသိက် အရာ၌ သမ္မာအာဇီဝ ဝိရတိကို အလိုရှိအပ်ပေသည်။

ဝိရတိအပြား

ဒုစရိုက် ဒုရာဇီဝတို့မှ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း ဖြစ်သော သဘောတရားသည် ဝိရတိ မည်၏။ မိမိ ဝိရတိကိုယ်တိုင် ဒုစရိုက် ဒုရာဇီဝတို့မှ ရှောင်ကြဉ်တတ်သော သဘောတရားသည် ဝိရတိ မည်၏။ ဒုစရိုက် ဒုရာဇီဝတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းမျှ ဖြစ်သော သဘောတရားသည် ဝိရတိ မည်၏။ ဒုစရိုက် ဒုရာဇီဝတို့ကို ပြုခွင့်ကြုံလျက် မပြုမကျင့်မှုကို “ရှောင်ကြဉ်ခြင်း” - ဟု ခေါ်၏။ ယင်းဝိရတိသည် သမ္ပတ္တဝိရတိ၊ သမာဒါနဝိရတိ၊ သမုစ္ဆေဒဝိရတိဟု သုံးမျိုးပြား၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၄၆။)

၁။ သိက္ခာပုဒ်ကို ဆောက်တည်ထားသော သူတို့၏ မိမိ၏ အမျိုးဇာတ် အရွယ် အကြားအမြင် ဗဟုသုတ များခြင်း စသောဂုဏ်တို့ကို ဆင်ခြင်၍ “ငါတို့ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဤသို့သော သဘောရှိသော မကောင်းမှု ကို ပြုခြင်းငှာ မသင့်တော်”ဟု ဆိုက်ရောက်လာသော လွန်ကျူးဖွယ် ဝတ္ထုကို မလွန်ကျူးကြကုန်သော သူတို့၏ စိတ္တုပ္ပါဒ်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိရတိကို **သမ္ပတ္တဝိရတိ**ဟု သိပါ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၄၆။)

၂။ သိက္ခာပုဒ်တော်ကို ဆောက်တည်ထားကြကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့၏ သိက္ခာပုဒ်ကို ဆောက်တည် ခိုက်၌လည်းကောင်း၊ သိက္ခာပုဒ်ကို ဆောက်တည်ပြီး နောက်ပိုင်းကာလ၌လည်းကောင်း မိမိ၏အသက်ကိုသော် ပင် စွန့်လွှတ်၍ လွန်ကျူးဖွယ်ဝတ္ထုကို မလွန်ကျူးကြကုန်သော သူတို့၏ စိတ္တုပ္ပါဒ်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်လာသော ရှောင်ကြဉ်မှု ဝိရတိကို **သမာဒါနဝိရတိ**ဟု သိရှိပါလေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၄၆။)

၃။ ဒုစရိုက် ဒုရာဇီဝဟူသမျှ၏ အကြောင်းရင်း အနုသယဓာတ်ကို အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်သောအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ သော အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော လောကုတ္တရာဝိရတိကို **သမုစ္ဆေဒဝိရတိ**ဟူ၍ သိရှိပါလေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၄၇။)

ဤဝိရတိ သုံးမျိုးတွင် သမ္ပတ္တဝိရတိ သမာဒါနဝိရတိတို့ကား ဆိုက်ရောက်လာသော ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်သော ရှောင် ကြဉ်ထိုက်သည့် ဝိရမိတဗ္ဗဝတ္ထုကို အာရုံပြုကြ၏။ သမုစ္ဆေဒဝိရတိကား ကာလဝိမုတ် ဖြစ်သော = ကာလသုံးပါးမှ အလွတ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏။ အားလုံး ဗဟိဒ္ဓကိုသာ အာရုံပြုသည်ချည်းဟု မှတ်ပါ။

မှတ်ချက် - ဝိရတိစေတသိက်တို့ကား နာနာကဒါစိ စေတသိက်တို့ ဖြစ်ကြသဖြင့် တစ်ခါတစ်ရံ၌သာ တစ်လုံးစီ ဖြစ်ကြ၏။ ဝိရတိစေတသိက်တို့ ဖြစ်တိုင်း၌ကား စေတနာဝိရတိ ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ သို့သော် စေတနာ ဝိရတိ ဖြစ်တိုင်း၌ ဝိရတိစေတသိက် အမြဲတမ်း မပါပေ။ ရံခါ ပါသည်လည်း ရှိ၏။ ရံခါ မပါသည်လည်း ရှိ၏။ ဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်ခိုက်၌သာ ဝိရတိစေတသိက်များ ပါဝင်ကြ၏။ ဇော၌သာ ဝိရတိ ယှဉ်၍ တဒါရုံ၌ ဝိရတိ မယှဉ်ဟု မှတ်ပါ။

ဗြဟ္မဝိဟာရ စေတသိက်များ

မေတ္တာ ကရုဏာ မုဒိတာ ဥပေက္ခာဟု ဗြဟ္မဝိဟာရ စေတသိက် (၄)မျိုး ရှိ၏။ ဗြဟ္မစိုရ်တရား လေးပါး ဟူ၍လည်း ခေါ်၏။ အပ္ပမညာတရား လေးပါးဟူ၍လည်း ခေါ်၏။ ယင်းလေးမျိုးတို့တွင် မေတ္တာ၏ တရားကိုယ်မှာ အဒေါသစေတသိက်ပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော် အဒေါသတိုင်းကား မေတ္တာ မဟုတ်ပေ။ အဒေါသတိုင်းကား မေတ္တာ မဟုတ်သဖြင့် မေတ္တာအဆင့်သို့ ရောက်နေသော အထူးသဖြင့် မေတ္တာဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်နေသော အဒေါသ၏ လက္ခဏာ ရသ စသည်ကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

မေတ္တာ (= အဒေါသ)

- ၁။ ဟိတာကာရပွဝတ္ထိလက္ခဏာ မေတ္တာ၊
- ၂။ ဟိတူပသံဟာရရသာ၊
- ၃။ အာယာတဝိနယပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ သတ္တာနံ မနာပဘာဝဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။

ဗျာပါဒူပသမော ဧတိဿာ သမ္ပတ္တိ၊ သိနေဟသမ္ဘဝေါ ဝိပတ္တိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၁၁။)

- ၁။ သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးစီးပွားကိုကျင့်သော (လိုလားသော) အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော - လက္ခဏာ၊
- ၂။ သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ကပ်၍ ဆောင်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသာ၊
တစ်နည်း - အကျိုးစီးပွားကို ကပ်၍ ဆောင်ခြင်းဟူသော ဂုဏ် ရှိ၏။ (သမ္ပတ္တိ) ရသာ၊
- ၃။ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊
တစ်နည်း - ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏ - (ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ သတ္တဝါတို့၏ မြတ်နိုးဖွယ် မနာပ အဖြစ်ကို ရှုသော ယောနိသောမနသိကာရ ပဒဋ္ဌာန်။

သတ္တဝါတို့ကို ဖျက်ဆီးလိုသော ပျက်စီးစေလိုသော ဗျာပါဒ = ဒေါသ၏ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်အားဖြင့် ငြိမ်းအေးခြင်းသည် ဤမေတ္တာ၏ ပြည့်စုံခြင်း သမ္ပတ္တိတည်း။ ချစ်ခြင်းတဏှာ၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ပျက်စီးခြင်း ဝိပတ္တိတည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၁၁။)

မေတ္တာမုခေန ဟိ ရာဂေါ ဝဇ္ဇေတိ = မေတ္တာကို ရှေ့ထား၍ ရာဂသည် လှည့်ပတ်တတ်၏။ ရာဂက မေတ္တာ အယောင်ဆောင်၍ လှည့်ပတ်တတ်၏။ မေတ္တာပွားရင်း ရာဂ ဖြစ်လာခဲ့သော် မေတ္တာဘာဝနာ ပျက်စီးတော့၏ ဟူလိုသည်။

မေတ္တာ - သိနိယုတိတိ ဧတ္ထ သတ္တေသု ဗျာပဇနဝသေန လူခဘာဝဿ ပဋိပက္ခဘူတံ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဟိတာကာရပဝတ္ထိဝသေန သိနေဟနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ န တဏှာယနဝသေန။ တံ ဟိ မောဟပုဗ္ဗင်္ဂမံ လုတ္တနသဘာဝံ၊ ဣဒံ ပန အဒုဿနသဘာဝံ အလောဘသမ္ပယုတ္တံ။ (မဟာဋီ-၁-၃၇၈။)

သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ ဖျက်ဆီးလိုခြင်း ဗျာပါဒ = ဒေါသ ဖြစ်ခြင်း အစေးဓာတ် အစိုဓာတ် မပါသော ခြောက်ကပ်ကပ်သဘော၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၍ ဉာဏ်ရှေးသွားရှိသော သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော သိနေဟ = အချစ်ကို ဤမေတ္တာအရာ၌ ဆိုလိုသော မေတ္တာဟု မှတ်ပါ။ တဏှာ၏ အစွမ်းဖြင့် ချစ်ခြင်း = သိနေဟကို မေတ္တာဟု မမှတ်အပ်။ မှန်ပေသည် - ထိုတဏှာ၏ အစွမ်းဖြင့် ချစ်ခြင်း

သိနေဟကား မောဟ = အသိမှားမှု = ယောက်ျား မိန်းမ စသည်ဖြင့် အသိမှားမှု ရှေ့သွားခေါင်းဆောင် ရှိ၍ တစ်ဦးပေါ်တစ်ဦးက တပ်မက်ခြင်း လောဘသဘောတည်း။ ဤမေတ္တာကား သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ မဖျက်ဆီးလို မပျက်စီးလိုသော မပြစ်မှားတတ်သော အဒုဿနသဘော ရှိ၍ မတွယ်တာ မတပ်မက်ခြင်း အလောဘနှင့် ယှဉ်တွဲ လျက် ရှိ၏။

မေးဖွယ် - တဏှာချစ် = တဏှာသိနေဟသည်လည်း ဗျာပါဒ = ဒေါသနှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု အတွင်း၌ သို့မဟုတ် ဇောဝီထိတစ်ခု အတွင်း၌ အတူတကွ ယှဉ်တွဲ၍ မရပ်တည်ခြင်းကြောင့် ဗျာပါဒနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ပင် ဖြစ်သည် မဟုတ်ပါလားဟု မေးဖွယ် ရှိ၏။ အဖြေကား ဤသို့တည်း - တဏှာချစ် = တဏှာသိနေဟသည် တစ်ခုသော စိတ္တက္ခဏ အတွင်း၌ သို့မဟုတ် တစ်ခုသော ဇောဝီထိအတွင်း၌ ဗျာပါဒဒေါသနှင့် အတူယှဉ်၍ မဖြစ်သည် မှန်သော်လည်း တဏှာသိနေဟကလည်း ဗျာပါဒကို မပယ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဗျာပါဒ ကလည်း တဏှာသိနေဟကို မပယ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဝိရောဓိတရား မဟုတ်ပေ။
(မဟာဋီ-၁-၃၇၈။)

တရားကိုယ် - သတ္တဝါတို့၏ အပေါ်၌ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားတောင့်တသော ခန္ဓာအစဉ်သည် မိတ္တ မည်၏။ ထိုခန္ဓာအစဉ်၌ အကျိုးဝင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မိတ္တ အမည်ရသော သတ္တဝါတို့ အပေါ်၌ အကျိုးစီးပွား ကို လိုလားတောင့်တသော ခန္ဓာအစဉ်၌ ဖြစ်သောတရားသည် = အဒေါသသည် **မေတ္တာ** မည်၏။ တစ်နည်း - ချစ်ခင်အပ်သော လေးစားအပ်သော ဝိယပုဂ္ဂိုလ်သည် မိတ္တ မည်၏။ ထိုမိတ္တ အမည်ရသော ဝိယပုဂ္ဂိုလ်အာရုံ၌ ဖြစ်သော = ဝိယပုဂ္ဂိုလ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော တရားသည် = အဒေါသသည် **မေတ္တာ** မည်၏။ တစ်နည်း - ဤချစ်ခြင်းမေတ္တာသည် ချစ်တတ်သောသူ၏ ချစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော သဘောတရား = အဒေါသတည်း။ ဤသို့ သိရှိပါလေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၁၁။ မဟာဋီ-၁-၃၇၈။)

အာရုံ - ပညတ္တိဓမ္မဝသေန ဧကော ဝါ သတ္တော အနေကော ဝါ သတ္တာ **အာရမ္မဏံ**။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၁၃။)

သတ္တဝါတစ်ဦးကို ဖြစ်စေ သတ္တဝါအများကို ဖြစ်စေ အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဟိတဇ္ဈာသယ = အကျိုး စီးပွားကို လိုလားတောင့်တသော နာမ်ခန္ဓာအစဉ်မှ (ဇောနာမ်တရား - ၃၄ မှ) အဒေါသ မေတ္တာကို ရွေးထုတ်၍ အထက်ပါ လက္ခဏ ရသ စသည်ကို ရှုပါ။ ယင်း နာမ်တရားတို့သည် မေတ္တာစာရန်၏ ပုဗ္ဗဘာဂ = ရှေ့အဖို့၌ ဖြစ် သော နာမ်တရား၊ မေတ္တာစာရန်အခိုက်၌ ဖြစ်သော နာမ်တရားဟု နှစ်မျိုးရှိကာ နှစ်မျိုးလုံး၌ပင် ရှုနိုင်သည်။ မေတ္တာစာရန်၏ ရှေ့အဖို့၌ ဖြစ်သော နာမ်တရားတို့ကား ကာမာဝစရတရားများ ဖြစ်ကြ၍ မေတ္တာစာရန်အခိုက် နာမ်တရားတို့ကား ရူပါဝစရတရားတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ကျန်ဗြဟ္မဝိဟာရတရားတို့၌လည်း နည်းတူမှတ်ပါ။

၂၃။ ကရုဏာ

- ၁။ ဒုက္ခာပနယနာကာရပ္ပဝတ္တိလက္ခဏာ ကရုဏာ၊
 - ၂။ ပရဒုက္ခာသဟနရသာ၊
 - ၃။ အဝိဟိံသာပစ္စုပ္ပန်၊
 - ၄။ ဒုက္ခာဘိဘူတာနံ အနာထဘာဝဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။
- ဝိဟိံသူပသမော တဿာ သမ္ပတ္တိ၊ သောကသမ္ဘဝေါ ဝိပတ္တိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၇-၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၁၁။)

- ၁။ သတ္တဝါတို့၏ ဆင်းရဲဒုက္ခကို ပယ်ရှားလိုခြင်းဟူသော
အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ ပယ်ရှားလိုသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် သူတစ်ပါး၏ ဆင်းရဲဒုက္ခကို သည်းမခံနိုင်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ သတ္တဝါတို့အား ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း ဝိဟိံသာ၏
ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊
တစ်နည်း - သတ္တဝါတို့ကို မညှဉ်းဆဲခြင်းကို ရှေးရှု ဖြစ်စေတတ်၏ (ဖလ) ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊
- ၄။ ဆင်းရဲဒုက္ခဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရကုန်သော သတ္တဝါတို့၏ ခိုကိုးရာမဲ့ကို
ရှုမြင်တတ်သော ယောနိသောမနသိကာရ ပဒဋ္ဌာန်။

သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ဒေါသ၏ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်အားဖြင့် ငြိမ်းအေးခြင်းသည်
ထိုကရုဏာ၏ ပြည့်စုံခြင်း သမ္ပတ္တိ မည်၏။ ကောင်းစွာ ကိစ္စပြီးခြင်း မည်၏။ သတ္တဝါတို့၏ ဆင်းရဲဒုက္ခ လွှမ်းမိုးခံရ
ခြင်းကြောင့် သောက၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ကရုဏာ၏ ပျက်စီးခြင်း ဝိပတ္တိ မည်၏။

ကရုဏာမုခေနေ သောကော ဝဇ္ဇေတိ = ကရုဏာကို ရှေ့ထားလျက် သောကသည် လှည့်စားတတ်၏။
သောကသည် ကရုဏာယောင်ဆောင်၍ လှည့်စားတတ်၏။ ကရုဏာလိုလိုနှင့် သောက ဖြစ်နေတတ်သည် ဟူလို
သည်။

ကရုဏာ - ပရဒုက္ခေ သတိ သာဓူနံ ဟဒယကမ္ပနံ ကရောတီတိ **ကရုဏာ**။ ကိဏာတိ ဝါ ပရဒုက္ခံ
ဟိံသတိ ဝိနာသေတီတိ **ကရုဏာ**။ ကိရိယတိ ဝါ ဒုက္ခိတေသု ဖရဏဝသေန ပသာရိယတီတိ **ကရုဏာ**။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၁၁။)

ကမ္ပနန္တိ စ ပရေသံ ဒုက္ခံ ဒိသ္မာ တဿ အပနေတုကာမဿ အသဟနာကာရေန စိတ္တဿ အညထတ္တံ။
တယိဒံ သပ္ပရိသာနံယေဝ ဟောတီတိ အာဟ “**သာဓူန**”န္တိ။ သပ္ပရိသာ ဟိ သပရဟိတသာဓနေန “**သာဓူ**”တိ
ဝုစ္စန္တိ။ (မဟာဋီ-၁-၃၇၈။)

ယခုမျက်မြင်မှာပင် ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်နေသူကို မြင်ရသောအခါ ကိုယ်ချင်းစာနာတတ်သော သူတော်စင်
တို့၏ စိတ်သည် တုန်လှုပ်လာတတ်၏။ “တုန်လှုပ်ခြင်း”ဟူသည်မှာ ထိုဆင်းရဲမှုကို ပယ်ရှားလို မဆင်းရဲအောင်
ပြုလိုသည် ဖြစ်၍ ထိုသူတစ်ပါး၏ ဆင်းရဲဒုက္ခကို မိမိကပါ သည်းမခံနိုင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိတ်၏
တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ဖြစ်ခြင်းတည်း။ ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းသည်လည်း သူတော်ကောင်းတို့၏ သန္တာန်၌သာ ဖြစ်နိုင်၍ သာဓူနံ
= သူတော်ကောင်းတို့၏ဟု ဆိုသည်။ သို့အတွက် သူတစ်ပါးသည် ဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်လတ်သော် သူတစ်ပါး၏
သန္တာန်ဝယ် ဆင်းရဲဒုက္ခသည် ဖြစ်လတ်သော် သနားကြင်နာတတ်သည့် သူတော်စင်တို့၏ စိတ်နှလုံးကို တုန်လှုပ်
အောင် ပြုတတ်သော သဘောတရားသည် **ကရုဏာ** မည်၏။

တစ်နည်း - သူတစ်ပါး၏ ဆင်းရဲဒုက္ခကို ညှဉ်းဆဲတတ် = ဖျက်စီးတတ် = မမြင်ရခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်
= ပယ်ဖျောက်တတ်သော သဘောတရားသည် **ကရုဏာ** မည်၏။

တစ်နည်း - ဒုက္ခိတသတ္တဝါတို့ အပေါ်၌ ဖြန့်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် = ထိုဒုက္ခိတသတ္တဝါ အာရုံနှင့် မိမိ၏
စိတ်ဓာတ်တို့ ဓာတ်သဘာဝအလိုက် တွေ့ထိသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြန့်တတ်သော သဘောတရား = ဒုက္ခိတသတ္တ-
ဝါတို့ အပေါ်၌ ကျရောက်နေသော ဆင်းရဲဒုက္ခကို ပယ်ရှားလိုသော အခြင်းအရာ၏ အစွမ်းဖြင့်သာ အာရုံပြု
သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြန့်တတ် အာရုံပြုတတ်သော သဘောတရားသည် **ကရုဏာ** မည်၏။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၁၁။)

လက္ခဏာ ရသ - သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်ကျရောက်နေသော ဆင်းရဲဒုက္ခကို ပယ်ရှားလိုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောသည် ကရုဏာ၏ သဘောလက္ခဏာပင်တည်း။ တကယ် ပယ်ရှားသည်ပင် ဖြစ်စေ မပယ်ရှားလိုက်ရသည်ပင် ဖြစ်စေ ဆင်းရဲဒုက္ခကို ပယ်ရှားလိုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော သာ ကရုဏာ၏ သဘာဝလက္ခဏာ ဖြစ်သည်။ ပယ်ရှားလိုသည့်အတွက် သူတစ်ပါးတို့၏ ဆင်းရဲဒုက္ခကို မြင်ရ ကြားရ၍ သည်းမခံနိုင်ခြင်းသည် ယင်း၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ ဖြစ်သည်။

ပစ္စုပဋ္ဌာန် - ဝိဟိံသာခေါ်သော ဒေါသသည် သူတစ်ပါးကို ညှဉ်းဆဲလို နှိပ်စက်လို၏။ ကရုဏာကား မညှဉ်းပန်း မနှိပ်စက်လိုသည့်အပြင် ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ကယ်တင်လိုသော သဘော ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းကရုဏာ တရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားနေသော သူတော်ကောင်းတို့၏ ဉာဏ်တွင် ဝိဟိံသာတရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက်သဘောတရားဟု ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ ဥပဋ္ဌာနာကာရ ပစ္စုပဋ္ဌာန်တည်း။ ကရုဏာတရား ကိန်းဝပ်နေသူ သူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်ဝယ် သတ္တဝါတို့ အပေါ်၌ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်လိုသော စိတ်ထားများ မရှိသဖြင့် သတ္တဝါတို့ အပေါ်၌ မညှဉ်းဆဲခြင်းကို ရှေးရှု ဖြစ်စေတတ်၏။ ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်တည်း။ ဤ၌လည်း ကရုဏာမှာ ကာမာဝစရ ရူပါဝစရဟု နှစ်မျိုးပင် ရှိနိုင်၏။ ကရုဏာဈာန်ဝင်စားနိုင်သူတို့ကား နှစ်မျိုးလုံး၌ပင် ရှိနိုင်၏။ ဒုက္ခိတသတ္တဝါ တစ်ဦးကို ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် သတ္တဝါအားလုံးကို ဖြစ်စေ အာရုံယူ၍ ကရုဏာဈာန် ဝင်စားကာ ဥပစာရအခိုက် အပ္ပနာဈာန်အခိုက် နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှိနိုင်သည်။ ကရုဏာဈာန်ကို မဝင်စားနိုင်သူ ဈာန် ကို မရသူတို့ကား ကရုဏာ ဖြစ်နေကျ ဒုက္ခိတသတ္တဝါ တစ်ဦးကို သို့မဟုတ် ဒုက္ခိတသတ္တဝါ အများစုကို အာရုံ ယူ၍ ရှုပါ။ ဈာန်မရသူတို့အတွက် ကာမာဝစရတရားသာ ဖြစ်သည်။

၂၄။ မုဒိတာ

၁။ ပမောဒနလက္ခဏာ မုဒိတာ၊

၂။ အနိဿာယနရသာ၊

၃။ အရတိဝိယာတပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊

၄။ သတ္တာနံ သမ္ပတ္တိဒဿနပဋ္ဌာနာ။

အရတိဝူပသမော တဿာ သမ္ပတ္တိ၊ ပဟာသသမ္ပဝေါ ဝိပတ္တိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၁၁။)

၁။ သုဒ္ဓိတသတ္တဝါတို့အပေါ်၌ ကြည်ရွှင် ဝမ်းမြောက်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊

သုဒ္ဓိတသတ္တဝါတို့၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ကုံလုံပြည့်စုံသည်ကို ကြည်ရွှင်ဝမ်းမြောက်ခြင်းသဘော - လက္ခဏာ၊

၂။ သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ကို မငြူစူခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊

တစ်နည်း - ငြူစူခြင်း ကုဿာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၍ ထိုကုဿာကို ဖျက်ဆီးခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ သူတစ်ပါးတို့၏ ဥစ္စာစည်းစိမ်ဂုဏ်သိရ်တို့၌ မမွေ့လျော် မနှစ်သက်ခြင်း အရတိကို

ပယ်ဖျောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊

တစ်နည်း - အရတိကို ပျောက်ငြိမ်းခြင်း အကျိုးကို ရှေးရှု ဖြစ်စေတတ်၏ - (ဖလ) ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊

၄။ သတ္တဝါတို့၏ စည်းစိမ် ကုံလုံပြည့်စုံသည်ကို အသင့်ရှုမြင်နိုင်သော ယောနိသောမနသိကာရ - ပဋ္ဌာနာ။

အရတိ၏ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်အားဖြင့် ပျောက်ငြိမ်းခြင်းသည် ထိုမုဒိတာ၏ ပြည့်စုံခြင်း သမ္ပတ္တိတည်း။ ကောင်းစွာ ကိစ္စပြီးစီးခြင်းတည်း။ ဂေဟသိတပီတိ = ကာမဂုဏ်အိမ်ကို မှီ၍ ဖြစ်သော ပီတိ၏ အစွမ်းဖြင့် ပျော်ရွှင်ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ပျက်စီးခြင်း ဝိပတ္တိတည်း။

မုဒိတာ - မောဒန္တိ တာယ တံသမင်္ဂီနော၊ သယံ ဝါ မောဒတိ၊ မောဒနမတ္ထမေဝ ဝါ တန္တိ မုဒိတာ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၁၁။)

မုဒိတာနှင့် ပြည့်စုံသော သတ္တဝါတို့၏ တစ်နည်း မုဒိတာတရားနှင့် ပြည့်စုံသော သဟဇာတ်တရားတို့၏ သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့၌ ကြည်ရွှင် ဝမ်းမြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော သဘောတရားသည် **မုဒိတာ** မည်၏။ တစ်နည်း မိမိဟူသော မုဒိတာကိုယ်တိုင် သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့၌ ကြည်ရွှင် ဝမ်းမြောက်တတ်သောကြောင့် **မုဒိတာ** မည်၏။ တစ်နည်း - သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့၌ ကြည်ရွှင် ဝမ်းမြောက်ခြင်းမျှသာ ဖြစ်သော သဘောတရားသည် **မုဒိတာ** မည်၏။

လက္ခဏာ - ရသ - ပမောဒနလက္ခဏာတိ ပရသမ္ပတ္တိယာ ပမောဒနလက္ခဏာ။ **အနိဿာယနရသာ**တိ ကုဿာယနဿ ဥဿယနဿ ပဋိပက္ခဘာဝကိစ္စာ။ (မဟာဋီ-၁-၃၇၉။)

ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်နှင့် ပြည့်စုံသော သုခိတသတ္တဝါကို မြင်လျှင် ထို ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်ဟူသော သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၌ ကြည်ရွှင် ဝမ်းမြောက်ခြင်း သဘောကား မုဒိတာ၏ လက္ခဏာ ပင်တည်း။ မုဒိတာသည် သူတော်စင်တို့ကို သို့မဟုတ် သူတော်စင်တို့၏ စိတ်နှလုံးကို ကြည်ရွှင် ဝမ်းမြောက်စေနိုင်သော သဘောရှိရကား ကုဿာရှိသူများကဲ့သို့ သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ကို မငြူစူခြင်းသည်၊ တစ်နည်း ကုဿာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၍ ကုဿာကို ပယ်ဖျက်ခြင်းသည် မုဒိတာ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စပင် ဖြစ်သည်။

ပစ္စုပ္ပန် - သတ္တာနံ သမ္ပတ္တိယာ၊ ပန္တသေနာသနေသု၊ အဓိကုသလဓမ္မေသု စ အသဟနံ အရမဏံ အရတိက္ကစ္စေဝ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ၊ တဿာ ဝိဟနနာကာရေန ပစ္စုပ္ပတိဋ္ဌတိ၊ တဿ ဝါ ဝိယာတံ ဂူပသမံ ပစ္စုပ္ပပေတီတိ **အရတိဝိယာတပစ္စုပ္ပန်**။ (မဟာဋီ-၁-၃၇၉-၃၈၀။)

၁။ ပရသမ္ပတ္တိဟူသော သူတစ်ပါးတို့၏ ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်တို့၌ သည်းမခံနိုင်ခြင်း မမေ့လျော်နိုင်ခြင်းသည် လည်း အရတိ မည်၏။

၂။ ပန္တသေနာသန အမည်ရသော အစွန်အဖျားကျသော တောကျောင်း တောင်ကျောင်းတို့၌ သည်းမခံနိုင်ခြင်း၊ မမေ့လျော်နိုင်ခြင်း၊ အဓိကုသလဓမ္မ အမည်ရသော လွန်မြတ်သော ကုသိုလ်တရား ဖြစ်ကြကုန်သော သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းတို့၌ သည်းမခံနိုင်ခြင်းသည်လည်း အရတိ မည်၏။

ယင်းနှစ်မျိုးသော အရတိတို့တွင် ဤ၌ သူတစ်ပါးတို့၏ ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်တို့၌ သည်းမခံနိုင်ခြင်း မမေ့လျော်နိုင်ခြင်းဟူသော ပထမအရတိကိုသာ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ဒုတိယအရတိတရားကိုကား ထိန် မိဒ္ဓတို့၏ ပဒဋ္ဌာန်ပိုင်း စသည်၌ ဖွင့်ဆိုထား၏။

ဤမုဒိတာတရားသည် ယင်းပရသမ္ပတ္တိတို့၌ သည်းမခံနိုင်ခြင်း မမေ့လျော်နိုင်ခြင်း အရတိတရားကို ပယ်ရှားဖျက်ဆီးတတ်၏။ တရားကိုယ်အားဖြင့် အရတိဟူသည် ဒေါသ ကုဿာ ပြဇာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များတည်း။ ဤမုဒိတာကို ရှုနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် ပရသမ္ပတ္တိတို့၌ မမေ့လျော်နိုင်သော အရတိတရားကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော သဘောတရားဟု ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ တစ်နည်း - မုဒိတာကြောင့် အရတိ ပျောက်ငြိမ်းရသဖြင့် မုဒိတာသည် အရတိ၏ ပျောက်ငြိမ်းခြင်း အကျိုးကို ရှေးရှု ဖြစ်စေတတ်ပေသည်။ ဥပဋ္ဌာနာကာရ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် ဖလပစ္စုပ္ပန်တို့ပင်တည်း။

ပဒဋ္ဌာန် - သတ္တဝါတို့၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ကုံလုံပြည့်စုံသည်ကို နည်းမှန်လမ်းမှန် ရှုမြင်တတ်သော ယောနိသောမနသိကာရသည် မုဒိတာ ဖြစ်ဖို့ရန် အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရား ဖြစ်ပေသည်။ သတ္တဝါတို့သည် ဤ

ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင်လည်း ဉာဏ် ဝီရိယတို့ကို ရွှေ့တန်းသို့တင်၍ ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်နှင့် ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစား အားထုတ် ပြုလုပ်ခြင်း ပစ္စုပ္ပန်ကံလည်း ရှိရ၏။ မိဘမိတ်ဆွေ စသည့် အမှီကောင်းကို ရရှိရန်နှင့် ကြိုးစားတိုင်း လည်း အောင်မြင်ရန် အတိတ်ကံလည်း ရှိရ၏။ ထိုသို့ အတိတ်ကံ ပစ္စုပ္ပန်ကံ နှစ်မျိုးလုံးနှင့် ညီညွတ်သူတို့ကား ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်တို့၏ ကုံလုံပြည့်စုံ တိုးတက်ကြခြင်းမှာ ဓမ္မတာသာ ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ နှလုံးသွင်းတတ်လျှင် ယောနိသောမနသိကာရပင် ဖြစ်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ယောနိသောမနသိကာရကို သဘောပေါက်ပါလေ။

ပဟာသ - ပဟာသော ဂေဟသိတပီတိဝသေန ပဟဋ္ဌဘာဝေါ ဥပ္ပိလာဝိတတ္ထံ။ (မဟာဋီ-၁-၃၈၀။)

ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်တို့နှင့် ကုံလုံပြည့်စုံသော သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုသတ္တဝါတို့၏ ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်ကိုလည်းကောင်း တွေ့မြင်သောအခါ ယောနိသောမနသိကာရ မဖြစ်ဘဲ တစ်ခါတစ်ရံ အယောနိသော-မနသိကာရ ဖြစ်တတ်၍ ထိုသတ္တဝါနှင့် ယင်း၏ ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်တို့ အပေါ်၌ တပ်မက်မှု တဏှာလောဘ အရင်းခံလျက် ကြည်ရွှင် ဝမ်းမြောက်မှု ပီတိလည်း ဖြစ်တတ်၏။ ယင်းပီတိကား တဏှာလောဘ စသည့် ကိလေသာ တို့၏ စံအိမ် ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်အိမ်ကို မှီ၍ ဖြစ်သော ဂေဟသိတပီတိတည်း။ ယင်းဂေဟသိတပီတိ၏ စွမ်း အင်ဖြင့် ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်မှု စိတ်တက်ကြွမှုသည် **ပဟာသ** မည်၏။ တရားကိုယ်အားဖြင့် လောဘ ပြဇာန်းသော လောဘမူသောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်များတည်း။ ယင်း ပဟာသ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော် မုဒိတာသည် ပျက်စီး လေပြီ။ ပဟာသကား မုဒိတာအတူတည်း။

မုဒိတာစာရကို ရသူတို့ကား မုဒိတာစာရကို ရအောင် ပြန်၍ နှလုံးသွင်းပါ။ ထိုသို့ နှလုံးသွင်းရာ၌ ဥပစာရ သမာဓိအိုက်၌လည်းကောင်း၊ အပ္ပနာစာရသမာဓိအိုက်၌လည်းကောင်း မုဒိတာနှင့် ယှဉ်သော ဇောနာမ်တရား အုပ်စုမှ မုဒိတာကို ရွေးထုတ်၍ အထက်ပါ လက္ခဏာ ရသ စသည်ကိုရှုပါ။ ဥပစာရသမာဓိအိုက်၌ ကာမာဝစရ တရား ဖြစ်၍ အပ္ပနာစာရသမာဓိအိုက်၌ ရူပါဝစရတရား ဖြစ်သည်။ မုဒိတာစာရကို မဝင်စားနိုင်သူတို့ကား မုဒိတာဖြစ်ရာ သတ္တဝါတစ်ဦးကို ဖြစ်စေ အများကိုပင် ဖြစ်စေ အာရုံယူ၍ မုဒိတာပွားကာ မုဒိတာနှင့် ယှဉ်သော ဇောအုပ်စုနာမ်တရားများမှ မုဒိတာကို ရွေးထုတ်၍ အထက်ပါ လက္ခဏာ ရသ စသည်ကို ရှုပါ။

ဥပေက္ခာ ဖြဟ္မဝိဟာရ

၁။ သတ္တေသု မဇ္ဈတ္တာကာရပ္ပဝတ္တိလက္ခဏာ ဥပေက္ခာ၊

၂။ သတ္တေသု သမဘာဝဒဿနရသာ၊

၃။ ပဋိဃာနုနယဝူပသမပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ “ကမ္မဿကာ သတ္တာ၊ တေ ကဿ ရုစိယာ သုခိတာ ဝါ ဘဝိဿန္တိ၊ ဒုက္ခတော ဝါ မုစ္စိဿန္တိ၊ ပတ္တသမ္ပတ္တိတော ဝါ န ပရိဟာယိဿန္တိ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တကမ္မဿကတာဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။

ပဋိဃာနုနယဝူပသမော တဿာ သမ္ပတ္တိ၊ ဂေဟသိတာယ အညာဏုပေက္ခာယ သမ္ဘဝေါ ဝိပုတ္တိ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၁၁-၃၁၂။)

၁။ သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ လျစ်လျူရှုခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊

၂။ သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ မုန်းခြင်း ချစ်ခြင်းသို့မကျ ညီမျှသည်၏ အဖြစ်ကိုသာ ရှုခြင်း (ကိစ္စ) ရသာ၊

၃။ သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ မုန်းခြင်း ချစ်ခြင်း၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ သတ္တဝါတို့သည် မိမိတို့ပြုသော ကံသာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ရှိကြကုန်၏။ ထိုသတ္တဝါတို့သည် အဘယ်သူ၏ အလိုဆန္ဒအတိုင်း -

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓကထာ အခန်း

- (က) သုခရှိသူတို့သော်လည်း ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့နည်း၊ (မေတ္တာပို့တိုင်း မချမ်းသာနိုင် ဟူလို။)
- (ခ) ဒုက္ခမှလည်း လွတ်နိုင်ကုန်လတ္တံ့နည်း၊ (ကရုဏာပွားသူ၏ အလိုအတိုင်း ဆင်းရဲမှ မလွတ်နိုင် ဟူလို။)
- (ဂ) လက်ရှိစည်းစိမ်မှလည်း မဆုတ်ယုတ်ဘဲ ရှိကုန်လတ္တံ့နည်း၊ (မုဒိတာပွားသူ၏ အလိုအတိုင်းလည်း လက်ရှိ စည်းစိမ်ချမ်းသာမှ မဆုတ်ယုတ်ဘဲ မရှိနိုင် ဟူလို။)

ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကံသာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိမှုကို ရှုတတ်သော ကမ္မဿကတာဉာဏ် ပဒဋ္ဌာန်။

မုန်းခြင်း ချစ်ခြင်းတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသည် = မုန်းတတ်သော ဒေါသ၊ ချစ်တတ်သော လောဘ၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသည် ထိုဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရ၏ ပြည့်စုံခြင်း သမ္ပတ္တိတည်း။ ကာမဂုဏ်အိမ်၌ မှီသော ဂေဟသီတ အညာဏုပေက္ခာ၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ဝိပတ္တိတည်း = ပျက်စီးခြင်းတည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၁၁-၃၁၂။)

အညာဏုပေက္ခာ - သောမနဿဒေါမနဿရဟိတံ အညာဏမေဝ **အညာဏုပေက္ခာ**။ (မူလဋီ-၁-၁၀၇။)

ဤ မူလဋီကာဆရာတော်၏ အလိုအားဖြင့် သောမနဿဝေဒနာ ဒေါမနဿဝေဒနာတို့နှင့် မယှဉ်ဘဲ လောဘမူဥပေက္ခာဝေဒနာ မောဟမူဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော **မောဟသည်ပင်** အာရုံကို လျစ်လျူရှုတတ်သော သဘောရှိရကား **အညာဏုပေက္ခာ** မည်လေသည်။

သို့သော် အဘိဓမ္မာ သမ္မောဟဝိနောဒနိအဋ္ဌကထာ ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်း ဆက္ကနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထား၏။

ဥပေက္ခာတိ အညာဏသမ္ပယုတ္တာ ဥပေက္ခာဝေဒနာ။ အညာဏုပေက္ခာတိပိ ဧတာသံယေဝ နာမံ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၈၉-၄၉၀။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်ကို ကိုးကား၍ အနုဋီကာဆရာတော်က အောက်ပါအတိုင်းလည်း တစ်နည်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

အညာဏသမ္ပယုတ္တာပိ ဝါ ဥပေက္ခာဝေဒနာ **အညာဏုပေက္ခာ**။ (အနုဋီ-၁-၁၁၅။)

ဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မောဟနှင့်ယှဉ်သော (= လောဘမူဥပေက္ခာသဟဂုဏ်စိတ် လေးမျိုးနှင့် မောဟမူဒွေး၌ ယှဉ်သော) **ဥပေက္ခာဝေဒနာသည်လည်း** တစ်နည်းအားဖြင့် **အညာဏုပေက္ခာပင်** မည်သည်ဟု ဖွင့်ဆိုထား၏။

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသည်နှင့်အညီ လောဘမူဥပေက္ခာသဟဂုဏ်စိတ် လေးခု၊ မောဟမူဒွေး၌ ယှဉ်သော မောဟသည်လည်းကောင်း၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာသည်လည်းကောင်း **အညာဏုပေက္ခာ** မည်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ကာမဂုဏ်အိမ်၌ မှီသော ယင်းအညာဏုပေက္ခာ၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရ၏ ပျက်စီးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

မေတ္တာဈာန် ကရုဏာဈာန် မုဒိတာဈာန်တို့ကို တတိယဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်သည့်တိုင်အောင် ပွားများနိုင်သူတို့သည်သာ ဤဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်ကို ရအောင် ဆက်လက် ပွားများအားထုတ်နိုင်၏။ ကသိုဏ်းပညတ် ပဋိဘာဂနိမိတ် စသော အခြားအခြားသော သမထနိမိတ်တို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော တတိယဈာန်ကို ရပြီးသူသည် မိမိ ရရှိပြီးသည့် တတိယဈာန်မှ ထ၍ ဤဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရ စတုတ္ထဈာန်ကို ရရှိအောင်

ဆက်လက်၍ ပွားခဲ့သော် ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်ကို မရနိုင်။ အာရုံချင်း မတူသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်တို့ကား သတ္တဝါပညတ်ကိုသာ အာရုံပြုကြသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၄၀။)

အထက်ပါ လက္ခဏာ ရသ စသည်ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ ရရှိပြီးဖြစ်သော ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝင်စားပါ။ ယင်း ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရ စတုတ္ထဈာန်ပစာရခေါ်သော ဥပစာရသမာဓိအခိုက်၌ ရှိသော ဥပစာရဇောနာမ်တရား (၃၃)လုံးမှ တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်ကို ရွေးထုတ်၍ လည်း ရှုနိုင်သည်။ ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိအခိုက်၌ တည်ရှိသော နာမ်တရား (၃၁)လုံးမှ တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်ကို ရွေးထုတ်၍သော်လည်း ရှုနိုင်၏။ ဥပေက္ခာ (၁၀)မျိုးတွင် အကျုံးဝင်သော ဗြဟ္မဝိဟာရပေက္ခာ၏ တရားကိုယ်မှာ ဝေဒနာက္ခန္ဓာစာရင်းဝင် ဥပေက္ခာဝေဒနာ မဟုတ်၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာစာရင်းဝင် တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက် ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

သင်္ခါရက္ခန္ဓကထာ အခန်း ပြီး၏။

နာမ်တရားများကို လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားပုံစနစ်

ရှေးနာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် နာမ်တရားများ၏ သဘာဝလက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ နာမ်တရားများကို သိမ်းဆည်းပုံကို ရေးသားတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ ယခုအခါတွင် ယင်းနာမ်တရားများကို လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်းပုံကို ထပ်မံ၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ နာမ်တုံး နာမ်ခဲတည်းဟူသော နာမ်ဃန အသီးအသီးကို ပြိုကွဲအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ရှုနည်းစနစ်ပင် ဖြစ်သည်။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများကို ပြန်လည် အာရုံယူထားပါ။ အာနာပါနဈာန် နာမ်တရားတို့က စတင်၍ သိမ်းဆည်းလိုသည် ဖြစ်အံ့။ အာနာပါနပထမဈာန်၌ နာမ်တရား (၃၄)လုံးရှိရာ ရှေးဦးစွာ ယင်းနာမ်တရား (၃၄)လုံးတို့၏ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် အသီးအသီးကို ကျေပွန်အောင် နှုတ်တိုက်ရအောင် ကျက်ထားပါ။ ကျေကျေညက်ညက် ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် အလွတ်ရရှိသောအခါ ပထမဈာနသမာပတ္တိ ဝီထိဇယားတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း -

- ၁။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ နာမ်တရား (၁၂)လုံး၊
- ၂။ ဇောအသီးအသီး၌ နာမ်တရား (၃၄) လုံးစီ -

ဤသို့ အသီးအသီးရှိရာ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းတွင် အသိစိတ်ကို = မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ကို စတင်၍ လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားပါ။ ထိုနောင် ဖဿ၏ လက္ခဏာ-ရသ စသည်ကို ရှုပါ။ ထိုနောင် ဝေဒနာ = ဥပေက္ခာဝေဒနာ၏ လက္ခဏာ-ရသ စသည်ကို ရှုပါ။ ဤသို့စသည်ဖြင့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ္တက္ခဏာ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော - အသိစိတ်၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတ၊ မနသိကာရ၊ ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ အဓိမောက္ခ၊ ဝိရိယ - ဟူသော (၁၂)လုံးသော ပရမတ်တရားတို့၏ လက္ခဏာ-ရသ စသည်တို့ကို အသီးအသီး တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ခွဲ၍ (၁၂)လုံး ပြည့်အောင် လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်းပါ။

ထိုနောင် ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတြဘု အမည်ရသော ဥပစာရသမာဓိဇော အသီးအသီး၌လည်းကောင်း၊ ပထမဈာန်ဇော အသီးအသီး၌လည်းကောင်း နာမ်တရား (၃၄)လုံးစီ အသီးအသီးရှိရာ ယင်းနာမ်တရားတိုင်း၌ တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ခွဲခြား၍ လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်းပါ။ အသိစိတ်မှ စ၍ ပညာသို့တိုင်အောင် နာမ်တရားတိုင်း နာမ်တရားတိုင်း၌ လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်းပါ။ ပထမဈာနသမာပတ္တိဝီထိ အတွင်း၌ ရှိသော နာမ်တရားများကို လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် ကျေနပ်အောင် သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ ဒုတိယဈာနသမာပတ္တိဝီထိ အတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားတို့ကိုလည်း နည်းတူပင် ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ တတိယဈာနသမာပတ္တိ စတုတ္ထဈာနသမာပတ္တိဝီထိ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတို့၌လည်း နည်းတူပင် ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

ဤနည်းကိုမှီး၍ ဓမ္မာရုံအမည်ရသော ရုပ်အစစ် ရုပ်အတူတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော အကောင်းအုပ်စု နာမ်တရား = ကုသိုလ်ဇောစောသည့် မနောဒွါရဝီထိနာမ်တရား၊ မကောင်းအုပ်စုနာမ်တရား = အကုသိုလ်ဇော စောသည့် မနောဒွါရဝီထိနာမ်တရားတို့တွင် စိတ္တက္ခဏာတိုင်း စိတ္တက္ခဏာတိုင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတိုင်း နာမ်တရားတိုင်း၏ လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ကုန်စင်အောင် ပိုက်စိပ်တိုက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ စိတ္တက္ခဏာတစ်ခုတွင် ဖဿ၏ လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို သိမ်းဆည်းပြီး ဖြစ်၍ အခြား စိတ္တက္ခဏာတစ်ခုတွင် တည်ရှိသော ဖဿကိုလည်း မရှုဘဲ မထားပါနှင့်။ စိတ္တက္ခဏာတိုင်း စိတ္တက္ခဏာ-

တိုင်း၌ ယန အသီးအသီးကို ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနေသော လုပ်ငန်းရပ် ဖြစ်၍ စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားတိုင်း နာမ်တရားတိုင်းကိုပင် လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်နည်း အားဖြင့် ကုန်စင်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားပါ။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဝီထိ စိတ္တက္ခဏတိုင်းရှိ နာမ်တရားတိုင်းကို သိမ်းဆည်းဖို့ လိုအပ်ပေသည်။ ရံခါ ဝီထိစိတ်တို့၏ အကြားအကြား၌ ရှိသော ဘဝင်နာမ်တရားတို့၌လည်း ယင်းနာမ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ၏ လက္ခဏာ-ရသ စသည်ကိုလည်း သိမ်းဆည်းပါ။

ထိုသို့ သိမ်းဆည်းနိုင်ရန်အတွက် ဤလက္ခဏာဒိစတုတ္ထပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြထားသော နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါး = စိတ် စေတသိက်တရားတို့၏ လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ကျေပွန်စွာ အလွတ်ရထားဖို့ လိုပေသည်။ ခန္ဓာ (၅)ပါးလုံး၌ ကျေကျေပွန်ပွန် အလွတ်ရရှိနေပါမှ ရှုကွက်ကို သဘောပေါက်နိုင်မည်။

ရူပါရုံလိုင်း နာမ်တရားများကို သိမ်းဆည်းပုံ အမြွက်

ရူပါရုံလိုင်း ရူပါရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကုသိုလ်ဇောစောသည့် စက္ခုဒွါရဝီထိနှင့် မနောဒွါရဝီထိတို့ ဖြစ်အံ့။

၁။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း = ဆင်ခြင်၌ နာမ်တရား	— (၁၁)လုံး၊
၂။ စက္ခုဝိညာဏ် = မြင်သိ၌ နာမ်တရား	— (၈)လုံး၊
၃။ သမ္ပဋိဇ္ဈိုင် = လက်ခံ၌ နာမ်တရား	— (၁၁)လုံး၊
၄။ သန္တိရဏ = စုံစမ်း၌ နာမ်တရား	— (၁၂)လုံး၊
၅။ ဝုဋ္ဌော = ဆုံးဖြတ်၌ နာမ်တရား	— (၁၂)လုံး၊
၆။ ဇော အသီးအသီး၌ နာမ်တရား	— (၃၄)လုံးစီ၊
၇။ တဒါရုံ အသီးအသီး၌ နာမ်တရား	— (၃၄)လုံးစီ၊
* ဝီထိတို့၏ အကြား၌ရှိသော ဘဝင်၌ နာမ်တရား	— (၃၄)လုံး၊
၁။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း = ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်၌ နာမ်တရား	— (၁၂)လုံး၊
၂။ ဇော အသီးအသီး၌ နာမ်တရား	— (၃၄)လုံးစီ၊
၃။ တဒါရုံ အသီးအသီး၌ နာမ်တရား	— (၃၄)လုံးစီ —

ဤသို့စသည်ဖြင့် ရှိကြ၏။ (နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယား ပထမအတန်းကို အာရုံယူထားပါ။) ယင်းစိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ နာမ်တရားများကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ကုန်စင်အောင် လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်းပါ။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ နာမ်တရား (၁၁)လုံး ရှိရာ ယင်းနာမ်တရား အသီးအသီးကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ကုန်စင်အောင် သိမ်းဆည်းပြီးမှ စက္ခုဝိညာဏ် စိတ္တက္ခဏာ၌ ရှိသော နာမ်တရား (၈)လုံးတို့၏ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် အသီးအသီးကို ဆက်လက်၍ တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ သိမ်းဆည်းပါ။

ဥပမာ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ အသိစိတ်မှ စ၍ အဓိမောက္ခတိုင်အောင်၊ စက္ခုဝိညာဏ်၌ စက္ခုဝိညာဏ်မှ စ၍ မနသိကာရတိုင်အောင် စိတ်တိုင်း စေတသိက်တိုင်း၏ လက္ခဏာ ရသ စသည်ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ဤသို့စသည့် ဝီထိစိတ္တက္ခဏတိုင်း၌လည်းကောင်း၊ ဘဝင်စိတ္တက္ခဏတို့၌လည်းကောင်း သဘောပေါက်ပါလေ။

နာမ်တရားများကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်က ရူပါရုံလိုင်း၌ အကောင်းအုပ်စု မကောင်းအုပ်စုများကို ကုန်စင်အောင် သိမ်းဆည်းခဲ့သည့်အတိုင်း ယင်းအကောင်းအုပ်စု မကောင်းအုပ်စု နာမ်တရားတို့၏ စိတ္တက္ခဏာတိုင်း စိတ္တက္ခဏာတိုင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတိုင်း နာမ်တရားတိုင်း၌ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။ သဒ္ဓါရုံလိုင်း ဂန္ဓာရုံလိုင်း ရသာရုံလိုင်း ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံလိုင်း ကြွင်းကျန်သော ဓမ္မာရုံလိုင်းတို့၌လည်း နည်းတူ သဘောပေါက်ပါလေ။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ ဝိထိစိတ်တို့၏ အကြားအကြား၌ တည်ရှိကြသော ဘဝင်နာမ်တရားတို့ကိုပါ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် ရံခါ သိမ်းဆည်းရန် ညွှန်ကြားခြင်းမှာ ယခု အသီးအသီး ပြုရေးအတွက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ယင်း ဘဝင်နာမ်တရားတို့မှာ ပစ္စုပ္ပန် အာရုံ (၆)ပါးတို့ကို အာရုံမပြုဘဲ အတိတ်ဘဝ သေခါနီးကာလ မရုဏာသန္ဓေဇာက ယူအပ်ခဲ့သော ကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ထိုက်သင့်ရာ အာရုံကိုသာ အာရုံပြုသဖြင့် အတိတ်အကြောင်းတရားများကို သိမ်းဆည်းပြီးရာ ဤအခါတွင်မှ ပုံစံမှန် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ရှုနိုင်မည်ဖြစ်သည့်အတွက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းကို ရှုပြီးရာ ယခုအခါ၌ ထပ်မံ၍ အရှုခိုင်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဗဟိဒ္ဓသို့

ဣတိ အဇ္ဈတ္တဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (မ-၁-၇၁။)

ဤသို့စသော မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် ဒေသနာတော်များနှင့်အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် -

၁။ အဇ္ဈတ္တ၌ (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားများနှင့် ရုပ်အတုတို့၏ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ပိုက်စိပ်တိုက်၍ သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း ယင်း ရုပ်တရားတို့၏ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ယနေ့ပြုအောင် ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

၂။ အဇ္ဈတ္တ၌ ရူပါရုံ စသည့် (၆)လိုင်းလုံးဝယ် စိတ္တက္ခဏာတိုင်း စိတ္တက္ခဏာတိုင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရား အသီးအသီး၏ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို နေရာတကျ သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း ယင်းနာမ်တရား အသီးအသီး၏ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို နည်းတူ သိမ်းဆည်းပါ။

၃။ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ရှေ့ပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော ရုပ်နာမ်ခွဲပုံကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူပါ။ ဥပမာ ရူပါရုံလိုင်းဝယ် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ -

က။ မှီရာဝတ္ထုရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံက ရုပ်တရား၊

ခ။ စိတ် စေတသိက် (၁၁)လုံးက နာမ်တရား၊

စက္ခုဝိညာဏ်၌ -

က။ မှီရာဝတ္ထုရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံက ရုပ်တရား၊

ခ။ စိတ် စေတသိက် (၈)လုံးက နာမ်တရား -

ဤသို့စသည်ဖြင့် ရုပ်နာမ်ခွဲပုံကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူထားပါ။ ယင်းပုံစံအတိုင်းလည်း လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို တစ်ဖန် ထပ်မံ၍ သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းအခိုက်၌ ရုပ်တရား ဘက်၌ ဟဒယဝတ္ထုနှင့်တကွ ရုပ် (၅၄)မျိုး + ရူပါရုံ ရှိ၏။ ယင်းရုပ်တရား အသီးအသီး၏ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို တစ်ဖန် ထပ်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ နာမ်တရား (၁၁)လုံး ရှိရာ ယင်းနာမ်တရား အသီးအသီး၏ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကိုလည်း ကုန်စင်အောင် တစ်ဖန် ထပ်၍

သိမ်းဆည်းပါ။ ဤနည်းအတိုင်း အဇ္ဈတ္တ၌ (၆)လိုင်းလုံးဝယ် စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ရုပ်တရား အသီးအသီး၊ နာမ်တရား အသီးအသီး၏ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း နည်းတူပင် သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် - သောမနဿ တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ တည်နေခဲ့သူ သူတော်ကောင်း ဖြစ်အံ့ -

၁။ ပဋိသန္ဓေအိုက်၌ တည်ရှိခဲ့သော ရုပ်တရား (၃၀)နှင့် နာမ်တရား (၃၄)လုံးတို့၏လည်းကောင်း၊

၂။ စုတိအိုက်၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ရုပ်တရား အသီးအသီးနှင့် နာမ်တရား (၃၄)တို့၏လည်းကောင်း -

လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကိုလည်း ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ အတိတ် အနာဂတ် ရုပ်နာမ်တို့၌လည်း လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်းနိုင်ပါက ပို၍ ပို၍ ကောင်းသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ရုပ်နာမ်နှင့် ပက်သက်သော အသိဉာဏ်များ ပို၍ ပို၍ သန့်ရှင်းရန်အတွက်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

[မှတ်ချက် - စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ရှုရမည်ဟု ဆိုသဖြင့် အယူအဆ မမှားစေလိုပါ။ စိတ္တက္ခဏတိုင်းဟူသည် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများတွင် တင်ပြထားသည့် စိတ္တက္ခဏတိုင်းကိုသာ ဆိုလိုပါသည်။ စိတ္တက္ခဏ အမျိုးအစားကိုသာ ဆိုလိုသည်။ ဘဝတစ်လျှောက် ဖြစ်ဖြစ်သမျှ စိတ်အားလုံးကို မဆိုလိုပါ။]

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

အထက်ပါအတိုင်း လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် ရုပ်တရား အသီးအသီး နာမ်တရား အသီးအသီးကို သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ တစ်ဖန် ရုပ်ပရမတ် နာမ်ပရမတ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ - အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ -

- ၁။ ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- ၂။ နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- ၃။ ရုပ်-နာမ်ခွဲခြင်း၊
- ၄။ ရုပ်-နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း -

ဤလေးမျိုးသော လုပ်ငန်းရပ်တို့ကို ရှေးနာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသား တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထပ်မံ၍ ပြုလုပ်ပါ။ ထိုနောက် -

- ၅။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်းဖြင့် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။
- ၆။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပထမနည်းဖြင့်လည်း အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို တစ်ဖန် ပြန်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

ထိုနောက် အောက်ပါအတိုင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ်တို့၏ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။

၁။ အဝိဇ္ဇာ

- ၁။ အညာဏလက္ခဏာ အဝိဇ္ဇာ၊
- ၂။ သမ္မောဟနရသာ၊
- ၃။ ဆာဒနပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ အာသဝပဒဋ္ဌာနာ၊ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၅၉။)

- ၁။ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမှန်ကို မသိခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
တစ်နည်း - ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမှန်ကို သိတတ်သောဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ခြင်းသဘော - လက္ခဏာ၊
- ၂။ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုအဝိဇ္ဇာနှင့်
ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း ပြင်းစွာ တွေဝေစေခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ ပရမတ္ထဓမ္မအာရုံ၏ သဘောမှန်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ အာသဝေါတရား (၄)ပါး ပဒဋ္ဌာန်။

လက္ခဏာ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမှန်ကိုလည်း မသိတတ်၊ ထိုသို့ သိသင့်သိထိုက်သော ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမှန်ကို မသိသော်လည်း အသက်ကောင် လိပ်ပြာကောင် ဝိညာဏ်ကောင် အတ္တကောင် ရှိ၏ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယောက်ျား မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ လူ နတ် ဗြဟ္မာ ရှိ၏ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း မသိသင့် မသိထိုက်သည်ကိုကား သိလျက်ရှိ၏။ ယင်း သိသင့် သိထိုက်သည်ကို မသိဘဲ မသိသင့် မသိထိုက်သည်ကို သိခြင်းသည် ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမှန်ကို သိတတ်သော ဝိဇ္ဇာဉာဏ်နှင့်ကား ပြောင်းပြန် ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်နေ၏။ ယင်းကဲ့သို့သော ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက်သဘောကား အဝိဇ္ဇာ၏ သဘာဝလက္ခဏာပင် ဖြစ်သည်။

ရသ - ရှေးပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း အဝိဇ္ဇာသည် မိမိတစ်လုံးတည်းသာ ဖြစ်သောတရား ဖြစ်နိုင်သောတရား မဟုတ်ပေ။ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွသာ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားရှိပေသည်။ ပုထုဇန်များအတွက် ကွက်၍ဆိုရမူ ယေဘုယျအားဖြင့် လောဘဒိဋ္ဌိအုပ်စုအနေဖြင့် ဖြစ်တတ်၏။ အဝိဇ္ဇာသည် မိမိနှင့်ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း တွေ့ဝေစေ၏။ ထိုအဝိဇ္ဇာနှင့် ပြည့်စုံသော သတ္တဝါကိုလည်း တွေ့ဝေ စေ၏။ ပြင်းစွာ တွေ့ဝေစေ၏။ တွေ့ဝေစေသည်ဟူသည်မှာ မိမိအဝိဇ္ဇာက ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမှန်ကို မသိသကဲ့သို့ မိမိနှင့်ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမှန်ကို သိခွင့်မပေး၊ မိမိ အဝိဇ္ဇာ ကိန်းဝပ်ရာ သတ္တဝါကိုလည်း ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမှန်ကို သိခွင့်မပေးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ (မူလဋီ-၂-၉၀။)

ပစ္စုပဋ္ဌာန် - ပဒဋ္ဌာန် - ယင်းအဝိဇ္ဇာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုနေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ် တွင် ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမှန်ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော သဘောတရားဟု ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အတိတ်ဘဝက လူ့ဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံကို ပြုစုပျိုးထောင် ခဲ့စဉ်က ရဟန်းဘဝကို ဆုတောင်းခဲ့သည် ဖြစ်အံ့။ ယင်း ရဟန်းဘဝ၌ တည်ရှိသော ရုပ် နာမ် ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝ အမှန်ကို မသိအောင် ယင်းအဝိဇ္ဇာက ဖုံးလွှမ်းလျက် ရဟန်းဟု အသိမှားမှုကို ရှေးရှု ဖြစ်စေခဲ့ပေသည်။ အာသဝ- သမုဒယာ အဝိဇ္ဇာသမုဒယော။ (မ-၁-၆၇။) အာသဝဖြစ်ခြင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်၏ဟု ဘုရားရှင် ဟောကြားထား တော်မူသောကြောင့် အာသဝေါတရား လေးပါးတို့သည်ပင် အဝိဇ္ဇာ၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်း ပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်ရ ပေသည်။ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားစုမှ အဝိဇ္ဇာကို ရှေးထုတ်၍ ဤလက္ခဏာ ရသ စသည့် ရှုကွက်တို့ကို ရှုပါ။

၂။ သင်္ခါရ

၁။ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏာ **သင်္ခါရ**၊

၂။ အာယူဟနရသာ၊

၃။ စေတနာပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊

၄။ အဝိဇ္ဇာပဒဋ္ဌာနာ။ (အဘိ-၄-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၅၉။)

၁။ (ကံဖြစ်အောင်ပြုလုပ်ခြင်း) ပြုပြင်ခြင်း ပြုစီမံခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

၂။ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ အားထုတ်ခြင်း ကြောင့်ကြဗျာပါရပြုခြင်း

(ကိစ္စ) ရသ၊

တစ်နည်း ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ်ဟူသော အကျိုးတရားကို ပေါင်းစုရုံးစည်းခြင်း

(ကိစ္စ) ရသ၊

တစ်နည်း အပေါင်းအစု ဖြစ်သော ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေခြင်း

(ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ စေတနာ ပဓာနဟု ယောဂီဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်ခြင်း သဘောတရား

ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊

၄။ အဝိဇ္ဇာ

ပဒဋ္ဌာန်။

ရသ - ပဋိသန္ဓိဇနနတ္ထံ အာယူဟန္တိ ဗျာပါရံ ကရောန္တိတိ **အာယူဟနရသာ**။ (မူလဋီ-၂-၉၀။)

ယေန ကုသလာကုသလဓမ္မာ “ဝိပါကဓမ္မာ”တိ ဝုစ္ဆန္တိ၊ တံ အာယူဟနံ။ ကိံ ပန တန္တိ? အနုပစ္ဆန္နတဏှာ- ဝိဇ္ဇာမာနေ သန္တာနေ သဗျာပါရတာ။ တေနာဟ “**ပဋိသန္ဓိ**။ ပ ။ **အာယူဟနရသာ**”တိ။ (အနုဋီ-၂-၉၅။)

ရာသိကရဏံ အာယူဟနန္တိ စ ရာသိဘူတဿ ရူပါရူပသင်္ခါတဿ ဖလဿ နိဗ္ဗတ္တနတော ဝုတ္တံ။

(အနုဋီ-၂-၉၅။)

သင်္ခါရတို့သည် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ အားထုတ်တတ်ကုန်၏။ ကြောင့်ကြဗျာပါရကို ပြုကြကုန်၏ =

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

ကြောင့်ကြစိုက်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အာယူဟနရသဟု ဆိုသည်။ အကြင်သဘောတရားကြောင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့ကို အကျိုးပေးခြင်း သဘောရှိသော ဗိပါကဓမ္မတို့ဟူ၍ ဆိုအပ်ကုန်၏။ ထိုသဘောတရားသည် အာယူဟန မည်၏။ ထိုအာယူဟနဟူသည် အဘယ်နည်း? အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မပယ်သတ်အပ်သေးသော မဖြတ်အပ်သေးသော တဏှာ အဝိဇ္ဇာ မာန ရှိသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်ဝယ် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေခြင်းအကျိုးငှာ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ ကြောင့်ကြဗျာပါရနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်တည်း။ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် မပယ်သတ်အပ်သေးသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ မာန ထင်ရှားရှိနေသေးသော ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ဝယ် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သော သဘာဝစွမ်းအင် ထင်ရှားရှိနေမှုကိုပင် သင်္ခါရတို့၌ ကြောင့်ကြ ဗျာပါရနှင့်တကွ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ယင်း သဘောတရားကိုပင် သင်္ခါရ၏ ရသ = ကိစ္စရသဟု ဆိုသည်။

တစ်နည်း - သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ်အရ ဝိညာဏ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံအရ နာမ် ရုပ်ကိုလည်းကောင်း - ဤ ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ်ဟူသော အကျိုးတရားစုကို အုပ်စုအလိုက် အပေါင်းအစုအလိုက် ဖြစ်အောင်ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည်ပင် သင်္ခါရ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စတည်း။ (မူလဋီ-၂-၉၀။ အနုဋီ-၂-၉၅။)

ပစ္စုပ္ပန် - စေတနာပဓာနတ္တာ ပန တဿ စေတနာကိစ္စံ ကတွာ ဝုတ္တံ။ (အနုဋီ-၂-၉၅။)

ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံက = ကုသိုလ်တရား အကုသိုလ်တရားတို့က ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် စသော အကျိုး တရားစုကို ဖြစ်စေရာ၌ စေတနာကား ပြဓာန်းလျက် ရှိ၏။ ပဓာနခေါင်းဆောင် ဖြစ်နေ၏။ ယင်း စေတနာ၏ စွမ်းအင်ထက်မြက်မှု မထက်မြက်မှုအပေါ်၌ အခြေတည်၍ အကျိုးတရားတို့၏ ထက်မြက်မှု မထက်မြက်မှုတို့ သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြရ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် စေတနာပဓာနဟု ရှေးရှု ထင်လာ၏။

ရူက္ခက် - ဤ အဝိဇ္ဇာနှင့် သင်္ခါရတို့ကို လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်း ရာ၌ -

- ၁။ ဆိုင်ရာ အဝိဇ္ဇာကြောင့် ဆိုင်ရာ သင်္ခါရ ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊
- ၂။ ဆိုင်ရာ သင်္ခါရကြောင့် ဆိုင်ရာ ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း

ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ရှုပါ။ ဥပမာ အသင်သူတော်ကောင်း၏ ပစ္စုပ္ပန် ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းရင်း သင်္ခါရကို ရှုလိုခဲ့သော် အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကုသိုလ်သင်္ခါရကိုသာ ကွက်၍ ရှုပါ။ အလားတူပင် အတိတ်က ဖြစ်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာကြောင့် အတိတ်က ဖြစ်ခဲ့သော သင်္ခါရ ဖြစ်ပုံကိုသာ ရှုပါ။ အတိတ်အဆက်ဆက် အနာဂတ်အဆက်ဆက်၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။

၃။ ဝိညာဏ်

- ၁။ ဝိဇာနနလက္ခဏံ ဝိညာဏံ၊
- ၂။ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသံ၊
- ၃။ ပဋိသန္ဓိပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ သင်္ခါရပဒဋ္ဌာနံ၊ ဝတ္ထာရမ္မဏပဒဋ္ဌာနံ ဝါ။ (အဘိ-ဋ-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၅၉။)

- ၁။ အာရုံကို သိခြင်း = အာရုံကို ရယူခြင်းသဘော
 - ၂။ နာမ်ရုပ်တို့၏ ပဓာန ရှေ့သွားခေါင်းဆောင် ဖြစ်ခြင်း
- လက္ခဏာ၊
(ကိစ္စ) ရသ၊

- ၃။ ရှေးဘဝနှင့်တကွ ဆက်စပ်တတ်သော သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ သင်္ခါရ - တစ်နည်း မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် ထင်လာသောအာရုံ ပဒဋ္ဌာန်။

ဝိညာဏ်သည် သညာ ပညာတို့ သိပုံမှ တစ်မျိုးတစ်ဖုံအားဖြင့် အာရုံကိုသိခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏ ဟူရာ၌ ထင်လာသော အာရုံကို ရယူနိုင်မှု သဘောကိုပင် ဆိုလိုသည်။ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံအရ ဝိညာဏ်နှင့် နာမ်ရုပ်တို့တွင် ဝိညာဏ်သည် ထင်လာသောအာရုံကို ရယူမှု၌ နာမ်ရုပ်တို့၏ ပဓာန = ပြဓာန်းသော ရွှေသွား ခေါင်းဆောင် ဖြစ်၏။ ပုရေစာရိကပုဗ္ဗိမ = ရှေးက ဖြစ်၍ ရှေးက သွားသော ရွှေသွားခေါင်းဆောင်မှုမျိုးကို မဆိုလို။ စတုဝေါကာရဘုံ၌ ဝိညာဏ်နှင့် နာမ် = စေတသိက်သည်၊ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဝိညာဏ်နှင့် နာမ်ရုပ်သည် ပြိုင်တူဖြစ်သောကြောင့်ပင်တည်း။

၄။ (နာမ် + ရုပ်) မှ - နာမ် = စေတသိက်

- ၁။ နမနုလက္ခဏံ နာမ်၊
 - ၂။ သမ္ပယောဂရသံ၊
 - ၃။ အဝိနိဗ္ဗောဂပစ္စုပ္ပန်၊
 - ၄။ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာန်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၅၉။)
- ၁။ အာရုံသို့ ညွတ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
 - ၂။ ဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွလည်းကောင်း၊ အချင်းချင်းလည်းကောင်း ယှဉ်စပ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
 - ၃။ အသီးအသီး ခွဲခြား၍ မရသော ခွဲခြား၍ မဖြစ်သော စေတသိက်သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
 - ၄။ ဝိညာဏ် ပဒဋ္ဌာန်။

ရသ - ဝိညာဏေန သဟ သမ္ပယုဇ္ဇတီတိ သမ္ပယောဂရသံ။ (မူလဋီ-၂-၉၀။)

ဝိညာဏ်နှင့် နာမ် အမည်ရသော စေတသိက်သည် ယှဉ်စပ်ခြင်း ကိစ္စရှိ၏ဟု ဆိုလျှင် ယှဉ်စပ်တတ်၏ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။ (က) အတူဖြစ်ခြင်း၊ (ခ) အတူချုပ်ခြင်း၊ (ဂ) အာရုံတူခြင်း၊ (ဃ) မှီရာဝတ္ထုရုပ်တူခြင်းအားဖြင့် ဝိညာဏ်နှင့် စေတသိက် နာမ်တို့သည် ယှဉ်စပ်တတ်၏ ဟုလိုသည်။

ပစ္စုပ္ပန် - စိတ်တစ်ခုဝယ် စေတသိက်အများစု ယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်ကြရာဝယ် ထိုစေတသိက်တို့သည် ခွဲခြား၍ မဖြစ်ဘဲ ပြိုင်တူ အတူယှဉ်တွဲ၍သာ ဖြစ်ကြသည်။ တစ်လုံးပြီးမှတစ်လုံး ဤသို့ သီးခြားခွဲ၍ ဖြစ်ရိုးမရှိသဖြင့် အသီးအသီး ခွဲခြား၍ မဖြစ်သော ခွဲခြား၍ မရသော စေတသိက်သဘောတရားဟု ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ ယင်း စေတသိက်တို့သည် ခွဲခြား၍ မဖြစ်သော်လည်း ခွဲခြား၍ မရသော်လည်း ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်တွင်ကား ယင်းစေတသိက် အသီးအသီး၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာများကား ကွဲကွဲပြားပြား ထင်ထင်ရှားရှားပင် တည်နေ ထင်နေပေသည်။

(နာမ် + ရုပ်) မှ - ရုပ်

- ၁။ ရူပနုလက္ခဏံ ရူပံ၊
- ၂။ ဝိကိရဏရသံ၊
- ၃။ အဗျာကတပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာန်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၅၉။)

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

- ၁။ ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ
- ၂။ (သမ္ပယောဂလက္ခဏာ မရှိသောကြောင့်) ရုပ်အချင်းချင်းမတွဲ ဖရိုဖရဲ ကျဲခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ ကုသိုလ် အကုသိုလ် မဟုတ်သော အဗျာကတ သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
တနည်း - အာရုံကို မယူတတ်သော သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ ဝိညာဏ် ပဒဋ္ဌာန်။

ရူပနုလက္ခဏာ - ရူပနုဉ္စေတ္တ သီတာဒိဝိရောဓိပစ္စယသန္နိပါတေ ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိ။ (မဟာဋီ-၂-၈၆။)

ရူပနုလက္ခဏာ = ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောလက္ခဏာဟူသည် အအေး အပူ စသော ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းတို့သည် ပေါင်းဆုံမိလတ်သော် ရွှေ့ကဖြစ်သွားသော ရုပ်အစဉ်သန္တတိနှင့် မတူသော နောက်ရုပ်အစဉ် သန္တတိ၏ ဖြစ်ခြင်း သဘောတရားပင်တည်း။ သီတတေဇာဓာတ်ဟူသော အအေးဓာတ်၏ သဘာဝသတ္တိ စွမ်းအင် လွန်ကဲနေသော ရုပ်သန္တတိအစဉ် ဆက်တိုက် ဖြစ်နေရာမှ ဥဏှတေဇာဓာတ် အပူဓာတ်၏ သဘာဝသတ္တိ စွမ်းအင် လွန်ကဲသော ရုပ်သန္တတိအစဉ်၏ ပြောင်းလဲ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း - ဤသို့စသည်ဖြင့် ရှေးကဖြစ်သွားသော ရုပ်သန္တတိအစဉ်၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့် မတူသော နောက်နောက်သော ရုပ်သန္တတိအစဉ်၏ ဖြစ်ခြင်းကို ဖောက်ပြန်ခြင်း = ရူပနုသဘောလက္ခဏာဟု ဆိုသည်။

ရသ - အညမညံ သမ္ပယောဂါဘာဝတော ရူပံ ဝိကိရတီတိ ဝိကိရဏရသံ။ ဧဝံ ကတွာ ပိသိယမာနာ တဏှုလာဒယော ဝိကိရန္တိ စုဏ္ဏိ ဘဝန္တိတိ။ (မူလဋီ-၂-၉၀။)

ရုပ်အချင်းချင်းသည် သမ္ပယောဂလက္ခဏာ မရှိ၊ သမ္ပယုတ်သဘောတရား မရှိ။ ထိုကဲ့သို့ သမ္ပယောဂ လက္ခဏာ = သမ္ပယုတ်သဘောတရား၏ မရှိခြင်းကြောင့် ရုပ်သည် ဖရိုဖရဲ ကျဲသကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်၏။ နာမ်ကဲ့သို့ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတွဲဘဲ ဖရိုဖရဲ ကျဲသကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်တရားသည် ဝိကိရဏရသ = ရုပ်တရား အချင်းချင်း မတွဲ ဖရိုဖရဲ ကျဲခြင်း ကိစ္စ ရှိပေသည်။ ထိုသို့ ရုပ်အချင်းချင်းမတွဲ ဖရိုဖရဲ ကျဲသောကြောင့် ဆန် စသည့် အရာဝတ္ထုတို့ကို ကြိတ်ချေ၍ အမှုန့်ပြုကုန်လတ်သော် တစ်မှုန့်စီ ဖရိုဖရဲ ကျဲကုန်၏။ မှုန့်မှုန့်ညက်ညက် ပျက်စီးကုန်၏။ (မူလဋီ-၂-၉၀။)

ပစ္စုပ္ပန် - နာမဿ ကဒါစိ ကုသလာဒိဘာဝေါ စ အတ္ထိတိ တတော ဝိသေသနတ္ထံ “**အဗျာကတပစ္စုပ္ပန်**” ဟူ၍ အာဟ။ “အစေတနာ အဗျာကတ”တိ ဧတ္ထ ဝိယ အနာရမ္မဏတာ ဝါ **အဗျာကတတာ** ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ (မူလဋီ-၂-၉၀-၉၁။)

“**အနာရမ္မဏတာ အဗျာကတတာ**”တိ ဣဒံ အဗျာကတဿေဝ အနာရမ္မဏတ္တာ အဗျာကတသမ္ပန္နိနီ အနာရမ္မဏတာတိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ (အနုဋီ-၂-၉၅။)

အနာရမ္မဏပရိယာယေဝေတ္ထ အဗျာကတသဒ္ဓေါ။ (မဓု)

ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပဝယ် နာမ်တရား၏ တစ်ရံတစ်ခါ (အဘိဓမ္မဘာဇနိယနည်းများ၌) ကုသိုလ် စသည် ဖြစ်မှုသည်လည်း ရှိသေး၏။ ထို့ကြောင့် ထိုကုသိုလ် စသော နာမ်တရားမှ အထူးကိုပြုခြင်းအကျိုးငှာ အဋ္ဌကထာ ဆရာတော်က - အဗျာကတပစ္စုပ္ပန် = ကုသိုလ် အကုသိုလ် မဟုတ်သော အဗျာကတသဘောတရားဟု ယင်းရုပ်တရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားနေသော ယောဂီဝစရုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာ ကြောင်း ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ တစ်နည်း - “အစေတနာ အဗျာကတ” = စိတ်စေတနာ မရှိကုန် အာရုံကို မယူတတ်သော အဗျာကတတရားတို့တည်း - ဤသို့စသော ပါဠိရပ်တို့၌ကဲ့သို့ အာရုံကို မယူတတ်သည်၏

အဖြစ်ကို အဗျာကတ၏ အဖြစ်ဟူ၍ မှတ်သားပါ။ ဤစကားရပ်ကို အဗျာကတတရား၏ အာရုံကို မယူတတ်သည့် အနာရမ္မဏတရား ဖြစ်သောကြောင့် အဗျာကတသဘောနှင့် ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်မှုဟူသည် အာရုံမယူတတ်သည့် အနာရမ္မဏသဘောတရားသာတည်းဟု နှလုံးပိုက်တော်မူ၍ မူလဋီကာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ ဤ၌ အဗျာကတ သဒ္ဓါသည် အာရုံမယူတတ်သည့် အနာရမ္မဏ သဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်စကားသာတည်း။
(မူလဋီ-၂-၉၀-၉၁။ အနုဋီ-၂-၉၅။ မဓု။)

မှတ်ချက် - ဤ ဝိညာဏ်-နာမ်ရုပ်တို့၏ ရှုကွက်မှာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပထမနည်းတွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း အလွန် အရာကျယ်၏။ အနည်းဆုံး ပမာဏအားဖြင့် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့် ပဋိသန္ဓေ နာမ်ရုပ်ကိုကား ပမာဏ ထား ဦးစားပေး၍ သိမ်းဆည်းရှုပွားပါလေ။ ဝိပါကဝိညာဏ် ဝိပါကနာမ်ရုပ် အားလုံးကို (၆)လှိုင်းလုံး၌ ရှုနိုင် လျှင်ကား ပို၍ကောင်းသည်သာ ဖြစ်သည်။

၅။ သဗ္ဗာယတန

၁။ အာယတနလက္ခဏံ သဗ္ဗာယတနံ၊

၂။ ဒဿနာဒိရသံ၊

၃။ ဝတ္ထုဒ္ဓါရဘာဝပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ နာမရူပပဒဋ္ဌာနံ။ (အဘိ-ဋ-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၅၉။)

၁။ ထိခိုက်ခြင်း = အားထုတ်ခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

တစ်နည်း - အာယ မည်သော စိတ်စေတသိက်တို့ကို ချဲ့ထွင်ခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

၂။ မြင်ခြင်း (ကြားခြင်း၊ နံခြင်း၊ လျက်ခြင်း၊ တွေ့ထိခြင်း၊ သိခြင်း)

(ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် မနောဓာတ် မနောဝိညာဏဓာတ်တို့၏

မှီရာဝတ္ထုအဖြစ်၊ ဝင်ထွက်ရာ ဒွါရအဖြစ် ဖြစ်ခြင်းသဘောတရား

ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ နာမ် + ရုပ်

ပဒဋ္ဌာနံ။

ဒဿန - ဒဿန = အာရုံကို တွေ့မြင်ခြင်းဟူသည် ဆိုင်ရာအာရုံကို ရယူခြင်းသဘောကို ဆိုလိုသည်။
(မဟာဋီ-၂-၂၅၄။)

အထက်တွင် အာယတန (၆)ပါးလုံးကို ပေါင်းစု၍ ရေးသားထားသဖြင့် ခွဲ၍ ရှုခဲ့သော် အောက်ပါအတိုင်း ရှုပါ။

စက္ခုယတန

၁။ ရူပါရုံ၏ ရှေးရှုထိခိုက်ခြင်းငှာ ထိုက်သောသဘော

လက္ခဏာ၊

တစ်နည်း - အာယ မည်သော စက္ခုဒ္ဓါရဝီထိ မနောဒ္ဓါရဝီထိ

စိတ် စေတသိက်တို့ကို ချဲ့ထွင်ခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

၂။ ရူပါရုံကို မြင်ခြင်း = ရူပါရုံကို ရယူခြင်း

(ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ စက္ခုဝိညာဏ်၏ မှီရာဝတ္ထု၊ ဝင်ထွက်ရာ ဖြစ်ကြောင်းဒွါရဖြစ်ခြင်း သဘောတရား

ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ နာမ် + ရုပ်

ပဒဋ္ဌာနံ။

သောတာပတန

- ၁။ သဒ္ဓါရုံ၏ ရှေးရှု ထိခိုက်ခြင်းငှာ ထိုက်သောသဘော လက္ခဏာ
တစ်နည်း - အာယ မည်သော သောတဒ္ဓါရုံထိ မနောဒ္ဓါရုံထိ
စိတ် စေတသိက်တို့ကို ချဲ့ထွင်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ
- ၂။ သဒ္ဓါရုံကို ကြားခြင်း = သဒ္ဓါရုံကို ရယူခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ သောတဝိညာဏ်၏ ဝတ္ထု + ဒ္ဓါရ ဖြစ်ခြင်းသဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ နာမ် + ရုပ် ပဒဋ္ဌာန်။

ဃာနာယတန

- ၁။ ဂန္ဓာရုံ၏ ရှေးရှု ထိခိုက်ခြင်းငှာ ထိုက်သောသဘော လက္ခဏာ
တစ်နည်း - အာယ မည်သော ဃာနဒ္ဓါရုံထိ မနောဒ္ဓါရုံထိ
စိတ် စေတသိက်တို့ကို ချဲ့ထွင်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ
- ၂။ ဂန္ဓာရုံကို နံခြင်း = ဂန္ဓာရုံကို ရယူခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ ဃာနဝိညာဏ်၏ ဝတ္ထု ဒ္ဓါရ ဖြစ်ခြင်းသဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ နာမ် + ရုပ် ပဒဋ္ဌာန်။

ဇိဝှိယတန

- ၁။ ရသာရုံ၏ ရှေးရှု ထိခိုက်ခြင်းငှာ ထိုက်သောသဘော လက္ခဏာ
တစ်နည်း - အာယ မည်သော ဇိဝှိယဒ္ဓါရုံထိ မနောဒ္ဓါရုံထိ
စိတ် စေတသိက်တို့ကို ချဲ့ထွင်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ
- ၂။ ရသာရုံကို လျက်သိခြင်း = ရသာရုံကို ရယူခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ ဇိဝှိယဝိညာဏ်၏ ဝတ္ထု ဒ္ဓါရ ဖြစ်ခြင်းသဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ နာမ် + ရုပ် ပဒဋ္ဌာန်။

ကာယာယတန

- ၁။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၏ ရှေးရှု ထိခိုက်ခြင်းငှာ ထိုက်သောသဘော လက္ခဏာ
တစ်နည်း - အာယ မည်သော ကာယဒ္ဓါရုံထိ မနောဒ္ဓါရုံထိ
စိတ် စေတသိက်တို့ကို ချဲ့ထွင်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ
- ၂။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ထိသိခြင်း = ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ရယူခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ ကာယဝိညာဏ်၏ ဝတ္ထု ဒ္ဓါရ ဖြစ်ခြင်းသဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ နာမ် + ရုပ် ပဒဋ္ဌာန်။

မနာယတန

- ၁။ ဓမ္မာရုံ၏ ရှေးရှု ထိခိုက်ခြင်းငှာ ထိုက်သောသဘော လက္ခဏာ
တစ်နည်း - အာယ မည်သော မနောဒ္ဓါရုံထိ စိတ် စေတသိက်တို့ကို ချဲ့ထွင်ခြင်းသဘော - လက္ခဏာ

- ၂။ ဓမ္မာရုံကို သိခြင်း = ဓမ္မာရုံကို ရယူခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ မနောဝိညာဏ်၏ ဒွါရ ဖြစ်ခြင်းသဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ နာမ် + ရုပ် ပဒဋ္ဌာန်။

လက္ခဏာ - အာယတနလက္ခဏန္တိ ယဋနလက္ခဏံ, အာယာနံ တနလက္ခဏံ ဝါ။ (မူလဋီ-၂-၉၅။)

အာယတနံ, ယဋနန္တိ စ တံတံဒွါရိကဓမ္မပ္ပဝတ္ထနမေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (အနုဋီ-၂-၉၅။)

စက္ခုဝိညာဏ် စသည်တို့၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းသည်ပင် ဒဿနကိစ္စ စသည် မည်၏။ စက္ခယတန = စက္ခုပဿာဒ = စက္ခုဝတ္ထု = စက္ခုဒွါရသည် ရူပါရုံကို မြင်တတ်သော စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်တကွသော နာမ်တရားစုတို့၏ မှီရာအကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ အကျိုးဖြစ်သော စက္ခုဝိညာဏ်၏ ရူပါရုံကို မြင်ခြင်း ဒဿနကိစ္စကို အကြောင်းဖြစ်သော စက္ခယတန၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော စက္ခယတန၌ ဒဿနကိစ္စ ရှိသကဲ့သို့ တင်စား၍ ဆိုသော ကာရဏူပစာရစကားတည်း။ သောတာယတန စသည်တို့၌လည်း နည်းတူမှတ်ပါ။

ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်စေတသိက်တရားတို့ကို အာယဟု ခေါ်ဆို၏။ ထိုအာယ မည်သော စိတ်စေတသိက်တရားတို့ကို ကျယ်ပြန့်အောင် ချဲ့ထွင်တတ်သောတရားများကို အာယတနဟု ဆိုသည်။ သို့သော် မဇ္ဈိကား - အာယာနံ သုခဒုက္ခာနံ, သံသာရဒုက္ခာနံ ဝါ - ဟု ဖွင့်ဆိုထား၏။ ယင်း မဇ္ဈအလိုအားဖြင့် သုခ ဒုက္ခတို့ကို သို့မဟုတ် သံသာရဒုက္ခတို့ကို အာယဟု ဆိုလို၏။ ထို သုခ ဒုက္ခ သို့မဟုတ် သံသာရဒုက္ခတို့ကို ကျယ်ပြန့်အောင် ချဲ့ထွင်တတ်သောတရားတို့သည် အာယတန မည်၏ဟု မှတ်ပါ။

စက္ခုဒွါရ စသော ထိုထိုဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက် = ဓမ္မတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကိုပင်လျှင် အာယတနဟူ၍ လည်းကောင်း, ယဋနဟူ၍ လည်းကောင်း ဤ၌ ဆိုလို၏ဟု မှတ်ပါ။ (အနုဋီ-၂-၉၅။)

ဝတ္ထုဂ္ဂဟဏဓမ္မတ္ထ စက္ခာဒိပဉ္စကာပေက္ခံ။ (မဟာဋီ-၂-၂၅၄။) ဤသဋ္ဌာယတန၏ ပစ္စုပ္ပန်ကို ဖော်ပြရာ ဝယ် - ဝတ္ထုဒွါရ ပစ္စုပ္ပန်ဟု အဋ္ဌကထာက ဖော်ပြထား၏။ ဝတ္ထုအရ စက္ခုဝတ္ထုမှ ကာယဝတ္ထုတိုင်အောင် ဝတ္ထု (၅)မျိုးကိုသာ ငဲ့၍ ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟု မှတ်ပါ။ ဒွါရကား အာယတန (၆)ပါးလုံးအတွက် ဖွင့်ဆိုချက် ဟု လိုသည်။

၆။ ပဿ

၁။ ဖုသနလက္ခဏော **ပဿော**။

၂။ သဃိဋ္ဌနရသော။

၃။ သင်္ဂတိပစ္စုပ္ပန်နော။

၄။ သဋ္ဌာယတနပဒဋ္ဌာနော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၅၉။)

၁။ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘော

လက္ခဏာ။

= အာရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော

လက္ခဏာ။

၂။ အာရုံကို ပွတ်ချုပ်ထိပါးခြင်း = အာရုံ၌ ထိခတ်ခြင်း

(ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝိညာဏ် သုံးပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်

ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောတရား

ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ သဋ္ဌာယတန

ပဒဋ္ဌာန်။

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

ဤအထက်ပါ လက္ခဏာ-ရသ စသည့် ရှုကွက်မှာ စက္ခုသမ္ပဿ စသော ဖဿ (၆)မျိုးလုံးအတွက် ခြုံငုံ၍ ဖွင့်ဆိုထားသော အဖွင့်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် လက်တွေ့ ရှုသောအခါ၌ကား စက္ခုသမ္ပဿ စသော ဖဿများကို တစ်မျိုးစီသာ ခွဲ၍ ရှုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ ဖဿ (၆)မျိုးလုံးသည် ပြိုင်တူမဖြစ်နိုင်သောကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ခွဲရှုပုံကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

စက္ခုသမ္ပဿ

- ၁။ ရူပါရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘော = ရူပါရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်
ဖြစ်ခြင်းသဘော - လက္ခဏာ၊
၂။ ရူပါရုံကို ပွတ်ချုပ်ထိပါးခြင်း = ရူပါရုံ၌ ထိခတ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ စက္ခုဝတ္ထု + ရူပါရုံ + စက္ခုဝိညာဏ် သုံးပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်
ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ စက္ခုယတန ပဒဋ္ဌာန်။

သောတသမ္ပဿ

- ၁။ သဒ္ဓါရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘော = သဒ္ဓါရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
၂။ သဒ္ဓါရုံကို ပွတ်ချုပ်ထိပါးခြင်း = သဒ္ဓါရုံ၌ ထိခတ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ သောတဝတ္ထု + သဒ္ဓါရုံ + သောတဝိညာဏ် သုံးပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်
ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ သောတာယတန ပဒဋ္ဌာန်။

ဃာနသမ္ပဿ

- ၁။ ဂန္ဓာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘော = ဂန္ဓာရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
၂။ ဂန္ဓာရုံကို ပွတ်ချုပ်ထိပါးခြင်း = ဂန္ဓာရုံ၌ ထိခတ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ ဃာနဝတ္ထု + ဂန္ဓာရုံ + ဃာနဝိညာဏ် သုံးပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်
ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ ဃာနာယတန ပဒဋ္ဌာန်။

ဇိဝှိသမ္ပဿ

- ၁။ ရသာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘော = ရသာရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်
ဖြစ်ခြင်းသဘော - လက္ခဏာ၊
၂။ ရသာရုံကို ပွတ်ချုပ်ထိပါးခြင်း = ရသာရုံ၌ ထိခတ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ ဇိဝှိဝတ္ထု + ရသာရုံ + ဇိဝှိဝိညာဏ် သုံးပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်
ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ ဇိဝှိယတန ပဒဋ္ဌာန်။

ကာယသမ္ပဿ

- ၁။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘော = ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို တွေ့ထိသော
အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ပွတ်ချုပ်ထိပါးခြင်း = ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌ ထိခတ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ ကာယဝတ္ထု + ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ + ကာယဝိညာဏ် သုံးပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်
ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ ကာယာယတန ပဒဋ္ဌာန်။

မနောသမ္ပဿ

- ၁။ ဓမ္မာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘော = ဓမ္မာရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်
ဖြစ်ခြင်းသဘော - လက္ခဏာ၊
- ၂။ ဓမ္မာရုံကို ပွတ်ချုပ်ထိပါးခြင်း = ဓမ္မာရုံ၌ ထိခတ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ မနောဒွါရ + ဓမ္မာရုံ + မနောဝိညာဏ် သုံးပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်
ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ မနာယတန ပဒဋ္ဌာန်။

မှတ်ချက် - မနောသမ္ပဿကား အလွန် အရာကျယ်၏။ ပဉ္စဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော စက္ခုသမ္ပဿ စသော ဖဿငါးမျိုးကလွဲလျှင် ကြွင်းကျန်သော ဝိထိစိတ် ဝိထိမုတ်စိတ် အားလုံးနှင့် ယှဉ်သော ဖဿဟူသမျှသည် မနောသမ္ပဿချည်းသာတည်း။ အာရုံ (၆)ပါးလုံးကိုပင် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ အာရုံပြုပေသည်။ အထက်တွင် ဓမ္မာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော မနောသမ္ပဿကိုသာ ပုံစံထုတ်၍ ရေးသားထားပါသည်။ သို့အတွက် ပဋိသန္ဓေ မနောသမ္ပဿကို ဦးစားပေး၍ ရှုပါ။ ကြွင်းဖဿတို့၌လည်း ရှုနိုင်လျှင် ကောင်းသည်သာ ဖြစ်သည်။ သို့သော် သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်းအရ ဤဖဿမှာ ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော ဖဿသာ ဖြစ်သဖြင့် ဝိပါကမနောသမ္ပဿကိုသာ ဦးစားပေး၍ ရှုလိုက ရှုပါ။

၇။ ဝေဒနာ

- ၁။ အနုဘဝနလက္ခဏာ **ဝေဒနာ**၊
- ၂။ ဝိသယရသသမ္ဘောဂရသာ၊
- ၃။ သုခဒုက္ခပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ ဖဿပဒဋ္ဌာနာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၅၉။)
- ၁။ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ အာရုံ၏ အရသာကို သုံးဆောင်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ သုခသဘောတရား၊ ဒုက္ခသဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ ဖဿ ပဒဋ္ဌာန်။

ပစ္စုပ္ပန် - အကုသလဝိပါကုပေက္ခာယ အနိဋ္ဌဘာဝတော ဒုက္ခေန ဣတရာယ စ ဣဋ္ဌဘာဝတော သုခေန သင်္ဂဟိတတ္တာ “သုခဒုက္ခပစ္စုပ္ပန်”တိ အာဟ။ (မူလဋီ-၂-၉၁။)

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

အဟိတ်အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာဝေဒနာကား အနိဋ္ဌသဘာဝ ဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခဝေဒနာဖြင့် ကုသ-
လဝိပါက် ဥပေက္ခာဝေဒနာကား ကုဋ္ဌ ဖြစ်သောကြောင့် သုခဝေဒနာဖြင့် ပေါင်းရုံးရေတွက်ထားသည်။ ထို့ကြောင့်
သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ နှစ်မျိုးကိုသာ ဖော်ပြထားသည်။ (မူလဋီ-၂-၉၁။) အကယ်၍ ဝေဒနာကို (၆)မျိုး ခွဲ၍
ရှုလိုပါက အောက်ပါအတိုင်း ရှုပါ။

စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ

၁။ ရူပါရုံကို = ရူပါရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ ရူပါရုံ၏ အရသာကို သုံးဆောင်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသာ၊
၃။ သုခသဘောတရား (ကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)	
ဒုက္ခသဘောတရား (အကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)	ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ စက္ခုသမ္ပဿ	ပဒဋ္ဌာန်။

[မှတ်ချက် - စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာအရ ရူပါရုံကို အာရုံပြုကြသည့် စက္ခုဒွါရဝီရိယ မနောဒွါရဝီရိယ
စိတ္တက္ခဏာတို့၌ ယှဉ်သော ကုသလဝိပါက် အကုသလဝိပါက် ဝေဒနာတို့ကို အာရုံယူ၍လည်း ရှုနိုင်ပါသည်။
သောတသမ္ပဿဇာဝေဒနာ စသည်တို့၌လည်း နည်းတူပင်တည်း။]

သောတသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ

၁။ သဒ္ဓါရုံကို = သဒ္ဓါရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ သဒ္ဓါရုံ၏ အရသာကို သုံးဆောင်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသာ၊
၃။ သုခသဘောတရား (ကုသလဝိပါက် သောတဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)	
ဒုက္ခသဘောတရား (အကုသလဝိပါက် သောတဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)	ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ သောတသမ္ပဿ	ပဒဋ္ဌာန်။

ဃာနသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ

၁။ ဂန္ဓာရုံကို = ဂန္ဓာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ ဂန္ဓာရုံ၏ အရသာကို သုံးဆောင်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသာ၊
၃။ သုခသဘောတရား (ကုသလဝိပါက် ဃာနဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)	
ဒုက္ခသဘောတရား (အကုသလဝိပါက် ဃာနဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)	ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ ဃာနသမ္ပဿ	ပဒဋ္ဌာန်။

ဇိဝှါသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ

၁။ ရသာရုံကို = ရသာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ ရသာရုံ၏ အရသာကို သုံးဆောင်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသာ၊
၃။ သုခသဘောတရား (ကုသလဝိပါက် ဇိဝှါဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)	
ဒုက္ခသဘောတရား (အကုသလဝိပါက် ဇိဝှါဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)	ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ ဇိဝှါသမ္ပဿ	ပဒဋ္ဌာန်။

ကာယသမ္မဿနာ ဝေဒနာ

- ၁။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို = ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
၂။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၏ အရသာကို သုံးဆောင်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ သုခသဘောတရား (ကုသလဝိပါက် ကာယဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)
ဒုက္ခသဘောတရား (အကုသလဝိပါက် ကာယဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ) ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ ကာယသမ္မဿ ပဒဋ္ဌာန်။

မနောသမ္မဿနာ ဝေဒနာ

- ၁။ ဓမ္မာရုံကို = ဓမ္မာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
၂။ ဓမ္မာရုံ၏ အရသာကို သုံးဆောင်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ သုခသဘောတရား (ကုသလဝိပါက် မနောဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)
ဒုက္ခသဘောတရား (အကုသလဝိပါက် မနောဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ) ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ မနောသမ္မဿ ပဒဋ္ဌာန်။

[မှတ်ချက် - သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်းအရ ဝေဒနာ (၆)မျိုးလုံးမှာ ဝိပါက်ဝေဒနာချည်း ဖြစ်ကြသဖြင့် အာရုံ (၆)ပါးကို ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ အာရုံပြုကြသည့် ဝိပါက်ဝေဒနာ အားလုံးကို ရှုနိုင်ပါက ပို၍ကောင်းပါသည်။]

၈။ တဏှာ

- ၁။ ဟေတုလက္ခဏာ တဏှာ၊
၂။ အဘိနန္ဒနရသာ၊
၃။ အတိတ္တိဘာဝပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ ဝေဒနာပဒဋ္ဌာနာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၅၉။)

- ၁။ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဖြစ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
၂။ ထိုထိုအာရုံ ထိုထိုဘဝတို့၌ အလွန် နှစ်သက်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ စိတ်၏ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုထိုအာရုံ ထိုထိုဘဝတို့၌
မတင်းတိမ် မရောင့်ရဲနိုင်သည့် သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ ဝေဒနာ ပဒဋ္ဌာန်။

ဒုက္ခသမုဒယတ္တာ **ဟေတုလက္ခဏာ တဏှာ။** “တတြတတြာဘိနန္ဒီနီ”တိ ဝစနတော **အဘိနန္ဒနရသာ။**
စိတ္တဿ၊ ပုဂ္ဂလဿ ဝါ ရူပါဒီသု အတိတ္တဘာဝေါ ဟုတ္တာ ဂယုတိတိ **အတိတ္တဘာဝပစ္စုပ္ပန်။** (မူလဋီ-၂-၉၁။)

တဏှာသည် ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး၏ အကြောင်းရင်း သမုဒယသစ္စာတရား ဖြစ်၏။
ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် တဏှာကို ဟေတုလက္ခဏာ = ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ကြောင်း
သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏ဟု ဆိုသည်။ ယင်းတဏှာကို - တတြ တတြာဘိနန္ဒီနီ = ထိုထို အာရုံ = ထိုထိုဘဝတို့၌
အလွန်နှစ်သက်တတ်သော သဘောတရားဟု ဓမ္မစကြာဒေသနာတော် စသည်တို့၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားထား
တော်မူသောကြောင့် တဏှာသည် ထိုထိုအာရုံ ထိုထိုဘဝတို့၌ အလွန်နှစ်သက်ခြင်း ကိစ္စရသ ရှိပေသည်။ စိတ်၏

လက္ခဏာဒီစတုက္ကပိုင်း - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

လည်းကောင်း၊ တစ်နည်း ပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း ရူပါရုံ အစရှိသော အာရုံတို့၌ မတင်းတိမ်နိုင် မရောင့်ရဲနိုင်သည့် အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်၍ ယင်းတဏှာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ယူအပ်ရကား အတိတ္တိဘာဝပစ္စုပ္ပန်နာ = စိတ်၏ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုထိုအာရုံ ထိုထိုဘဝတို့၌ မတင်းတိမ် မရောင့်ရဲနိုင်သည့် သဘောတရားအဖြစ်ဖြင့် ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ ထိုတဏှာမှာလည်း ရူပတဏှာ စသည်ဖြင့် (၆)မျိုးပြားသဖြင့် အောက်ပါ အတိုင်း (၆)မျိုးပင် ခွဲ၍ ရှုလိုပါကလည်း ခွဲရပါ။

ရူပတဏှာ

၁။ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဖြစ်ခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ ရူပါရုံ၌ အလွန် နှစ်သက်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ စိတ်၏ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်၏ ရူပါရုံ၌ မတင်းတိမ် မရောင့်ရဲနိုင်သည့် သဘောတရား	ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ စက္ခုသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = စက္ခုသမ္ပဿ ပစ္စယာ ဝေဒနာ	ပဒဋ္ဌာန်။

သဒ္ဓတဏှာ

၁။ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဖြစ်ခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ သဒ္ဓါရုံ၌ အလွန် နှစ်သက်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ စိတ်၏ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်၏ သဒ္ဓါရုံ၌ မတင်းတိမ် မရောင့်ရဲနိုင်သည့် သဘောတရား	ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ သောတသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = သောတသမ္ပဿ ပစ္စယာ ဝေဒနာ	ပဒဋ္ဌာန်။

ဂန္ဓတဏှာ

၁။ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဖြစ်ခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ ဂန္ဓာရုံ၌ အလွန် နှစ်သက်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ စိတ်၏ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဂန္ဓာရုံ၌ မတင်းတိမ် မရောင့်ရဲနိုင်သည့် သဘောတရား	ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ ယာနသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = ယာနသမ္ပဿ ပစ္စယာ ဝေဒနာ	ပဒဋ္ဌာန်။

ရသတဏှာ

၁။ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဖြစ်ခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ ရသာရုံ၌ အလွန် နှစ်သက်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ စိတ်၏ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်၏ ရသာရုံ၌ မတင်းတိမ် မရောင့်ရဲနိုင်သည့် သဘောတရား	ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ ဇိဝှိသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = ဇိဝှိသမ္ပဿ ပစ္စယာ ဝေဒနာ	ပဒဋ္ဌာန်။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗတဏှာ

၁။ ဒုက္ခ၏ အကြောင်း ဖြစ်ခြင်းသဘော	လက္ခဏာ၊
၂။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုံ၌ အလွန် နှစ်သက်ခြင်း	(ကိစ္စ) ရသ၊
၃။ စိတ်၏ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုံ၌ မတင်းတိမ် မရောင့်ရဲနိုင်သည့် သဘောတရား	ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ ကာယသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = ကာယသမ္ပဿ ပစ္စယာ ဝေဒနာ	ပဒဋ္ဌာန်။

ဓမ္မတဏှာ

- ၁။ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဖြစ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ ဓမ္မာရုံ၌ အလွန် နှစ်သက်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ စိတ်၏ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဓမ္မာရုံ၌ မတင်းတိမ် မရောင့်ရဲနိုင်သည့် သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ မနောသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = မနောသမ္ပဿ ပစ္စယာ ဝေဒနာ ပဒဋ္ဌာန်။

မှတ်ချက် - အတိတ်အကြောင်းတရား (၅)ပါးကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား (၅)ပါး ဖြစ်၍၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၅)ပါးကြောင့် အနာဂတ်အကျိုးတရား (၅)ပါး ဖြစ်၏ - ဟူသော ဒေသနာတော်များနှင့်အညီ ပစ္စုပ္ပန်တဏှာသည် အနာဂတ်ခန္ဓာကို ဖြစ်စေမည့် အကြောင်းတရားပိုင်းတွင် အကျိုးဝင်၍ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ (၅)ပါးကို ဖြစ်စေသော တဏှာသည် အတိတ်အကြောင်းတရားပိုင်းတွင် အကျိုးဝင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်တဏှာသည် အနာဂတ်ခန္ဓာကို ဖြစ်စေမည့် ဝဋ္ဋကထာပိုင်းတွင် အကျိုးဝင်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ အတိတ်ဘဝက တဏှာသည် ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာကို ဖြစ်စေသည့် ဝဋ္ဋကထာပိုင်းတွင် အကျိုးဝင်သည်ကိုလည်းကောင်း သတိပြုပါ။ ပစ္စုပ္ပန်တဏှာကို ရှုရာ၌ အနာဂတ်ခန္ဓာကို ဖြစ်စေမည့် အကြောင်းတရားပိုင်းတွင် အကျိုးဝင်နေသည်ကိုကား မမေ့ပါနှင့်။ တဏှာနှင့်တကွသော ဆိုင်ရာအကြောင်းတရားများနှင့် ဆိုင်ရာအကျိုးတရားများကို အကြောင်းအကျိုး စပ်တတ်ဖို့ကား အရေးကြီးလှသော အပိုင်းကဏ္ဍပင် ဖြစ်သည်။

၉။ ဥပါဒါန

- ၁။ ဂဟဏလက္ခဏံ ဥပါဒါနံ၊
 - ၂။ အမုဉ္ဇနရသံ၊
 - ၃။ တဏှာဒဋ္ဌတ္တဒိဋ္ဌိပစ္စုပ္ပန်၊
 - ၄။ တဏှာပဒဋ္ဌာန်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၆၀။)
- ၁။ အာရုံကို ပြင်းစွာစွဲလမ်းခြင်း = စွဲမြဲစွာယူခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
 - ၂။ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် အာရုံကို မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) အာရုံကို မလွှတ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
 - ၃။ (က) တဏှာ၏ ခိုင်မြဲမှု သဘောတရား (ကာမုပါဒါန်အတွက်)
(ခ) ဒိဋ္ဌိ = အယူမှားမှု သဘောတရား (ကျန်ဥပါဒါန် သုံးပါးအတွက်) ပစ္စုပ္ပန်၊
 - ၄။ တဏှာ ပဒဋ္ဌာန်။

ဥပါဒါန် လေးမျိုး

- ၁။ ကာမုပါဒါန် - အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ်တရားတို့၌ ထိုထို ဘုံဘဝ၌ ပြင်းစွာစွဲလမ်းခြင်း စွဲမြဲစွာယူခြင်း သဘောတရား၊
- ၂။ ခိဉ္ဇုပါဒါန် - အတ္တဝါဒုပါဒါန် သီလဗ္ဗတုပါဒါန် နှစ်မျိုးမှလွဲ၍ ကြွင်းကျန်သော မှားယွင်းသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယူဝါဒ အမျိုးမျိုး၌ ပြင်းစွာစွဲလမ်းခြင်း စွဲမြဲစွာယူခြင်းသဘော၊
- ၃။ သီလဗ္ဗတုပါဒါန် - နွားအကျင့် ခွေးအကျင့် စသည့် မှားယွင်းသည့် ဝတအကျင့်ဖြင့် ကိလေသာတို့မှ စင်ကြယ်နိုင်၏ သံသရာမှ လွတ်မြောက်နိုင်၏ဟု ပြင်းစွာစွဲလမ်းခြင်း စွဲမြဲစွာယူခြင်း သဘောတရား၊

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

၄။ အတ္တဝါဒုပါဒါန် - (က) ဖန်ဆင်းရှင်ပရမအတ္တ၊ (ခ) အဖန်ဆင်းခံရသော ဇီဝအတ္တ ရှိ၏ စသည်ဖြင့် အတ္တဝါဒကို လက်ခံသော အတ္တဝါဒကို ပြင်းစွာစွဲလမ်းခြင်း စွဲမြဲစွာယူခြင်း သဘောတရား၊

ဤသို့အားဖြင့် ဥပါဒါန် (၄)မျိုး ရှိပေသည်။ ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ဖူးသော၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်သော၊ ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့ ဖြစ်သော ဥပါဒါန်ကို ရွေးချယ်၍ ရှုရန် ဖြစ်သည်။ အတိတ်အကြောင်းတရား (၅)ပါးတို့တွင် ပါဝင်သော ဥပါဒါန်သည် ဥပါဒါန် (၄)မျိုးတို့တွင် မည်သို့သော ဥပါဒါန် ဖြစ်ခဲ့သည်ကို ရွေးချယ်စိစစ်၍ ရှုပါ။ တစ်ဖန် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၅)ပါးတို့တွင် အထူးသဖြင့် ကောင်းမှုကုသိုလ်တစ်ခုခုကို ပြု၍ အနာဂတ်ဘဝအတွက် ဆုတောင်းပန်ထွာစဉ် မည်သည့်ဥပါဒါန်တရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည် ဖြစ်ပေါ်နေသည်ကို စိစစ်စူးစမ်း၍ ရှုပါ။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းအတွက် ဒုတိယအနာဂတ်ဘဝစသည့် အနာဂတ်ဘဝများ ထင်ရှားရှိနေသေးလျှင်လည်း ပထမအနာဂတ် စသည်၌ ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော ဥပါဒါန်ကိုလည်း အလားတူပင် ရွေးချယ်စိစစ် စူးစမ်းရှုဖွေ၍ ရှုပါ။

ပစ္စုပ္ပန် - တဏှာဒဋ္ဌတ္တံ ဟုတွာ ကာမုပါဒါန်၊ သေသာနိ ဒိဋ္ဌိ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟန္တိတိ တဏှာဒဋ္ဌတ္တံ-ဒိဋ္ဌိပစ္စုပ္ပန်နာ။ (မူလဋီ-၂-၉၁။)

ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမုပါဒါန်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားသောအခါ ယင်းကာမုပါဒါန်ကို ခိုင်မြဲသော တဏှာအဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ ကြွင်းကျန်သော ဥပါဒါန် သုံးပါးကို သို့မဟုတ် ယင်းဥပါဒါန် သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားလိုက်သောအခါ ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် မှားယွင်းသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအဖြစ်ဖြင့် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ (မူလဋီ-၂-၉၁။)

၁၀။ ဘဝ

- ၁။ ကမ္မကမ္မဗလလက္ခဏော ဘဝေါ၊
- ၂။ ဘာဝနဘဝနရသော၊
- ၃။ ကုသလာကုသလာဗျာကတပစ္စုပ္ပန်နော၊
- ၄။ ဥပါဒါနပဒဋ္ဌာနော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၆၀။)

ကမ္မုပပတ္တိဘဝဝသေန ဘဝဿ လက္ခဏာဒယော ယောဇေတဗ္ဗာ။ (မူလဋီ-၂-၉၁။)

မှတ်ချက် - အထက်ပါ အဋ္ဌကထာများ၌ ဘဝအရ (၁) ကမ္မဘဝ (၂) ဥပပတ္တိဘဝ နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် စုပေါင်း၍ တစ်ပေါင်းတည်း ရေးသားတင်ပြထားတော်မူ၏။ သို့အတွက် ဉာဏ်နုသူများအတွက် ရှုကွက်ကို သဘောပေါက်နိုင်ရန် ခွဲ၍ ရှုရမည့် ရှုကွက်ကို ထပ်မံ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

(က) ကမ္မဘဝ

- ၁။ ကမ္မလက္ခဏော ကမ္မဘဝေါ၊
- ၂။ ဘာဝနရသော၊
- ၃။ ကုသလာကုသလပစ္စုပ္ပန်နော၊
- ၄။ ဥပါဒါနပဒဋ္ဌာနော။

- ၁။ ကံဟူသောသဘော = ကံဖြစ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ ဥပပတ္တိဘဝကို ဖြစ်စေခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ ကုသိုလ် + အကုသိုလ် သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ ဥပါဒါန် ပဒဋ္ဌာန်။

(ခ) ဥပပတ္တိဘဝ

- ၁။ ကမ္မဗလလက္ခဏော ဥပပတ္တိဘဝေါ၊
 - ၂။ ဘဝနရသော၊
 - ၃။ အဗျာကတပစ္စုပ္ပန်နော၊
 - ၄။ ဥပါဒါနပဒဋ္ဌာနော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၆၀။)
- ၁။ ကမ္မဗလ = ကံ၏ အကျိုးဟူသောသဘော = ကံ၏ အကျိုးဖြစ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
 - ၂။ ကံကြောင့်ဖြစ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
 - ၃။ ကုသိုလ် အကုသိုလ် မဟုတ်သော ဝိပါက်အဗျာကတ သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
 - ၄။ ဥပါဒါန် ပဒဋ္ဌာန်။

ရှုကွက်ကို သတိပြုရန်

သံသရာခရီးကား ရှည်လျားလှ၏။ ရံခါ ကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေး၍ သုဂတိဘဝ၌ စံရသော်လည်း ရံခါ အကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေး၍ ဒုဂ္ဂတိဘဝ၌ ခံခဲ့ရသည်လည်း များစွာပင် ရှိပေသည်။ ကုသိုလ်ကမ္မဘဝကြောင့် ကုသလဝိပါက် ဥပပတ္တိဘဝ၊ အကုသိုလ်ကမ္မဘဝကြောင့် အကုသလဝိပါက် ဥပပတ္တိဘဝများသည် ထိုက်သလို ဖြစ်ခဲ့ကြ၏။ သံသရာခရီး မဆုံးသေးက အနာဂတ်၌လည်း နည်းတူပင်တည်း။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် မိမိ၏ သံသရာခရီးစဉ်၌ ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်လတ္တံ့အတိုင်းသာ ရှုပါ။

၁၁။ ဇာတိ

- ၁။ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ ဇာတိ၊
 - ၂။ နိယျာတနရသာ၊
 - ၃။ အတိတဘဝတော ဣဓ ဥမ္မုဇနပစ္စုပ္ပန်နာ၊
ဖလဝသေန ဒုက္ခဝိစိတ္တတာပစ္စုပ္ပန်နာ ဝါ။
 - ၄။ (ကမ္မဘဝပဒဋ္ဌာနာ။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၃၀။)
- ၁။ ထိုထိုဘဝ၌ တစ်ခုသော ဘဝဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ခန္ဓာအစဉ်၏ လက်မွန်အစ အသစ်ဖြစ်ခြင်း = ရှေ့ဦးစွာ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
 - ၂။ (ထိုတစ်ခုသော ဘဝဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကို ဝဋ်သား သတ္တဝါအား ရော့ ယူလောဟု) ဆောင်နှင်း ပေးအပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
 - ၃။ အခြားမဲ့ အတိတဘဝမှ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ခန္ဓာအစဉ်ကို ထင်ရှား ဖော်တတ်သော = ပေါ်လာစေတတ်သော သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
တစ်နည်း ဒုက္ခအစု၏ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏ - (ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်၊

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

၄။ ကမ္မဘဝ

ပဒဋ္ဌာန်။

လက္ခဏာ - တစ်ခုသော ဘဝဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော တစ်ခုသောဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော ခန္ဓာအစဉ်၏ ရှေးဦးအစဖြစ်ခြင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သောခန္ဓာတို့သည်ကား ပဋိသန္ဓေခန္ဓာတို့ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဇာတိကို ပဌမာ-ဘိနိဗ္ဗတ္တိ လက္ခဏာ = လက်မွန်အစ အသစ်ဖြစ်ခြင်း = ရှေးဦးစွာ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (မူလဋီ-၂-၆၁။)

ရသ - ထိုခန္ဓာအစဉ်ကိုပင်လျှင် ဝဋ်သားသတ္တဝါအား “ရော့ ယူလော့” - ဟု အပ်နှင်းသကဲ့သို့ လက်ခံစေသကဲ့သို့ ဖြစ်သောကြောင့် - နိယျာတနရသာ = အပ်နှင်းခြင်း ကိစ္စရှိ၏ဟု ဆိုသည်။ (မူလဋီ-၂-၆၁။)

ပစ္စုပ္ပန် - ယင်းဇာတိကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားလိုက်သောအခါ လွန်လေပြီးသော အတိတ်ဘဝမှ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ထိုရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်ကိုပင် ပေါ်လှာအောင် ဖော်သကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ပေါ်လှာအောင် ဖော်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူအပ်၏။ ထို့ကြောင့် ဥမ္မုဒ္ဓနပစ္စုပ္ပန်ာ = ခန္ဓာအစဉ်ကို ပေါ်လှာအောင် ထင်ရှားဖော်တတ်သောတရားဟု ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာ၏။ ဥပဋ္ဌာနာကာရ ပစ္စုပ္ပန်တည်း။ တစ်နည်း ခန္ဓာအစဉ်ကို ထင်ရှား ပေါ်လှာအောင် ဖော်ပေးတတ်သော သဘောတရားဟု ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်အား ရှေးရှု ထင်လာတတ်၏။ ဥပဋ္ဌာနာကာရ ပစ္စုပ္ပန်ပင်တည်း။

ဇာတိကြောင့် ဇာတိ၏ နောက်ဆွယ်တွင် နောက်နောက်အခါ၌ ဆက်လက်၍ဖြစ်မည့် ဒုက္ခအစု၏ ထူးထွေဆန်းပြားသည်၏အဖြစ်သည် ဒုက္ခဝိစိတ္တတာ မည်၏။ တစ်နည်း ဒုက္ခ၏ အထူးဖြစ်ကုန်သော ထိုဒုက္ခ၏ အစိတ်အပိုင်းတို့သည် ဒုက္ခဝိစိတ္တတာ မည်၏။ ထိုဒုက္ခအစု၏ ထူးထွေဆန်းပြားသည်၏အဖြစ်ကို တစ်နည်း ထိုဒုက္ခအစု၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သော ဒုက္ခအထူးကို ရှေးရှု ဖြစ်စေတတ်၏။ သီးတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခဝိစိတ္တတာ ပစ္စုပ္ပန်ာ = ဒုက္ခအစု၏ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ဖလပစ္စုပ္ပန်တည်း။ ဇာတိပိဒုက္ခာ ဟူသည်နှင့်အညီ ဇာတိကို အကြောင်းခံ၍ နောက်နောက် ဒုက္ခအကျိုး အမျိုးမျိုးတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သည် ဟူလို။ (မူလဋီ-၂-၆၂။)

ပဒဋ္ဌာန် - အဋ္ဌကထာများ၌ ပဒဋ္ဌာန်ကို သီးသန့်ဖော်ပြချက် မရှိသော်လည်း - ဘဝ ပစ္စယာ ဇာတိ - ဟု ဟောတော်မူသည်နှင့်အညီ ဘဝသည် ဇာတိ၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်း ပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်ပေသည်။ ရှေးပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း -

ဘဝေါတိ ပနေတ္ထ ကမ္မဘဝေါဝ အဓိပ္ပေတော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၇၈။)

ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်များနှင့်အညီ ကမ္မဘဝ ဥပပတ္တိဘဝဟု ဘဝ နှစ်မျိုးရှိရာ - ဥပါဒါန ပစ္စယာဘဝေါ - ၌ ဘဝအရ ကမ္မဘဝ ဥပပတ္တိဘဝ နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် အရကောက်ယူရသော်လည်း - ဘဝ ပစ္စယာဇာတိ - ၌ ဘဝအရ ကမ္မဘဝကိုသာ အရကောက်ယူရပေသည်။ ထို့ကြောင့် ကမ္မဘဝသည် ဇာတိ၏ အနီးကပ်ဆုံးသောအကြောင်း ပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်ပေသည်ဟု ဤကျမ်း၌ ရေးသားတင်ပြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

၁၂။ ဇရာ

၁။ ခန္ဓပရိပါကလက္ခဏာ ဇရာ၊

၂။ မရဏူပနယနရသာ၊

၃။ ယောဗုဒ္ဓဝိနာသပစ္စုပ္ပန်ာ၊

၄။ (ဇာတိပဒဋ္ဌာနာ။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၃၂။)

- ၁။ တစ်ခုသောဘဝ၌ အကျိုးဝင်သော ခန္ဓာတို့၏ ရင့်ရော်ဟောင်းမြင်းသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ရင့်ကျက်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ သေခြင်း = ပျက်ခြင်း မရဏသို့ ကပ်၍ဆောင်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ အရွယ်ကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော သဘောတရား = ကောင်းသောအရွယ်၏ ပျက်စီးကြောင်း သဘောတရား ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊
- ၄။ (ဇာတိ) ပဒဋ္ဌာန်။

ပဒဋ္ဌာန် - အဋ္ဌကထာများ၌ ပဒဋ္ဌာန်ကို မဖော်ပြထားပါ။ ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ - စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် ဇာတိကို ဇရာ၏ ပဒဋ္ဌာန်အဖြစ် ဤကျမ်း၌ တင်ပြထားပါသည်။ ဤဇာတိ-ဇရာနှင့် လာမည့် မရဏတို့ကို ရှုရာ၌ သမုတိသစ္စာ ပရမတ္ထသစ္စာ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုနိုင်ပါသည်။ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၏ အတွင်း၌ သို့မဟုတ် နာမ်ကလာပ်တစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်ပရမတ် နာမ်ပရမတ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှု တည်မှု ပျက်မှုကို အာရုံယူ၍လည်း ရှုနိုင်ပါသည်။ ပရမတ္ထသစ္စာနယ် ဇာတိ ဇရာ မရဏတည်း။ ဘဝတစ်ခုဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော အချိန်ကာလ၌ - ပဋိသန္ဓေနေရမှု = ဇာတိ, အိုရမှု = ဇရာ, သေရမှု = မရဏတို့ကို အာရုံယူ၍လည်း ရှုနိုင်ပါသည်။ သမုတိသစ္စာနယ် ဇာတိ ဇရာ မရဏတည်း။

အသက်အရွယ် ကြီးရင့်လာသောအခါ လှည်းအိုကြီးသည် ဝန်ကို မဆောင်နိုင်တော့သကဲ့သို့ အိုမင်းမစွမ်း ဖြစ်လာသော ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောသည်လည်း မိမိ တာဝန်ကိုမျှ မထမ်းဆောင်နိုင်တော့၊ လက် ခြေ စသော ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းတို့သည်လည်း လျော့လျော့ရဲရဲ ပျော့ပျော့အိအိ ဖြစ်လာကြကုန်၏။ မျက်စိကလည်း မှုန်လာ၏၊ နားကလည်း ထိုင်းလာ၏၊ နှာခေါင်းကလည်း အနံ့မရ ဖြစ်လာ၏၊ လျှာကလည်း အရသာကို ကောင်းစွာ မယူနိုင် ဖြစ်လာ၏၊ ကိုယ်၏ အတွေ့အထိ၌လည်း ထုံထိုင်းလာ၏၊ ကောင်းသော နုပျိုသောအရွယ်ကလည်း ရင့်ရော်လာ၏၊ ပျက်စီးလာ၏၊ ခွန်အားများလည်း ဆုတ်ယုတ်လာ၏၊ အိုလာသောအခါ သတိလည်း ရှေးတုန်းကလို မကောင်းတော့၊ သင်ကြားထားအပ်ခဲ့သော သုတတို့သည်လည်း မေ့လျော့ ပျောက်ပျက်ကုန်တော့၏။ လုံ့လ ဝီရိယလည်း ရှေးတုန်းကလို မရှိတော့၊ နဂိုက အသိဉာဏ်ရှိပြီးသူပင် ဖြစ်စေကာမူ အသိဉာဏ် မရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်၏။ သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာ (= ဝိပဿနာပညာ) ဟူသော ဣန္ဒြေငါးပါး ဗိုလ်ငါးပါးတည်းဟူသော ဗလငါးတန် စွမ်းအားကြီးငါးရပ်တို့ အင်အားပြည့်ဝနေသော ပုထုဇနံ သူတော်ကောင်းကြီးတို့သည်လည်းကောင်း၊ အရိယာသူတော်ကောင်းကြီးတို့သည်လည်းကောင်း သက်တော်ရွယ်တော် ကြီးရင့်သော်လည်း ဣန္ဒြေငါးပါးတို့သည် လျော့ပါးကုန်သည်ဟူ၍ မရှိ၊ အမြဲတိုးပွားလျက်သာ ရှိကြ၏။ တစ်စထက်တစ်စ ရင့်ကျက်သထက်သာ ရင့်ကျက်လာကြ၏။ ထို့ကြောင့် အိုဘေးဆိုးကြီး နာဘေးဆိုးကြီး သေဘေးဆိုးကြီး အပါယ်ဘေးဆိုးကြီးများကို ကြောက်ရွံ့ကြကုန်သော သူတော်ကောင်းမှန်သမျှတို့သည် မအိုမိ မနာမိ မသေမိ ဣန္ဒြေငါးပါးတို့ စွမ်းအားကြီးမားအောင် ရင့်ကျက်အောင် ကြိုးစားသင့်လှပေသည်။ သူငယ်ပြန်လျက် သေကျေပျက်စီးရခြင်း သမ္မောဟ မရဏကား အလွန် ကြောက်မက်ဖွယ် ကောင်းလှ၏။ ထိုကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို အပါယ်ဘေးဆိုးကြီးက ပြုံးရွှင်စွာဖြင့် ခရီးဦး ကြိုဆိုနေတတ်ပေသည်။

မရဏ

- ၁။ စုတိလက္ခဏံ မရဏံ၊
- ၂။ ဝိယောဂရသံ၊
- ၃။ ဝိပ္ပဝါသပစ္စုပဋ္ဌာန်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၃၃။)
- ၄။ (ဇာတိပဒဋ္ဌာန်။)

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

- ၁။ တစ်ခုသောဘဝဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ခန္ဓာအစဉ်၏ ရွှေ့လျော့ခြင်းသဘော
= ပစ္စုပ္ပန်ဘဝမှ ရွှေ့လျော့ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ (က) ပြည့်စုံသော ဘဝခန္ဓာတို့နှင့် ကင်းခြင်း = ကင်းစေခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
(ခ) တစ်နည်း - ဘဝခန္ဓာတို့နှင့် ကွေကွင်းရခြင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း (သမ္ပတ္တိ) ရသ၊
- ၃။ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝမှ = ရောက်ဆဲဂတိမှ ကွေကွင်းရခြင်း သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ (ဇာတိ) ပဒဋ္ဌာန်။

သောက

- ၁။ အန္တော နိဇ္ဈာနလက္ခဏော သောကော၊
- ၂။ စေတသော ပရိနိဇ္ဈာယနရသော၊
- ၃။ အနုသောစနပစ္စုပ္ပန်နော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၃၄။)
- ၁။ အတွင်း၌ လောင်မြိုက်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
တစ်နည်း စိတ်၏ ပူပန်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ စိတ်ကို ထက်ဝန်းကျင် လောင်မြိုက်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ ဉာတိဗျသန စသည်တို့အားလျော်စွာ၊ တစ်နည်း ထိုဂုဏ် အပြစ်တို့အားလျော်စွာ
အဖန်ဖန် စိုးရိမ်ခြင်း ဝမ်းနည်းခြင်း သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊

ဝိသာရရဟိတံ အန္တော ဧဝံ သင်္ကံစိတံ စိန္တနံ၊ သုက္ခနံ ဝါ အန္တောနိဇ္ဈာနံ၊ ပရိနိဇ္ဈာယနံ ဒဟနံ။ ဉာတိဗျသနာ-
ဒိအနုရူပံ သောစနံ အနုသောစနံ၊ တံ တံ ဝါ ဂုဏံ ဒေါသဉ္စ အနုဂန္ဓာ သောစနံ တပ္ပနံ အနုသောစနံ။
(မူလဋီ-၂-၆၄။)

သင်္ကံစိတံ စိန္တနံ ပီတိသောမနဿပဋိပက္ခတော၊ ဒေါသသမ္ပယောဂတော စ အာရမ္မဏေ အနဘိရ-
တိပ္ပဝတ္တိမာဟ။ အန္တော အတ္တနော နိဿယဿ နိဒ္ဒဟနဝသေန ဝါ ဈာနံ စိန္တနံ အန္တောနိဇ္ဈာနံ။ သတိပိ အနု-
သောစနာဘဝေ အတ္တနော ကတာကတကုသလာကုသလဝိသယော မနောဝိလေခဘူတော ဝိပုဋ္ဌိသာရော ကုက္ကုန္တံ၊
ယထာဂုတ္တအန္တောနိဇ္ဈာနံ သောကောတိ ဥဘိန္တံ ဝိသေသော ဝေဒိတဗျော။ (အနုဋီ-၂-၇၁။)

အန္တော နိဇ္ဈာနံ စိတ္တသန္တာပေါ။ ပရိနိဇ္ဈာပနံ ရာဂဒေါသပရိဋ္ဌာဟဝိသိဋ္ဌံ ဒဟနံ။ (မဟာဋီ-၂-၂၀၀။)

သောက၏ ပရမတ္ထတရားကိုယ်မှာ ဒေါမနဿဝေဒနာပင် ဖြစ်၏။ သို့သော် ယင်းသောက၏ လက္ခဏာ
ရသ စသည်ကို အထက်ပါအတိုင်း အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုထား၏။ ဒေါမနဿဝေဒနာအထူး ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

အထူးထူး အပြားပြား ရွှေ့လျားခြင်း တောင်တောင်၍၍ ကြံစည်ခြင်းမှကင်းသော အတွင်း၌သာလျှင်
တွန့်ဆုတ်လျက် ကြံစည်ခြင်းသည် အန္တောနိဇ္ဈာန = အတွင်း၌ လောင်မြိုက်ခြင်း အတွင်း၌ စိတ်၏ ပူပန်ခြင်း
အတွင်းဆွေး ဆွေးခြင်းတည်း။ တစ်နည်း - အထူးထူးအပြားပြား ရွှေ့လျားခြင်း တောင်တောင်၍၍ ကြံစည်
ခြင်းမှကင်းသော အတွင်း၌သာလျှင် တွန့်ဆုတ်လျက် စိတ်ဓာတ် ခြောက်ကပ်နေခြင်းသည် အန္တောနိဇ္ဈာန =
အတွင်းဆွေး ဆွေးခြင်းတည်း။ (မူလဋီ-၂-၆၄။)

- ၁။ ဉာတိဗျသန = မိဘ သားသမီး စသော ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်း၊
- ၂။ ဘောဂဗျသန = စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ ပျက်စီးခြင်း၊

- ၃။ ရောဂဗျသန = အနာရောဂါ ကျရောက်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊
- ၄။ သီလဗျသန = စင်ကြယ်သော သီလ၏ ပျက်စီးခြင်း၊
- ၅။ ဒိဋ္ဌိဗျသန = မှန်ကန်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ အယူဝါဒ၏ ပျက်စီးခြင်း -

ဤဗျသနတရား ငါးမျိုးတို့တွင်တစ်မျိုးမျိုးဖြင့် ကြုံတွေ့ရသော ပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ သောကတရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ဥပမာ - သားသမီး တစ်ဦးဦး၏ ပျက်စီးခြင်းဖြင့် ကြုံတွေ့ရသည် ဆိုပါစို့။ ယင်းကဲ့သို့သော ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ကြုံတွေ့ရသော သတ္တဝါ၏သန္တာန်၌ ပီတိသောမနဿကင်းသော စိတ်ထားများ ဝင်ရောက်လာ၏။ သေကျေ ပျက်စီးသွားသော သားအကြောင်း သမီးအကြောင်းကလွဲ၍ အခြားအခြားသော အထူးထူး အပြားပြား သော အာရုံတို့ အပေါ်၌ တောင်တောင်ဤဤ ကြံစည်စိတ်ကူးလိုသော စိတ်ဓာတ် မရှိဖြစ်နေ၏။ ပျက်စီးသွား သော သားအာရုံ သို့မဟုတ် သမီးအာရုံ အကြောင်းကိုသာ ကြံစည် တွေးတောကာ အတွင်းဆွေး ဆွေးနေတတ်၏။ အခြားအကြောင်းအရာများကို မစဉ်းစားလို မစဉ်းစားနိုင် ဖြစ်နေတတ်၏။ စိတ်ဓာတ်တွေ ခြောက်သွေ့နေတတ်၏။ စိုပြေမှု မရှိဖြစ်နေတတ်၏။ ဤကား သောက၏ လက္ခဏာပင်တည်း။ တစ်နည်း - ပျက်စီးသွားသော အာရုံကို အကြောင်းပြု၍ စိတ်၏ ပူပန်ခြင်းသဘောသည် သောက၏ လက္ခဏာပင်တည်း။ ထိုသို့ စိတ်ပူပန်လာသောအခါ စိတ်တွင်သာ ပူပန်သည် မဟုတ်၊ ယင်းစိတ်၏ မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်အထိ ကူးစက်ပျံ့နှံ့ ပူလောင်တတ်ပေသည်။ ပူပန်သောစိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇဩဇဋ္ဌမက ရုပ်ကလာပ်တိုင်းတွင် ပါဝင်သော ဥဏှတေဇာဓာတ်၏ သဘာဝသတ္တိစွမ်းအင် လွန်ကဲထက်မြက်လာမှုပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် စိတ်ကို ထက်ဝန်းကျင် လောင်မြိုက်ခြင်း ကိစ္စရသလည်း ရှိ၏ဟု ဆိုသည်။ ရာဂပူ ဒေါသပူတို့ထက် ထူးကဲသော ပူလောင်မှု တစ်မျိုးတည်း။

အနုသောစနပစ္စုပဋ္ဌာန် - ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်း = ဉာတိဗျသန စသည်တို့အားလျော်စွာ ဝမ်းနည်းခြင်း သည် အနုသောစန မည်၏။ တစ်နည်း ထိုထိုဂုဏ်သို့လည်းကောင်း၊ ထိုထိုအပြစ်သို့လည်းကောင်း အစဉ်လိုက်၍ ဝမ်းနည်းခြင်း ပူလောင်ခြင်းသည် အနုသောစနတည်း။ သီလ စသော ဂုဏ်ပျက်၍ ဝမ်းနည်းသောအခါ ဂုဏ်သို့ အစဉ်လိုက်သော ဂုဏာနုဂတ ဝမ်းနည်းမှု ပူပန်မှု ဖြစ်၏။ ထိုဂုဏ် ပျက်စီး၍ အပြစ်သို့ အစဉ်လိုက်သောအခါ ဒေါသာနုဂတ = အပြစ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဝမ်းနည်းမှု ပူပန်မှု ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းသောကကို ဝိပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားလိုက်သောအခါ ဉာတိဗျသန စသည်တို့အားလျော်စွာ ထိုထိုဂုဏ် အပြစ်တို့အား လျော်စွာ အဖန်ဖန် စိုးရိမ်ခြင်း ဝမ်းနည်းခြင်းသဘောတရားဟု ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်အား ရှေးရှု ထင်လာပေ၏။ ဥပဋ္ဌာနာကာရ ပစ္စုပဋ္ဌာန်တည်း။

ကုက္ကုစ္ဆနှင့် သောက - ကုက္ကုစ္ဆနှင့် သောကသည် အဖန်ဖန် စိုးရိမ်ခြင်းသဘော ဝမ်းနည်း ပူပန်ခြင်းသဘော အားဖြင့် တူညီသော်လည်း - (၁) မိမိ၏ ပြုပြီးသော မကောင်းမှု အကုသိုလ်၊ မပြုမကျင့်လိုက်မိသော ကောင်းမှု အကုသိုလ်လျှင် အာရုံရှိသော စိတ်၌ မင်ဖြင့် ရေးခြစ်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ဖြစ်နေသော စိတ်နှလုံး မသာယာမှုကား ကုက္ကုစ္ဆတည်း။ (၂) ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်း ဉာတိဗျသန စသော အာရုံ တစ်မျိုးမျိုးနှင့် တွေ့ထိမိသောကြောင့် အတွင်း၌ လောင်မြိုက်ခြင်းသဘော စိတ်၏ ပူပန်ခြင်းသဘောကား သောကတည်း။ ဤ သို့လျှင် ကုက္ကုစ္ဆနှင့် သောက နှစ်မျိုးတို့၏ ထူးခြားမှုကို သိရှိပါလေ။

(မူလဋီ-၂-၆၄။ အနုဋီ-၂-၇၁။ မဟာဋီ-၂-၂၀၀။)

မှတ်ချက် - အဋ္ဌကထာများ၌ ဇာတိမှ စ၍ ဥပါယာသတိုင်အောင် ပဒဋ္ဌာန်ကို ဖော်ပြ ဖွင့်ဆိုချက် မလာရှိပေ။ ဤကျမ်း၌လည်း သောက စသည်ကား ဇာတိ၏ မုချမဟုတ်သော အကျိုးဆက်များ ဖြစ်၍ ဤနေရာမှ စ၍ ပဒဋ္ဌာန်ကို မပြတော့ပေ။ သို့သော် ပဒဋ္ဌာန်ကား မရှိသည်မဟုတ် ရှိသည်သာဖြစ်သည်။ ပဒဋ္ဌာန်များစွာ ရှိနိုင်၍ ထူးကဲသော အကြောင်းတရားများ မဟုတ်၍ မဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေရာသည်။ - အညတရညတရေန ဒုက္ခဓမ္မေန

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

ဖုဋ္ဌဿ - စသည်ဖြင့် ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် ဉာတိဗျသန = ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်း စသော အကြောင်းတရား တစ်မျိုးမျိုးသည် ပဒဋ္ဌာန်ပင်တည်းဟု မှတ်ပါ။ ယင်းသဘောတရားတို့ကို တစ်နည်း တစ်ဖုံအားဖြင့် ဆိုရမူ မှီရာဝတ္ထုရုပ် = ဆိုင်ရာဒွါရတို့ကို ဉာတိဗျသန စသော ဆိုင်ရာအနိဋ္ဌာရုံတို့က ရိုက်ခတ် သောအခါ ဖဿ စသော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဝိုင်းဝန်း၍ ကျေးဇူးပြုပေးသဖြင့် ဒေါမနဿဝေဒနာဟူသော သောက စသည်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြရ၏။ သို့အတွက် ဝတ္ထု = ဒွါရ၊ အနိဋ္ဌာရုံ၊ ဖဿ စသော သမ္ပယုတ် တရားတို့ကား ပဒဋ္ဌာန်ပင်တည်း။

ပရိဒေဝ

၁။ လာလပ္ပနလက္ခဏော ပရိဒေဝေါ။

၂။ ဂုဏဒေါသပရိကိတ္တနရသော၊

၃။ သမ္ဘမပစ္စုပ္ပန်နော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၃၄။)

၁။ အဖန်ဖန် ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း = ပြောဆိုခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

၂။ ဂုဏ် အပြစ်တို့ကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း

(ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ ပရိဒေဝ ကိန်းဝပ်ရာ သတ္တဝါ၏ သို့မဟုတ် စိတ်၏ မရပ်မတည်

ချာချာလည်ကြောင်း သဘောတရား

(ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊

တစ်နည်း - စိတ် ဝေဒနာက မူးလည်ခြင်း အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏ -

(ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်။

ပစ္စုပ္ပန် - ပရိဒေဝ၏ တရားကိုယ်မှာလည်း ဒေါမနဿဝေဒနာပင်တည်း။ အကျိုးစီးပွား ရှိသည် အကျိုးစီးပွား မရှိသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ရှက်သင့် ရှက်ထိုက် ကြောက်သင့် ကြောက်ထိုက်သူတို့ကိုလည်းကောင်း မစိစစ်မူ၍ ပရိဒေဝဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ မရပ်မတည် ချာချာလည်တတ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဖြစ်၍ ငိုကြွေးသံသည် ထင်လာ၏။ ထို့ကြောင့် - သမ္ဘမပစ္စုပ္ပန်နော = ပရိဒေဝကိန်းရာ သတ္တဝါ၏ သို့မဟုတ် စိတ်၏ မရပ်မတည် ချာ ချာလည်ကြောင်း သဘောတရားဟု ယင်းပရိဒေဝကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂီဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်အား ရှေးရှု ထင်လာ၏ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ တစ်နည်း - သောက၏တည်ရာ အကြောင်းဖြစ်သော ဉာတိဗျသန စသည်တို့၏ မပျက်သေးခြင်း မပျောက်သေးခြင်းကြောင့် ပရိဒေဝကိန်းရာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သို့မဟုတ် စိတ်၏ မရပ်မတည် ချာချာလည်ခြင်းတည်း။ ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့ခြင်းကြောင့် မရပ်မတည် ချာချာလည်သည်ကား မဟုတ်၊ ထိုမရပ်မတည် ချာချာလည်ခြင်းသည်လည်း ငိုကြွေးသံကြောင့် ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် ပရိဒေဝကို စိတ်ဝေဒနာက မရပ်မတည် ချာချာလည်ခြင်း အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏ ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ရွှေနည်းကား ဥပဋ္ဌာနာကာရ ပစ္စုပ္ပန်၊ နောက်နည်းကား ဖလပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်သည်။

ဒုက္ခ

ဒုက္ခ နာမ ကာယိကံ ဒုက္ခံ၊

၁။ တံ ကာယပိဋနလက္ခဏံ၊

၂။ ဒုပ္ပညာနံ ဒေါမနဿကရဏရသံ၊

၃။ ကာယိကာဗာပပစ္စုပ္ပန်နော။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၃၄။)

ကိုယ်၌ဖြစ်သော ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဒုက္ခ မည်၏။ (ယင်းဒုက္ခ ဝေဒနာကို ရွေးထုတ်၍ ရှုပါ။)

- ၁။ ကိုယ်ကို နှိပ်စက်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ ပညာမဲ့တို့၏ စိတ်နှလုံး မသာယာခြင်းကို ပြုခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ ကိုယ်၌ မှီသော နာကျင်မှုသဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်။

ဒေါမနဿ

ဒေါမနဿံ နာမ မာနသံ ဒုက္ခံ။

- ၁။ တံ စိတ္တပိဋနလက္ခဏံ၊ လက္ခဏာ၊
 - ၂။ မနောဝိယာတရသံ၊ (ကိစ္စ) ရသ၊
 - ၃။ မာနသဗျာဓိပစ္စုပ္ပန်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၃၅။)
- တရားကိုယ်မှာ ဒေါမနဿဝေဒနာပင် ဖြစ်သည်။ စိတ်ဆင်းရဲခြင်းတည်း။
- ၁။ စိတ်ကို နှိပ်စက်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
 - ၂။ ဗျာပါဒ = ဒေါသနှင့်ယှဉ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်ကို ညှဉ်းဆဲခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
 - ၃။ စိတ်နှလုံး၌ မှီသော အနာရောဂါ ပစ္စုပ္ပန်။

ဤဒေါမနဿဝေဒနာသည် ဒုက္ခဒုက္ခဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကာယိကဒုက္ခကို ဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဒုက္ခ မည်၏။ မှန်ပေသည် - စိတ်ဆင်းရဲခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော သတ္တဝါတို့သည် ဆံပင်ကို ကြိတ်ဖြန့်၍ ငိုမြည်တမ်းကြကုန်၏။ ရင်ဘတ်တို့ကို ထုရိုက် ကြိတ်နှိပ်ကြကုန်၏။ ရှေးရှု၊ လူးလည်းကုန်၏။ ကိုယ်ကို လှိမ့်ကုန်၏။ ဇောက်ထိုးမိုးမြှော် လဲကုန်၏ = ကျွမ်းထိုးချကြကုန်၏။ မိမိကိုယ်ကို ဓားလက်နက်ဖြင့် ထိုးခုတ် သတ်သေကြကုန်၏။ အဆိပ်ကို စားကြကုန်၏။ ကြိုးဆွဲချ သေကြကုန်၏။ မီးပုံတွင်းသို့ ခုန်ဆင်းကြကုန်၏။ ဤသို့စသော အထူးထူးအပြားပြားရှိသော ထိုဆင်းရဲကို ခံစားရကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၃၅။)

ဥပါယာသ

ဥပါယာသော နာမ ဉာတိဗျသနာဒီဟိ ဖုဋ္ဌဿ အဓိမတ္တစေတောဒုက္ခပ္ပဘာဝိတော ဒေါသောယေဝ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓပရိယာပနော ဧကော ဓမ္မောတိ ဧကေ။

- ၁။ စိတ္တပရိဒဟနလက္ခဏော ဥပါယာသော၊ ဗျာသတ္တိလက္ခဏော၊
- ၂။ နိတ္တုနနရသော၊
- ၃။ ဝိသာဒပစ္စုပ္ပန်နော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၃၅။)

ဉာတိဗျသန စသည်တို့သည် တွေ့ထိအပ်သော သတ္တဝါ၏ လွန်ကဲစွာသော စိတ်ဆင်းရဲခြင်းသည် ဖြစ်စေ အပ်သော ဒေါသသည်ပင်လျှင် ဥပါယာသ မည်၏။ (ဒေါမနဿဝေဒနာ မဟုတ် ဟူလိုသည်။) သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ အကျုံးဝင်သော အကုသိုလ်စေတသိက် (၁၄)လုံးမှ တစ်ပါးသော တစ်ခုသော စေတသိက်ဟု ဧကေဆရာတို့က ဆိုကြ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၃၅။)

- ၁။ စိတ်ကို ထက်ဝန်းကျင်မှ လောင်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- တစ်နည်း - ဉာတိဗျသန စသည်တို့၌ ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် ငြိကပ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

၂။ ညည်းတွားခြင်းကို ပြုခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
တစ်နည်း - ညည်းတွားခြင်းလျှင် ပြည့်စုံခြင်း (သမ္ပတ္တိ) ရသ၊

၃။ ဉာတိဗျသန စသော အာရုံ၌ ကိုယ်စိတ်တို့ကို
နစ်မြုပ်စေတတ်သော သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊
တစ်နည်း - ဉာတိဗျသန စသော အာရုံ၌ ကိုယ်စိတ်၏ နစ်မြုပ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်၏ (ဖလ)ပစ္စုပ္ပန်။

[မှတ်ချက် - ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ စိတ္တပရိဟဒနလက္ခဏော = ဥပါယာသသည် စိတ်ကို ထက်ဝန်းကျင်မှ
လောင်ခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏ဟု လာရှု၏။ သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ၌ကား - ဗျာသတ္တိလက္ခဏော
= ဉာတိဗျသန စသော အာရုံတို့၌ ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် ငြိကပ်ခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏ဟု လာရှု၏။]

သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသ

ရာဂ ဒေါသ မောဟ မကင်းသော သတ္တဝါတစ်ဦး၏ ဘဝဝယ် ယေဘုယျအားဖြင့် ဤ သောက ပရိဒေဝ
ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသတို့ကား အထွတ်တပ်လျက်ပင် ရှိနေပေ၏။ အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း
ဉာတိဗျသန = ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်း စသော ဗျသနတရား တစ်ခုနှင့် ကြုံတွေ့ရသော သတ္တဝါတစ်ဦး၏
သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော စိုးရိမ်မှု ဝမ်းနည်းကြေကွဲမှုများသည်သာ သောက ဖြစ်၏။

ဒေါမနဿတစ်မျိုး - သောကဟု အထင်မှားနေသော ဒေါမနဿ တစ်မျိုးလည်း ရှိသေး၏။ ချစ်ခင်သူများ
ဖျားနာမည်ကို စိုးရိမ်ခြင်း၊ အရပ်တစ်ပါးသို့ သွားသောအခါ ပြန်ချိန်တန်လျက် မပြန်လာသဖြင့် စိုးရိမ်ခြင်း၊
ကလေးသူငယ် လူမမယ်အတွက် အရာရာမှာ စိုးရိမ်ခြင်း၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် စိုးရိမ်ကြောင့်ကြမှုများရုံတွင်မက
“ငါမရှိလျှင် သူတို့တော့ ခက်ရစ်တော့မှာဘဲ”ဟု နောက်ဆက်တွဲ စိုးရိမ်မှုတို့မှာ သောက မဟုတ်၊ ရိုးရိုး ဒေါမနဿ
သာတည်း။

ရာထူး ဂုဏ်သိရ စည်းစိမ် ဆွေမျိုး စသည်တို့တွင် တစ်ခုခု ပျက်စီးသည့်အခါ ပျက်စီးတော့မည်ဟု ထင်ရ
သောအခါ လွန်စွာ ဝမ်းနည်းကြ၏။ အားငယ်ကြ၏။ ကြေကွဲကြ၏။ ဤဝမ်းနည်းအားငယ်မှု ကြေကွဲမှုကား သောက
အမည်ရသည့် ဒေါမနဿသာတည်း။ ထိုဝမ်းနည်းအားငယ်မှု ကြေကွဲမှုကို မျှီသိပ်၍ မထားနိုင်သည့်အခါ ပရိဒေဝ
ဟု ခေါ်ဆိုသော ငိုကြွေးသံ တစ်မျိုးသည် ပေါ်လာတတ်ပေသည်။ ပရိဒေဝမီးဟု ခေါ်ဆိုရာ၌ ငိုသံကို အစွဲပြု၍
ခေါ်ခြင်းမဟုတ်၊ ထိုငိုသံ ဖြစ်လောက်အောင် ဝမ်းတွင်း၌ အပြင်းအထန် ပူပန် တောက်လောင်နေသော ဒေါသ
ဒေါမနဿတို့ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ဆိုရခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းသောက ပရိဒေဝတရားတို့ကား တရားသောနည်းလမ်း
ဖြင့် သို့မဟုတ် တရားဓမ္မဖြင့် မဖြေသိမ့်နိုင်ပါက အသက်ကိုပင် ကုန်ဆုံးစေသည်အထိ ဒုက္ခမီး တောက်လောင်
တတ်ပေသည်။

သောက ပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမာယ (မ-၁-၇၀။) ဟူသော မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် ဒေသနာတော်နှင့်
အညီ သောက ပရိဒေဝတို့ကို လွန်မြောက်ကြောင်း အကောင်းဆုံးသောကျင့်စဉ် အပြစ်အကင်းဆုံးသောကျင့်စဉ်
အမွန်မြတ်ဆုံးသောကျင့်စဉ်ကား သတိပဋ္ဌာန် ဒေသနာတော်လာ ကျင့်စဉ်များပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို သတိပဋ္ဌာန်
ကျင့်စဉ်ကို အောင်အောင်မြင်မြင် မကျင့်နိုင်သေးသူတို့အတွက် အတုယူဖွယ်ကောင်းလှသော အလောင်းတော်၏
ကျင့်စဉ်တစ်ရပ်ကို ဤတွင် တင်ပြအပ်ပါသည်။

အနုနုသောဓိယဇာတ်တော်

ဘုရားအလောင်းတော်နှင့် ယသောဓရာအလောင်းလျာ နှစ်ပါးတို့သည် တစ်ခုသောဘဝဝယ် ကုဋေ (၈၀)စီ ကြွယ်ဝချမ်းသာသော ပြာဟ္မဏအမျိုးအနွယ် သူဌေးသားနှင့် သူဌေးသမီးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ဤဇာတ်တော်၌ ဘုရား အလောင်းတော်သည် ကောမာရဗြဟ္မစာရီအကျင့်ကို ကျင့်တော်မူ၏။ ယရာဝါသကိစ္စကို အလိုမရှိသည့် သူတော်- ကောင်း တစ်ဦးပင် ဖြစ်၏။

ယသောဓရာအလောင်းလျာ အမျိုးကောင်းသမီးမှာလည်း ဘုန်းကံကြီးမားသူ ဗြဟ္မာ့ပြည်မှ စုတိ၍ လူ့ပြည်၌ လူလာဖြစ်ရသူ ဖြစ်၏။ သမ္ဗုဒ္ဓဟာသိနီဟု အမည်ပေးထားကြ၏။ တစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်အရွယ်သို့ ရောက်သော အခါ အလွန် အဆင်းလှသူ ကြည်ညိုဖွယ်ဂုဏ်ကို ဆောင်နိုင်သူ နတ်သမီးနှင့်တူသည့် အလုံးစုံသော ကိုယ်အင်္ဂါ ကြီးငယ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသူတစ်ဦး ဖြစ်လာ၏။ ရွှေစင်ရုပ်တု ပုံသွင်းပြုသကဲ့သို့ လှပတင့်တယ်သူတစ်ဦး ဖြစ်၏။ သို့သော် -

တဿာပိ ကိလေသဝသေန စိတ္တံ နာမ န ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗံ၊ အစ္စန္တုဗြဟ္မစာရိနီ အဟောသိ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၃-၈၆။)

ထိုအမျိုးကောင်းသမီး၏ သန္တာန်၌လည်း ကိလေသာ၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်မည်သည် တစ်ခါမျှ မဖြစ်ပေါ်ခဲ့ ဖူးပေ။ စင်စစ် စစ်စစ် ဗြဟ္မစာရီအကျင့်ကို ကျင့်နေသူ သူတော်ကောင်းတစ်ဦးသာ ဖြစ်၏။ ငါးပါးသီလမြဲ၍ အဗြဟ္မစရိယသိက္ခာပုဒ်ကို အမြဲထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သူ သူတော်ကောင်းတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။

သို့သော် မိဘတို့၏ စီမံဆောင်ရွက်ချက်ဖြင့် အိမ်ထောင်သည်ဘဝသို့ ရောက်ရှိသွားကြ၏။ အိမ်ထောင်သည် ဘဝသို့ ရောက်ရှိသွားကြသော ထိုသူတော်ကောင်း နှစ်ဦးတို့သည် တိုက်ခန်းတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူနေထိုင်ရပါ သော်လည်း အိပ်ရာတစ်ခုတည်း၌ အတူအိပ်စက်ရပါသော်လည်း အချင်းချင်း တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်ကို ကိလေသာ၏ အစွမ်းဖြင့် တစ်ခါမျှ မကြည့်စူးကြလေကုန်၊ ရဟန်းတော် နှစ်ပါးတို့ကဲ့သို့ ဗြဟ္မာ နှစ်ဦးတို့ကဲ့သို့ တစ်ခုသော နေရာ၌ နေထိုင်ကြကုန်၏။

မိဘများ ကွယ်လွန်သွားကြသောအခါ၌ကား ကုဋေပေါင်းများစွာသော စည်းစိမ်ဥစ္စာများကို နှစ်ဦးသဘောတူ စွန့်လွှတ် လှူဒါန်းလျက် ဟိမဝန္တာသို့ တောထွက်ကာ ရသေ့ ရဟန်း ပြုကြ၍ မကွေမကွာပင် နေကြလေသည်။ တောသစ်မြစ် သစ်ဖု သစ်ဥ သစ်သီးဝလံလျှင် အစာအာဟာရ ရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုဟိမဝန္တာ၌ ကြာမြင့်စွာ နေထိုင် ကြလေသည်။ ကြာမြင့်စွာ နေထိုင်ပြီးနောက် ချဉ်ဆား မှီဝဲရန်အလို့ငှာ ဟိမဝန္တာမှ သက်ဆင်း၍ အစဉ်အတိုင်း ခရီးဆက်လာရာ ဗာရာဏသီမင်းဥယျာဉ်သို့ ဆိုက်ရောက်ကာ ထိုဥယျာဉ်၌ပင် နေထိုင်ကြလေသည်။

ရသေ့မကလေး၏ ရုပ်ရည်မှာ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လွန်စွာ ထူးခြားသည့်ပြင် ပြုံးရွှင်သလိုနှင့် ခုံညားသော မျက်နှာအနေအထားကြောင့် အများကပင် ချစ်ခင်ကြည်ညို လေးစားကြပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ တော ထွက်၍ ရသေ့ရဟန်း ပြုခဲ့ရာ၌ သူဌေးမျိုး သူဌေးနွယ် နုနယ်သော ရသေ့မကလေးမှာ ရှေးကကဲ့သို့ မွန်မြတ်သော အစာကို မစားရဘဲ ရသေ့ရဟန်းတို့၏ ဓမ္မတာအတိုင်း သစ်ဥ သစ်ဖု သစ်သီးများနှင့် သူပေး လူပေး အရောရော အနှောနှော အစာအာဟာရများဖြင့်သာ မျှတနေရရှာသောကြောင့် ကြာလေသော် ဝမ်းသွေးသွန်သော ရောဂါဖြင့် လွန်စွာ အားနည်းရှာလာ၏။ အလောင်းတော်ကိုယ်တိုင် တွဲယူခါ မြို့တံခါးအနီး ဇရပ်ကြီးတစ်ခုအပေါ်မှာ အသာ ချထား၍ အလောင်းတော်ကား မြို့တွင်းသို့ ဆွမ်းခံဝင်တော်မူလေသည်။

ထိုကဲ့သို့ ဆွမ်းခံဝင်တော်မူနေတုန်းမှာပင် ဇရပ်ပေါ်၌ ကျန်ရစ်သော ရသေ့မကလေးသည် သူ၏ ရောဂါ ဒဏ်ကို ကြာရှည်မခံနိုင်သည့်အလား အလောင်းတော်ဘုရား ပြန်ချိန်ကိုမျှ မစောင့်နိုင်ရှာတော့ဘဲ ဘဝဇာတ်

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ အခန်း

အသစ်လဲရှာလေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ပုံကို မြို့တွင်းမှ ထွက်လာသူ လူအများတို့ မြင်တွေ့ကြလေရာ ရသေ့မကလေး၏ ရုပ်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံပုံကို ကြည့်၍ အလောင်းကို ဝိုင်းရံကာ ဆွေမတော်မျိုးမတော်ဘဲ လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ငိုကြွေးကြလေ၏။

ထိုအခိုက်မှာပင် အလောင်းတော်ရှင်ရသေ့သည် ဆွမ်းခံရာမှ ပြန်ကြွတော်မူလာလတ်သော် မမျှော်လင့်သော အဖြစ်အပျက်ကို ရုတ်တရက် တွေ့မြင်ရလေလျှင် အစွမ်းကုန် ငိုချင်ဖွယ်ကောင်းသော်လည်း ရင့်မာသော အလောင်းတော်ကြီးပီပီ တည်ကြည်သော ဣန္ဒြေဖြင့် ဇရပ်ပေါ်သို့ တက်၍ -

ဘိဇ္ဇနဓမ္မံ ဘိဇ္ဇတိ၊ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ ဧဝံ ဂတိကာယေဝ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၃-၈၇။)

= ပျက်စီးတတ်သော သဘောတရားမှန်သမျှသည် ပျက်စီးတတ်၏။ ခပ်သိမ်းကုန်သော သင်္ခါရတရားမှန်သမျှတို့သည် ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်တတ်သည့် အနိစ္စတရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ သင်္ခါရတရားမှန်သမျှတို့သည် ဤသို့ မမြဲသော သဘော ရှိကြကုန်သည်သာတည်း။

ဤသို့ပြောဆို၍ ရသေ့မကလေး၏အလောင်း တည်ရှိရာ ပျဉ်ချပ်၏ ဦးခေါင်းဘက်မှ ထိုင်တော်မူပြီးလျှင် နှစ်ယောက်စာ ခံယူလာခဲ့သောဆွမ်းကို တစ်ပါးတည်း ဘုဉ်းပေးတော်မူ၏။ ဆွမ်းကိစ္စ ပြီးစီးသောအခါ ခံတွင်းကို ဆေးကြောတော်မူ၏။ လူများအပေါင်းက ရသေ့မနှင့် မည်သို့ တော်စပ်ကြောင်းကို မေးမြန်းလျှောက်ထားသောအခါ လူ့ဘဝတုန်းက ခြေရင်းအလုပ်အကျွေး = အိမ်ရှင်မ ဖြစ်ဖူးကြောင်းကို အမိန့်ရှိတော်မူ၏။ အဘယ်ကြောင့် မငိုကြွေးပါသနည်းဟု မေးမြန်းလျှောက်ထားသောအခါ အလောင်းတော်က ဤသို့ မိန့်ကြားတော်မူ၏ -

ရသေ့ရဟန်းဘဝသို့ ရောက်ရှိလာသော ဤအမျိုးသမီးသည် ရသေ့ရဟန်းဘဝသို့ ရောက်ရှိလာသော ငါနှင့် အသက်ရှင်စဉ်ကပင် (ရသေ့ရဟန်းများသာ ဖြစ်ကြ၍) တစ်စုံတစ်ခု တော်စပ်သည် မဟုတ်၊ (လူ့ဘဝတုန်းက ခြေရင်း အလုပ်အကျွေးသာ ဖြစ်ခဲ့ဖူး၏။ ရသေ့ရဟန်းဘဝသို့ ရောက်သောအခါ၌ကား ဘာမျှ မတော်စပ်တော့ပေဟူလို။) ယခုအခါ ဤအမျိုးသမီးသည် တမလွန်ဘဝသို့သွားသော် အဘယ်သို့ တော်စပ်နိုင်တော့အံ့နည်း၊ ဤအမျိုးသမီးသည် သေမင်း၏ အလိုနိုင်ငံသို့ လိုက်ပါသွားပြီ ဖြစ်၏။ ငါသည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့် ငိုကြွေးရပါအံ့နည်း - ဤသို့ မိန့်ဆိုပြီးနောက် လူများအပေါင်းအား ပရိဒေဝ မီးငြိမ်းရန် အောက်ပါအတိုင်း ကြည်လင်အေးမြစွာသော ဩဝါဒရေချမ်းဖြင့် ဆွတ်ဖျန်းကာ ငြိမ်းစေတော်မူလေသည်။

ဤရသေ့မကလေးသည်ကား များစွာကုန်သော သေသူတို့၏ အတွင်း၌ တစ်ဦးအဖြစ် ပါဝင်တည်ရှိနေပေ၏။ ထိုသူသေတို့နှင့် အတူတကွဖြစ်သော ရသေ့မသည် ငါ့အား အဘယ်သို့ ဆွေမျိုးတော်စပ်သည် ဖြစ်နိုင်တော့လတ္တံ့နည်း။ ထို့ကြောင့် ချစ်မြတ်နိုးဖွယ်သော ထိုသမ္ဗုဒ္ဓလ္လဟာသိနီကို အကြောင်းပြု၍ ငါ၏သန္တာန်ဝယ် စိုးရိမ်ပူဆွေးရခြင်း သောကတရားသည် ထင်ရှားမရှိ ဖြစ်ပေ၏။

အကြင်အကြင် သေတိုင်းသေတိုင်းသောသူသည် ထိုစိုးရိမ်သောသူအဖို့ ထင်ရှားမရှိတော့သည်သာ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ထင်ရှားမရှိတော့သော ထိုသေတိုင်းသေတိုင်းသောသူကို အကယ်၍ စိုးရိမ်နေငြားအံ့၊ အခါခပ်သိမ်း သေမင်းနိုင်ငံသို့ လိုက်ပါနေရသော မိမိကိုယ်ကို စိုးရိမ်သင့်လေရာ၏။

အိုလူများအပေါင်းတို့ . . . ရပ်နေသော သတ္တဝါသို့သာလျှင် အာယုသင်္ခါရသည် လိုက်သည် မဟုတ်သေး၊ ထိုင်သော သတ္တဝါသို့သာလျှင် အာယုသင်္ခါရသည် လိုက်သည် မဟုတ်သေး၊ လျောင်းစက်နေသော သတ္တဝါသို့သာလျှင် အာယုသင်္ခါရသည် လိုက်သည် မဟုတ်သေး၊ ဖဝါးဖြင့် လှမ်း၍ သွားနေသော သတ္တဝါသို့သာလျှင် အာယုသင်္ခါရသည် လိုက်သည် မဟုတ်သေး။ (ဆိုလိုသည်မှာ - ဤသတ္တဝါတို့သည် ဣရိယာပုထ် လေးပါးလုံးတို့၌

မေ့မေ့လျော့လျော့ ပေါ့ပေါ့ဆဆ နေထိုင်ကြကုန်၏။ အာယုသင်္ခါရတရားတို့သည်ကား ညဉ့်၌လည်းကောင်း၊ နေ့၌လည်းကောင်း ခပ်သိမ်းသော ဣရိယာပုထ်တို့၌ မမေ့မလျော့ကြကုန်ဘဲ မိမိ၏ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်း အမှုကိုသာလျှင် အမြဲပြုနေကြ၏ဟု ဆိုလို၏။) အကြင်မျှလောက် မျက်စိကို ဖွင့်၏။ မျက်စိကို မှိတ်၏။ ထိုမျက်စိကို ဖွင့်စဉ် မှိတ်စဉ် အတွင်း၌ပင်သော်လည်း အရွယ်သုံးပါးသည် အမြဲဆုတ်ယုတ်လျက် ရှိ၏။

ထိုအရွယ်၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် စင်စစ် ဤခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောသည် ချို့တဲ့တော့သည်သာ ဖြစ်၏။ မပြည့်စုံတော့သည်သာ ဖြစ်၏။ ယင်းသို့လျှင် ဤခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော၌ ချို့တဲ့ခြင်းသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ထိုထိုဘဝ၌ ဖြစ်ကြရကုန်သော သတ္တဝါတို့၏ ကွေကွင်းရခြင်း၌ = သေကွဲကွဲရခြင်း၌ ယုံမှားသံသယ မရှိလေရာ။ (ထိုကြောင့် မစိုးရိမ်သင့်ပေ၊ သောက ပရိဒေဝ မဖြစ်သင့်ပေ။) မသေမပျောက်ဘဲ ကြွင်းကျန်သော အသက်ထင်ရှားရှိနေသေးသော သတ္တဝါတို့ အပေါ်၌သာလျှင် သနားချစ်ခင်အပ်၏။ သေလေပြီးသော သတ္တဝါကို အကြောင်းပြု၍ အဖန်တလဲလဲ မစိုးရိမ်သင့် မငိုကြွေးသင့်ပေ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၃-၈၇။)

ဤကား အလောင်းတော်၏ သောက ပရိဒေဝမီး ငြိမ်းကြောင်း တရားကောင်းပေတည်း။ ဤ သောက ပရိဒေဝ ဒေါမနဿ ဥပါယာသတရားတို့သည် ဒေါသနှင့် အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်ကြသဖြင့် ဒေါသကို နှိမ်နင်းနိုင်ပါက သောက ပရိဒေဝ ဒေါမနဿ ဥပါယာသမီးတို့လည်း မတောက်နိုင်လေရာ။ အောက်ပါ ဇာတ်တော်ကို ဆက်လက်၍ ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

စူဠဗောဓိဇာတ်တော် (ဇာတက-ဋ္ဌ-၄-၂၂။)

အထက်ပါ ဇာတ်တော်၌ကဲ့သို့ပင် ဤ စူဠဗောဓိဇာတ်တော်၌လည်း ဘုရားအလောင်းတော်နှင့် ယသောဓရာ အလောင်းလျာ သူတော်ကောင်းတို့သည် ဗြဟ္မာပြည်မှပင် စုတိ၍ လူ့ပြည်ဝယ် ကြွယ်ဝချမ်းသာသော ပုဏ္ဏားမျိုး၌ လူလာဖြစ်ကြရ၏။ ယသောဓရာအလောင်းလျာ အမျိုးကောင်းသမီးမှာလည်း လွန်မြတ်သော ရုပ်အဆင်းကို ဆောင်ထားသည့် နတ်သမီးတမျှ လှပတင့်တယ်သူ ပုံသွင်တူသူ ဖြစ်၏။ ထိုသူတော်ကောင်း နှစ်ဦးသားတို့ အလိုမရှိပါဘဲလျက် မိဘတို့က ဇွတ်အတင်း လက်ထပ်ပေးကြသဖြင့် အိမ်ထောင်သည်ဘဝသို့ ရောက်ရှိသွားကြ၏။ သို့သော် ထိုသူတော်ကောင်း နှစ်ဦးသားတို့သည် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ကိလေသာဖြင့် ကျက်စားဖူးသည်ဟူ၍ ကား မရှိခဲ့စဖူးပေ။ ရာဂနှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော စိတ်ဓာတ်ဖြင့် တစ်ဦးသည် တစ်ဦးအား ကြည့်ခဲ့ဖူးခြင်းမည်သည် မဖြစ်စဖူးပေ။ အိပ်မက်၏ အတွင်း၌သော်လည်း မေထုန်မှီဝဲခြင်းမည်သည်ကို မမြင်မက်ခဲ့စဖူးပေ။ ဤသို့ကလေးက စင်ကြယ်သော သီလရှိသော သူတော်ကောင်းတို့ ဖြစ်ကြ၏။

နောက်ပိုင်း မိဘတို့ ကွယ်လွန်သွားကြသောအခါ နှစ်ဦးသဘောတူ ကုဋေ (၈၀) မကသော စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို စွန့်လွှတ်လှူဒါန်းကြကာ တောထွက်၍ ရသေ့ရဟန်းပြုကြ၏။ ဟိမဝန္တာသို့ပင် ဝင်ရောက်ကြ၍ ဓမ္မလျော်ဖွယ်ကောင်းသော မြေအရပ်၌ သင်္ခမ်းကျောင်းများ ဆောက်လုပ်ကာ သစ်သီးကြီးငယ်တို့ဖြင့် မျှတလျက် (၁၀) နှစ်တို့ ကာလပတ်လုံး နေထိုင်ကြ၏။ သို့သော် ထို (၁၀)နှစ်အတွင်း၌ သူတော်ကောင်း နှစ်ဦးလုံးတို့၏ သန္တာန်၌ ဈာန်တရားများသည် မဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြသေးပေ။ ထိုသူတော်ကောင်းတို့သည် ရဟန်းချမ်းသာဖြင့်ပင်လျှင် ထိုဟိမဝန္တာအရပ်၌ (၁၀)နှစ်တို့ကာလပတ်လုံး နေထိုင်ပြီးနောက် ချဉ်ဆား မှီဝဲရန်အလို့ငှာ ဇနပုဒ်တို့၌ လှည့်လည်လာကြရာ ဗာရာဏသီ မင်းဥယျာဉ်သို့ ဆိုက်ရောက်လာကြ၏။ မင်းဥယျာဉ်၌ပင် သီတင်းသုံးနေထိုင်တော်မူကြ၏။

တစ်နေ့တွင် ဗာရာဏသီဘုရင်ကြီးသည် ဥယျာဉ်ကစားရင်းဖြင့် ဥယျာဉ်အတွင်း၌ လှည့်လည် ကြည့်ရှုလေရာ ရဟန်းချမ်းသာဖြင့် နေထိုင်သီတင်းသုံးလျက် ရှိကြကုန်သော ထိုသူတော်ကောင်း နှစ်ဦးတို့ကို တွေ့မြင်သောအခါ

အလွန် ကြည်ညိုဖွယ်ကောင်းသော လွန်မြတ်သောအဆင်းကို ဆောင်သော ရသေ့မကလေးကို ကြည့်၍ ရာဂဖြင့် ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့ထားသော စိတ်ရိုင်းများသည် တဖွားဖွား ထကြွလာလေတော့၏။ ကိလေသာဖြင့် တုန်လှုပ်ချောက်ချားသော စိတ်ဓာတ်ရှိနေသော ဗာရာဏသီမင်းသည် အလောင်းတော်ရသေ့ထံသို့ ချဉ်းကပ်၍ ရသေ့မနှင့် မည်သို့ တော်စပ်ကြောင်းကို လျှောက်ထားကြည့်လေ၏။ ထိုအခါ ဘုရားအလောင်းတော်က - “ဒါယကာတော်မင်းမြတ် ဤရသေ့မနှင့် မည်သို့မျှ မတော်စပ်ပါ။ ရသေ့ရဟန်း အတူပြုလုပ်ကြဖို့ရန် တူညီသော ကုသိုလ်ဆန္ဒတော် သက်သက်မျှဖြင့် ရသေ့ရဟန်း ပြုလာကြသူများသာ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့သော် အကယ်စင်စစ် ပြောဆိုရပါမူ ဤရသေ့မကလေးကား ရှေးယခင် လူ့ဘဝက ငါ၏ ခြေရင်းအလုပ်အကျွေး = အိမ်ရှင်မပင် ဖြစ်ခဲ့ဖူးပါသည်” - ဟု ပြန်လည်၍ အမိန့်ရှိတော်မူလိုက်၏။

ထိုစကားကိုကြားရသော ဗာရာဏသီမင်းက - “အကယ်၍ ဤရသေ့မကလေးကို အနိုင်အထက် လုယက်ခေါ်ဆောင်၍ သွားခဲ့လျှင် အရှင်ရသေ့က အသိပြုမူအံ့နည်း”ဟု မေးမြန်းစုံစမ်းလာသောအခါ အလောင်းတော်ရသေ့ကြီးက ဤသို့ မိန့်ကြားတော်မူ၏ -

“ဒါယကာတော်မင်းကြီး . . . အကယ်၍ ဤရသေ့မငယ်ကို အနိုင်အထက်ယူ၍ ခေါ်ဆောင်သွားခဲ့စေကာမူ ငါ၏ ကိုယ်တွင်း၌ တစ်စုံတစ်ခုသော အမျက်ကောပတရားသည် ဖြစ်ပွားလာငြားအံ့။ ထို အမျက်ကောပတရားသည် ငါ၏ ခန္ဓာအိမ်အတွင်း၌ ဖြစ်ပြီးနောက် အပြင်သို့ လွတ်မြောက်၍ မသွားလေရာ။ အသက်ရှင်နေသမျှ ကာလပတ်လုံး ငါ၏ ခန္ဓာအိမ်အတွင်းမှ ထိုဒေါသတရားသည် အပြင်သို့ မထွက်မြောက်နိုင်လေရာ။ (ပညာရှိတို့ အမျက်အပြင်မထွက် ဟူလိုသည်။) ငါ၏ခန္ဓာအိမ်အတွင်း၌ ယင်းဒေါသ၏ အတုံးလိုက် အခဲလိုက် စုပေါင်းနေထိုင်ခြင်းဖြင့် ရပ်တည်ခွင့်ကို ဘယ်တော့မှ ပေးမည်မဟုတ်ပေ။ အမှန်စင်စစ်မှာမူ ကျယ်ပြန့်စွာ ရွာသွန်းလာသော သည်းထန်စွာ ရွာသွန်းလာသော မိုးကြီးသည် မြူမှုန်ကို လျင်မြန်စွာ တားမြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူပင်လျှင် ထိုအမျက်ကောပ ဒေါသတရားကို လျင်မြန်စွာပင်လျှင် ငြိမ်းသွားအောင် မေတ္တာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းတည်းဟူသော မိုးကြီးကို ရွာသွန်းလျက် နှိပ်ကွပ်၍ တားမြစ်တော်မူပေအံ့”ဟု ပြန်လည်၍ မိန့်ကြားတော်မူလိုက်၏။

ထိုအခါ ပညာမျက်စိကာဏ်းနေခိုက် ဖြစ်သော ဗာရာဏသီမင်းသည် ထိုရသေ့မအပေါ်၌ ရာဂဖြင့် ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့နေသော စိတ်ကို တားမြစ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ရှာသဖြင့် မင်းအာဏာဖြင့် ထိုရသေ့မကလေးကို အနိုင်အထက် ပြုမူ၍ ဆောင်ကြဉ်းသွားလေသည်။ သို့သော် မိဖုရားစည်းစိမ်ဖြင့် ရသေ့မကလေးကို သွေးဆောင်၍ မရသည်ကတစ်ကြောင်း၊ အလောင်းတော်ရသေ့ထံမှ အမျက်ကောပ ဒေါသကြောင့် ရရှိနိုင်သည့် အပြစ်၊ မေတ္တာကြောင့် ရရှိနိုင်သော အကျိုးတရားနှင့်စပ်သည့် တရားစကားတို့ကို နာကြားရသည်ကတစ်ကြောင်း - ဤသို့စသော အကြောင်းတို့ကြောင့် ရသေ့မကလေးကို ဥယျာဉ်တော်သို့ ပြန်ပို့ကာ မိမိ၏ မိုက်ပြစ်များကို ဝန်ချတောင်းပန်လျက် တရားနှင့်လျော်ညီသော အစောင့်အရှောက်ကိုပေးကာ ပစ္စည်းလေးဖြာတို့ဖြင့် ထောက်ပံ့လျက် ဥယျာဉ်တော်၌ပင် ဆက်လက်၍ သီတင်းသုံးရန် လျှောက်ထားတောင်းပန်လေသည်။ သူတော်ကောင်း နှစ်ဦးတို့သည်လည်း ဥယျာဉ်တော်မှာပင် ဆက်လက်၍ သီတင်းသုံးတော်မူကြ၏။ နောက်ပိုင်းတွင် ရသေ့မကလေး ကွယ်လွန်သွားသောအခါ အလောင်းတော်ရသေ့ကြီးသည် ဟိမဝန္တာတောသို့ဝင်ကာ အဘိညာဏ် သမာပတ်တို့ကို ဖြစ်စေပြီးနောက် ဗြဟ္မဝိဟာရတရားတို့ကို ပွားများကာ ကွယ်လွန်သည့်အခါ ဗြဟ္မာပြည်သို့ လားတော်မူလေသည်။

(ဇာတက-၅-၄-၂၂-၂၇။)

ဤဇာတ်တော်၌ အလောင်းတော်ကြီးကား သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသတို့၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သော အမျက်ကောပ ဒေါသတရားကို မေတ္တာဘာဝနာလက်နက်ကောင်းဖြင့် အောင်မြင်စွာ တိုက်ဖျက်တော်မူခဲ့လေသည်။

တစ်ဖန် ဤဇာတ်တော်၌ ဗာရာဏသီမင်းမှာလည်း အခြားသူ မဟုတ် အရှင်အာနန္ဒာအလောင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ မောဟအပိုင်းတွင် တင်ပြခဲ့သော ဟရိတစ ဇာတ်တော်၌ အရှင်အာနန္ဒာအလောင်း ဗာရာဏသီမင်း၏ မိဖုရားကြီးကို အလောင်းတော်ရသေ့ကြီးက ကာမမှု လွန်ကျူးခဲ့၏။ ဤဇာတ်တော်၌ကား အရှင်အာနန္ဒာအလောင်း ဗာရာဏသီမင်းက အလောင်းတော်ရသေ့ကြီး၏ လူ့ဘဝက ကြင်ရာဟောင်းဖြစ်သည့် ရသေ့မကလေး အပေါ်၌ ရာဂဖြင့် ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့ထားသော စိတ်ဓာတ်ဖြင့် အနိုင်အထက် သိမ်းပိုက်ခဲ့ပြန်၏။

အဝိဇ္ဇာ နီဝရဏတရားသည် ပိတ်ဖုံး ကာဆီးအပ်သည် ဖြစ်၍ တဏှာတည်းဟူသော သံယောဇဉ်ကြီးက ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့အပ်သည် ဖြစ်၍ ဤဘဝမှ ထိုဘဝသို့ ထိုဘဝမှ ဤဘဝသို့ တပြောင်းပြန်ပြန် ကျင့်လည်ကျက်စား ပြေးသွားနေကြရကုန်သော တစ်ခုသောဘဝ၌လည်းပဲ ထပ်ကာထပ်ကာ ကျင့်လည်ကျက်စား ပြေးသွားနေကြရကုန်သော သတ္တဝါတို့၏ မိုက်မြစ်ကား အလွန် ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းလှပေသည်။ အလောင်းတော်ရသေ့မာကြီးတို့၏ သန္တာန်၌လည်း ရံခါ ဖြစ်တတ်သည့် တရားဆိုးများပင်တည်း။

ယင်း ဒေါသနှင့်တကွသော ရာဂနှင့်တကွသော သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသတည်းဟူသော တရားဆိုးတို့ကို အမြစ်ပြတ် ဖြေရှင်းနိုင်ရေး ကျော်လွှား လွန်မြောက်နိုင်ရေးအတွက် တစ်ကြောင်းတည်းသော လမ်းမှာ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးကို နည်းမှန် လမ်းမှန် ပွားများအားထုတ်ခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန်-ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် ရုပ် + နာမ် + ကြောင်း + ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးသော အသင်သူတော်ကောင်းအဖို့ ရှေ့သို့ ဆက်လက်၍ ကျင့်ရမည့် ကျင့်စဉ်များကို ဆက်လက်၍ တင်ပြပေအံ့။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၌ လက္ခဏာ - ရသ စသည် ရှုပ်ခန့်

အသင်သူတော်ကောင်းသည် ရှေးဦးစွာ ဤပစ္စုပဋ္ဌာန်ဘဝကိုပင် ဗဟိုထား၍ အတိတ်က အဝိဇ္ဇာကြောင့် အတိတ်တွင် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ၊ အတိတ်က သင်္ခါရကြောင့် ပစ္စုပဋ္ဌာန်တွင် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ် စသည့် ဝိပါကဝိညာဏ်ဖြစ်ပုံ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဥပါယာသသို့တိုင်အောင် ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု သဘောတရားများကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အထက်ပါ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပဋ္ဌာန် ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ရှုပါလေ။ ဤနည်းအရ -

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ-သင်္ခါရတို့ကား ပထမအတိတ်၊
- ၂။ ဝိညာဏ်-နာမ်ရုပ်-သဠာယတန-ဖဿ-ဝေဒနာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-ဘဝ (= ကမ္မဘဝ)တို့ကား ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊
- ၃။ ဇာတိ-ဇရာ-မရဏ-သောက-ပရိဒေဝ-ဒုက္ခ-ဒေါမနဿ-ဥပါယာသတို့ကား ပထမအနာဂတ် -

ဤနည်းကို နည်းမှီ၍ -

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ-သင်္ခါရတို့ကား ဒုတိယအတိတ်၊
- ၂။ ဝိညာဏ်။ ပ ။ ဘဝ (ကမ္မဘဝ)တို့ကား ပထမအတိတ်၊
- ၃။ ဇာတိ ဇရာ မရဏ။ ပ ။ ဥပါယာသတို့ကား ပစ္စုပဋ္ဌာန် -

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်လျက် ရှုပါ။ အတိတ်အဆက်ဆက် အနာဂတ်အဆက်ဆက် ဆုံးသည်တိုင်အောင် နည်းတူပင် ရှုပါ။

ရည်ရွယ်ချက်

ထိုသို့ ရှုခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပဋ္ဌာန် ကာလသုံးပါးလုံး၌ အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားစုသာ ရှိသည်၊ ပြုလုပ်တတ်သူ ဖန်ဆင်းတတ်သူ အပြုလုပ်ခံရသူ အဖန်ဆင်းခံရသူ လူ နတ် ဗြဟ္မာ

ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ တစ်စုံတစ်ရာမည်သည် မရှိဟု အသိဉာဏ် သန့်ရှင်းရန်လည်း အကြောင်းတစ်ရပ်၊

နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ အကိရိယဒိဋ္ဌိ စသော ကံ-ကံ၏အကျိုးတရားကို ပစ်ပယ်နေသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဝါဒဆိုးကြီးများကို လွင့်စင်သွားစေလိုသည်လည်း အကြောင်းတစ်ရပ်၊

အကြောင်း အကျိုး နှစ်ရပ်လုံးတို့ အပေါ်၌ တစ်နည်းဆိုရသော် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၌ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်တင်၍ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုခဲ့သော် အကြောင်းအကျိုး နှစ်ရပ်လုံးတို့ အပေါ်၌ စွဲနေသော တဏှာစွဲ မာနစွဲ ဒိဋ္ဌိစွဲ စသော ကိလေသာစွဲများသည် ဝိပဿနာအခိုက်၌ တဒင်္ဂအားဖြင့် ချုပ်သွားမည် ဖြစ်၏။ ယင်းဝိပဿနာ ဉာဏ်တို့က အဆင့်ဆင့် ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးခဲ့သော် ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အဆုံး၌ မဂ်ဉာဏ် ပေါ်ခဲ့သော် ယင်းအရိယမဂ်ဉာဏ်က ကိလေသာတို့ကို အဆင့်ဆင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်သွားမည် ဖြစ်၏။ အဆင့် ဆင့်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်က ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့ကို သမုစ္ဆေဒအားဖြင့် အမြစ်ပြတ် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ် ခဲ့သော် အကြောင်းတရားများ ကုန်ဆုံးသွားသဖြင့် အကျိုး သံသရာဝဋ်ဒုက္ခလည်း ကုန်ဆုံးသွားမည် ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ အကြောင်းအကျိုး နှစ်ရပ်လုံး အပေါ်၌ စွဲနေသော ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂသမုစ္ဆေဒအားဖြင့် ပယ်သတ် နိုင်ရန်လည်း အကြောင်းတစ်ရပ် -

ဤ အကြောင်းအရပ်ရပ်တို့ကြောင့် ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို အတိတ်အဆက်ဆက် မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည့်တိုင်အောင် သိမ်းဆည်းခိုင်းခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ကြိုတင်ပြင်ဆင်ပါ

ယခုအခါ၌ ဝိပဿနာသို့ကူးလိုသော အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် အသင်သူတော်ကောင်း ရှုထား ပြီးသော ပဉ္စမအတိတ် စသည့် ထိုထိုအတိတ်မှ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည့်တိုင်အောင် -

- ၁။ ရူပပရိဂ္ဂဟ = ရုပ်သက်သက်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- ၂။ အရူပပရိဂ္ဂဟ = နာမ်သက်သက်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- ၃။ ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ = ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- ၄။ နာမရူပဝဝတ္ထာန = နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း၊
- ၅။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ = ပစ္စုပ္ပန်၌ သို့မဟုတ် ပစ္စုပ္ပန်ကို ဗဟိုထား၍ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- ၆။ အဒ္ဓါနပရိဂ္ဂဟ = အတိတ်အဆက်ဆက် အနာဂတ်အဆက်ဆက်၌လည်း အကြောင်းတရား အကျိုး တရားတို့ကို ထပ်မံ၍ သိမ်းဆည်းခြင်း -

ဤလုပ်ငန်းရပ်တို့ကို ဆက်လက်၍ ပြုလုပ်ပါ။

ဤနာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့ကား တစ်ကြိမ်တစ်ခါ သိမ်းဆည်းရုံ ရှုပွားရုံနှင့် လိုရင်း ကိစ္စ မပြီး၊ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ခါ ထပ်ခါ ရှုပါမှ လိုရင်းကိစ္စ ပြီးနိုင်သော - **အနုအနုဗုဒ္ဓါနုဋ္ဌေန အနုဗောဓော** ဟူသည်နှင့်အညီ အနုဗောဓဉာဏ်များ ဖြစ်နေသောကြောင့်တည်း။ (ဒီ-ဇီ-၂-၉၀။)

ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ - အသင်သူတော်ကောင်းသည် အတိတ်ဘဝကို ငါးဘဝအထိ၊ အနာဂတ်ဘဝကို လည်း ဆုံးသည့် ဒုတိယအနာဂတ်ဘဝအထိ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းထားပြီးသည် ဆိုပါစို့။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် ယခုအကြိမ်၌ကား - ပဉ္စမအတိတ်မှ စ၍ အနာဂတ်ဆုံးသည်အထိ တိုးလျှိုပေါက် - သိမ်းဆည်းပါ။ ဘဝတစ်-ခုခု၌လည်း ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင် ခပ်စိပ်စိပ် ခြုံငုံ၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ဥပမာ -

- ၁။ ပဉ္စမအတိတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင်၊
- ၂။ စတုတ္ထအတိတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင်၊
- ၃။ တတိယအတိတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင်၊
- ၄။ ဒုတိယအတိတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင်၊
- ၅။ ပထမအတိတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင်၊
- ၆။ ပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင်၊
- ၇။ ပထမအနာဂတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင်၊
- ၈။ ဒုတိယအနာဂတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင် -

၁။ ရှေးဦးစွာ ရုပ်သက်သက်ကို ပဉ္စမအတိတ်မှ ဒုတိယအနာဂတ်ဆုံးသည်အထိ တိုးလျှိုးပေါက် သိမ်းဆည်းပါ။
ခပ်စိပ်စိပ် သိမ်းဆည်းပါ။

၂။ အလားတူပင် ပဉ္စမအတိတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် ဒုတိယအနာဂတ် စုတိအထိ ခြုံငုံ၍ နာမ်တရားတို့ကိုလည်း သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ဦးစားပေး၍ ယင်းဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် နာမ်တရားစုနှင့်တကွ ယင်းဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်တို့၏ အကြားအကြား၌ ဖြစ်သွားသော ဝီထိနာမ်တရားစု တို့ကိုလည်း ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း ဖြစ်ဆဲအတိုင်း ဖြစ်လတ္တံ့အတိုင်းသာ ယနုပ္ပါဒ်အောင် ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းပါ။

၃။ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊

၄။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းတို့၌လည်း နည်းတူပင်တည်း။

၅။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ အဒ္ဓါနပရိဂ္ဂဟတို့၌ကား - ပဉ္စမအတိတ် အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရမှ စ၍ ဒုတိယအနာဂတ် ဆုံးသည် အထိ ဘဝသုံးခု ဘဝသုံးခုကို ကွင်းဆက်ကာ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။

အဇ္ဈတ္တ၌ အောင်မြင်မှု ရရှိသောအခါ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း နည်းတူပင် -

၁။ ရုပ်သက်သက်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊

၂။ နာမ်သက်သက်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊

၃။ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊

၄။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း၊

၅။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ-အဒ္ဓါနပရိဂ္ဂဟ - အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည်အထိ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်းဟူသော သိမ်းဆည်းခြင်း လုပ်ငန်းရပ်တို့ကိုလည်း ဆက်လက်၍ ပြု လုပ်ပါ။ (ဗဟိဒ္ဓ၌ကား ဗဟိဒ္ဓချင်းတူညီ၍ သာမန် ပေါင်းစုခြုံငုံ၍သာ သိမ်းဆည်းပါ။)

ထိုနောင် ရံခါ အဇ္ဈတ္တ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီလည်း ပုံစံတူပင် သိမ်းဆည်းပါလေ။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းနိုင် ပါက ဝိပဿနာသို့ကူးရန် အခန့်သင့် ဖြစ်လေပြီ။

ဖားအောက်တောရဆရာတော်
စိတ္တလတောင်ကျောင်း
ဖားအောက်တောရ

နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဒိပဒါ- စတုတ္ထတွဲ
မှတ်သားပွယ်ရာ အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]			
အကမ္မဇရုပ်	139	အဇီဂုစ္ဆန	356
အကမ္မညတာ	504	အဇီမှတာ	580
အကမ္မညဘာဝနိမ္မဒ္ဒန	577	အဇ္ဇဝ	406, 580
အကမ္မညဘာဝဂူပသမ	577	အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာန	543
အကာလုဿိယ	522, 528	အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာန်	548
အကိရိယ	582, 584	အဇ္ဈတ္တိကရုပ်	136
အကိရိယဒိဋ္ဌိ	425	အဇ္ဈာသယဓာတ်	355
အကုသလဝိပါက်ဝိညာဏ်	151	အညတြ အဘိနိပါတမတ္တာ	170
အကုသလသညာ	224	အညာဏ	346, 599
အကုသိုလ်စေတသိက် (၁၄) လုံး	346	အညာဏုပေက္ခာ	593
အကောင်း အဆိုး နှစ်ဖက်ရ	224	အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ	21
အက္ခောဓ	406	အဋ္ဌသာလိနီဘာသာဋီကာ	112
အက္ခလိတပဋိဝေဓ	557, 561	အဋ္ဌာနကောပ	452, 453
အချို့ ဆရာမြတ်တို့၏ အယူ	158	အဋ္ဌာနပရိကပ္ပသုတ်	57
အခြံအရံ မရှိခြင်း	274	အဋ္ဌိ	19
အခြံအရံ များခြင်း	275	အဋ္ဌိမိဇ္ဇ	19
အဂါရဝ	356	အတက္ကာဝစရ	114
အင်္ဂုပုဆရာတော်ဘုရားကြီး၏		အတိတ္တိဘာဝ	610
မောရသုတ်အမွှန်း	394	အတိသယ	307
အင်္ဂမင်္ဂါနုဿာရိနော ဝါတာ	79, 80	အတ္တဂါရဝ	541
အင်္ဂါ (၉)တန် ရှိသော ပရိယတ်တရားတော်	436	အတ္တနာ အဝိနိဘုတ္တာနံ ဓမ္မာနံ	309
အဂေဓ	552	အတ္တဝါဒုပါဒါန်	613
အဂေလညဘာဝ	579	အတ္တသမ္ပတ္တိ	568
အစက္ခိတ္တ	555	အတ္တသမ္ပတ္တိဂ္ဂဟဏ	484
အစိတ္တဇရုပ်	139	အတ္တသမ္ပတ္တိနိဂ္ဂဟန	484
အစုံအစုံ ဟောတော်မူခြင်း၏		အတ္တာဓိပတိ	544
အကြောင်းရင်း	581	အတ္တာနုဝါဒဘေး	358
အဆင်းမာန်	443	အတ္တုတ္တံသန	476
အဆင်း လှပ တင့်တယ်ခြင်း	274	အတ္ထစရိယာ	405
အဆီခဲ	19	အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်	6
အဇ္ဇာကာသ	94	အတ္ထိကအယူဝါဒ	423

အတ္ထိကတာ	342	အနိန္ဒြိယရုပ်	138
အတ္ထိ ကမ္မံ အတ္ထိ ကမ္မဝိပါကော	257	အနိပ္ပန္နရုပ်	136
အတ္ထိ ကမ္မံ နတ္ထိ ကမ္မဝိပါကော	257	အနိဿာယန	590, 591
အတ္ထိ ကမ္မံ န ဘဝိဿတိ ကမ္မဝိပါကော	258	အနုအနုဗုဇ္ဈနဌေန အနုဗောဓော	627
အတ္ထိ ကမ္မံ ဘဝိဿတိ ကမ္မဝိပါကော	257	အနုဋီကာ	161
အတ္ထိတာ	27	အနုဋီကာဆရာတော်	111
အဒန္တတာ	574	အနုဋီကာဆရာတော်၏ သုံးသပ်ချက်	206
အဒ္ဓါနပရိဂ္ဂဟ	C, 628	အနုတုဇရုပ်	139
အဒုက္ခမသုခ = ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ	218	အနုတ္တာသ	357
အဒေါသ	555	အနုပါဒိန္နရုပ်	138
အဓိဂမ	5	အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ဓာတ်	244
အဓိမုစ္စန	325	အနုပါလကသတ္တိ	60
အဓိပတိ	543	အနုပါလန	309, 313
အဓိပ္ပါယပကာသနရသာ	104	အနုပ္ပဗန္ဓန	323
အဓိမုတ္တိ	522, 529	အနုဗျဉ္ဇနဂ္ဂါဟ	371
အဓိမောက္ခ	325	အနုဗောဓဉာဏ	114
အနတ္တ လက္ခဏာကို ယနဖုံးသည်	G	အနုဗောဓဉာဏ်	33
အနန္တသောစိယဇာတ်တော်	622	အနုဘဝန	209, 608
အနန္တိနဘာဝ	552	အနုလောမိကခန္တိ	502
အနဝဇ္ဇ	191, 192	အနုသယကိလေသာဓာတ်	29
အနဝဇ္ဇဌ	191	အနုသယမောဟ	350
အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏ	192	အနုသောစန	617, 618
အနဝဋ္ဌာန	361	အနုဿာဟ	504
အနဘိရတ	474	အနေကန် ကမ္မဇရုပ်	139
အနာဘောဂ	217, 218	အန္တော နိဇ္ဈာန	617
အနာရောဂါကင်းခြင်း	272	အနောမဒဿီဘုရားရှင်	341
အနာရောဂါများပြားခြင်း	270	အနောတ္တပ္ပ	367
အနာရမ္မဏာဓမ္မာ	342	အနက်အဓိပ္ပါယ် ယှဉ်စပ် ယောဇနာပုံ	197
အနာဝသေသ နည်း	115	အန္တကာရ	346
အနာဟာရဇရုပ်	139	အန္တဘာဝ	346
အနိစ္စ - ဒုက္ခ - အနတ္တ သဘော	68	အန္တဘူတော အယံ လောကော	356
အနိစ္ဆယ	507	အပဏ္ဏကဓမ္မ	420
အနိဋ္ဌဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ	210	အပရစေတနာ	268
အနိဋ္ဌဝိပါက	198	အပရိဂ္ဂဟ	552
အနိဒဿန အပ္ပဋိယရုပ်	138	အပရိစ္စာဂ	364
အနိဒဿန သပ္ပဋိယရုပ်	138	အပရိပ္ပန္နနသီတိဘာဝ	573

မှတ်သားဖွယ် အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

အပွဋိဃာတ	575	အရိယသာဝက	60
အပွနာ ဗျပနာ	322	အရူပပရိဂ္ဂဟ	B
အပွနာဟူသည်	322	အရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ	283
အပါယ်ကို ပစ်ချနိုင်သည့် စွမ်းအား	367	အရူပါဝစရ ကိရိယာစိတ်	152
အပိလာပန	534, 536	အရူပါဝစရကုသိုလ်	145
အပေတယံ	404	အရိုး	19
အဗ္ဘုတဓမ္မ	435, 437	အရောဝင်တော့ အရိုအသေတန်	433
အဗ္ဘူတောပမာ	254	အရောင်အလင်းဟူသော မှီရာ	172
အဗျာကတ	602, 603	အရက် မသောက်ခြင်း အကြောင်း	491
အဗျာပါရ	217	အရွယ်	543
အဘိဃာတ	25	အရှင်အနုရုဒ္ဓါ	434
အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ	567	အရှင်အဿဇိ မထေရ်	4
အဘိနန္ဒန	610	အရှင်အာနန္ဒမထေရ်	161
အဘိနိရောပန	317	အရှင်အာနန္ဒာ	434
အဘိနိဝေသ	223	အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်	5
အဘိနိဟာရပစ္စုပ္ပန်	21	အရှင်ဥပါလိမထေရ်	434
အဘိသင်္ခရဏ	600	အရှင်ကောကာလိက၏ ရှေးဖြစ်ဟောင်း	377
အဘိသင်္ခါရကံ	28	အရှင်ကောကာလိက၏ လောဘ	372
အဘိသင်္ခါရဏ	227	အရှင် တိဿဘူတိမထေရ်	247
အဘိသင်္ဂ	364	အရှင်ဒေဝဒတ်၏ ဒေါသ	454
အဘိသန္ဓဟတိ	303	အရှင်ဓမ္မပါလ မထေရ်	161
အမတသာကိန်	402	အရှင်နာဂသေနမထေရ်	328
အမုဉ္ဇန	612	အရှင် ဘဒ္ဒိယ	434
အမောဟ	557	အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်	5
အမ္မလဋ္ဌိက ရာဟုလောဝါဒသုတ္တန်	514	အရှင်မဟာသောဏမထေရ်	247
အမျိုးဇာတ်	543	အရှင်မောဠိယဖဂ္ဂန	460
အမျိုးမြတ်ခြင်း	279	အရှင်ရာဟုလာ	98
အမျိုးယုတ်ခြင်း	278	အရှင်ဝတ္ထဗ္ဗကနိဂြောဓမထေရ်	248
အမျိုးသွီး ဥဘတောဗျည်း	64	အရှင်သာရိပုတ္တမထေရ်	4
အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ ဒေါသ	459	အရှင်သုဒိန်	497
အယာထာဝ မာန	431	အရှင်သုနိတမထေရ်	432
အယောနိသောမနသိကာရ	315	အရုပ်ဆိုးခြင်း	273
အရတိ	506	အလဂ္ဂဘာဝ	552
အရတိဝိဃာတ	590, 591	အလဂ္ဂဒ္ဓူပမာပရိယတ် စာသင်နည်း	435
အရိဋ္ဌရဟန်း	426	အလဇ္ဇာ	356
အရိယမဂ်ဉာဏ်	E	အလောဘ	550

အလောင်းတော်၏ အလောဘ အဒေါသ		အသမ္မာဟ	557, 558, 561
အမောဟ	569	အသမံ ဗုဇ္ဈတိ	347
အဝိက္ခေပ	303, 305	အဿကဇာတ်တော်	408
အဝိဇ္ဇာ	349, 599	အဿာဒ	210
အဝိဇ္ဇာသည် အဆင့်ဆင့် ထောက်ဆ၍		အဿာဒဒဿန	364
အထူအပါး ကွဲပြား၏	355	အဿဒ္ဓိယ	524
အဝိညာဏက	113	အသံယတကုက္ကုစ္စ	500
အဝိနိဗ္ဗောဂ	602	အသံသပ္ပန	325, 326
အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ်	86	အသံသီဒနဘာဝ	327, 329
အဝိဘူတ	218, 220	အဟိရိက	356
အဝိရောဓ	555	အဟေတုကဒိဋ္ဌိ	425
အဝိရောဓန	406	အဟောသိ ကမ္မံ အတ္ထိ ကမ္မဝိပါကော	256
အဝိသာရ	303, 305	အဟောသိ ကမ္မံ အဟောသိ ကမ္မဝိပါကော	255
အဝိသုဒ္ဓဘာဝ	197	အဟောသိ ကမ္မံ နတ္ထိ ကမ္မဝိပါကော	256
အဝိဟိံ သ	406	အဟောသိ ကမ္မံ န ဘဝိဿတိ ကမ္မဝိပါကော	257
အဝိဟိံ သာ	588	အဟောသိ ကမ္မံ နာဟောသိ ကမ္မဝိပါကော	255
အဝီစိဇရာ	133	အဟောသိ ကမ္မံ ဘဝိဿတိ ကမ္မဝိပါကော	257
အဝီတိက္ကမ	582	အဟိတ်ကာမာဝစရ ကိရိယာ	152
အဂ္ဂပသမ	361	အဠနဇနပုဒ်	246
အသာဓာရဏဉာဏ်တော်	355		
အသာရဇ္ဇ	357	[အ]	
အသား	19	အာကာသ	44
အသေက္ခ	207	အာကာသသန္နိဿိတ	174
အသွေး	19	အာကောဠန	318
အသက်တိုခြင်း	265	အာဂမန အကြောင်း	150
အသက်ရှည်ခြင်း	269	အာဂမယုတ္တိ	72
အသင်္ကောစန	357	အာယာတဝိနယ	555, 587
အသင်္ခါရ	150	အာယာတဝတ္ထု	449
အသင်သူတော်ကောင်းအတွက် ဆေးကောင်း		အာယာတဝတ္ထု (၉) ပါး	452
တစ်ခွက်	51	အာစယ	121, 122
အသန္တံ ဗုဇ္ဈတိ	347	အာစယ - ဥပစယ - သန္တတိ	120
အသမ္ပဋိဝေဓ	346	အာစရိယဝတ်	205
အသမ္ပတ္တဝိသယဂ္ဂါဟကရုပ်	42	အာတုရတာ	190
အသမ္ပုဋ္ဌဘာဝ	96	အာဒိတ္တပရိယာယသုတ်	367
အသမ္မာပဋိပတ္တိ	346	အာဒိတ္တပရိယာယသုတ္တန်	261
အသမ္မောသန	534, 538	အာဒိနဝျာဏ်	E

အာနယန	317	ကုဋမန္တကာရံ	218, 219
အာပါတဂမန	47	ကုဋ္ဌာရမ္ပဏာနဘဝန	210
အာပါထဂတဝိသယ	292, 297	ကူတိ ရှုပ်	1
အာပေါဓတ်	13, 14	ကူတိ ဝိညာဏံ	2
အာဗန္ဓန	14, 16	ကူတိဝုတ်ပါဠိတော်	435
အာဘိသမာစရိက	205	ကူတိ ဝေဒနာ	1
အာမိသာနုဂဟ	471	ကူတိ သင်္ခါရာ	2
အာယတန	604	ကူတိ သညာ	1
အာယူဟန	227	ကုတ္တိအာကပ္ပ	58
အာယူဟနသမင်္ဂီတာ	229	ကုတ္တိကုတ္တ	58
အာရက္ခ	534, 538	ကုတ္တိနိမိတ္တ	58
အာရမ္မဝိရိယဓတ်	329	ကုတ္တိန္ဒြေ = ကုတ္တိဘာဝရုပ်	58
အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏ	364	ကုတ္တိဘာဝ	58, 59
အာရမ္မဏယန	H	ကုတ္တိလိင်္ဂ	58
အာရမ္မဏ ပစ္စယ	44	ကုန္ဒနီလာ	402
အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရ	314, 315	ကုန္ဒိယ = ကုန္ဒြေ	328
အာရောဂျ	190, 191	ကုန္ဒိယပစ္စည်း မထိုက်ခြင်း	60
အာဝဇ္ဇန်း ကိစ္စ	154	ကုန္ဒိယပရောပရိယတ္တိဉာဏ်တော်	355
အာဝါသမစ္ဆရိယ	477	ကုန္ဒိယဗဒ္ဓ	119
အာသယာနုသယဉာဏ်တော်	355	ကုန္ဒိယရုပ်	138
အာသဝ	599	ကုန္ဒိယဝေကလ္လတ	18
အာသဝုံမြစ်ကြောဝယ်	402	ကုန္ဒြေငါးပါး	269
အာသာ ဖလဝတီ သုခါ	345	ကုန္ဒြေတစ်မျိုးသာ ရှိနိုင်ပုံ	66
အာသေဝန	110	ကုဓလောက	529
အာဟနန	317, 318	ကုရိယာပထရုပ်	109
အာဟာရ	91	ကုသိဒတ္တမထေရ်	244, 246
အာဟာရ သြဇာ	88	ကုဿာ	474
အာဟာရဇသြဇဋ္ဌမကရုပ်	89		
အာဟာရဇသြဇာ	89	[ဃ]	
အာဟာရဇရုပ်	139	ဥက္ကဋ္ဌနည်း	115
အာဟာရပစ္စယ	89	ဥစ္စာကို ကံစောင့်, အသက်ကို ဉာဏ်စောင့်	567
		ဥစ္စာနှင့်တူပုံ	532
		ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ	146
[အ]		ဥဋ္ဌာန	407
ကုက္ခနာ	407	ဥဏှတ္ထ လက္ခဏာ	57
ကုဋ္ဌ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရံ	209	ဥဏှတေဇော	55
ကုဋ္ဌဝိပါက	198		
ကုဋ္ဌမန္တတ္ထဖောဋ္ဌဗ္ဗာရံ	209		

[ဩ]

ဩကပ္ပန	522
ဩက္ကန္တိကာပီတိ	337
ဩဇာ	90
ဩဇာဓာတ်	87, 88
ဩတ္တပ္ပ	542
ဩတ္တပ္ပသည် ပြည့်တန်ဆာမနှင့် တူပုံ	547
ဩဒဂျ	337
ဩနဟန	504
ဩဘာသန	559
ဩဠာရိက	136

[က]

ကကစ္စပမ သုတ္တန်	460
ကက္ခဠ	56
ကက္ခဠတ္တ	10
ကက္ခဠသဘော	222
ကစ္စာနဂေါတ္တသုတ္တန်	448
ကဇ္ဇနာ	402
ကဇ္ဈကဉ္စကတာ	482
ကဏ္ဍကသာမဏေ	426
ကတာကတာနုသောစန	496
ကတ္တုကာမတာ	342
ကတွတ္တ	402
ကဗဠိကာရ အာဟာရ	86
ကမ္ပန	507
ကမ္ပ	613
ကမ္ပကမ္ပဖလ	613
ကမ္ပဇဩဇာ	88
ကမ္ပဇတေဇာဓာတ်	91
ကမ္ပဇမဟာဘုတ်	32
ကမ္ပဇရုပ်လောက	119
ကမ္ပညတာ	118
ကမ္ပန္တရိပါကန္တရဇာနန ဉာဏ်တော်	258
ကမ္ပဖလ	614
ကမ္ပဘဝ	613

ကမ္ပသမဂ္ဂိတာ	229
ကမ္ပသမုဋ္ဌာန်ရုပ်	76
ကရုဏာ	588, 589
ကလာဗုမင်း	457
ကသိက္ခာဋီမာကာသ	95
ကာပိလရသေ့	348
ကာမာဝစရကုသိုလ်	145
ကာမုပါဒါန်	612
ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ	358
ကာမောယ	403
ကာယအာဗာဓ	213
ကာယကမ္မညတာ + စိတ္တကမ္မညတာ	577
ကာယဒွါရဗြဟ္မပုံ	205
ကာယဒသကကလာပ်	36, 37
ကာယပသာဒ	35, 36
ကာယပဿဒ္ဓိ + စိတ္တပဿဒ္ဓိ	573
ကာယပါရုညတာ + စိတ္တပါရုညတာ	579
ကာယဝိဇ္ဇန	619
ကာယမုဒုတာ + စိတ္တမုဒုတာ	575
ကာယလဟုတာ + စိတ္တလဟုတာ	574
ကာယဝိညတ်	99, 100, 104
ကာယဝိညတ်ရုပ်	83
ကာယဝိညတ္တိ နဝကကလာပ်	105
ကာယဝိညတ္တိ လဟုတာဒိဒ္ဓါဒသကကလာပ်	105
ကာယဝိညာဏ်	176
ကာယဝိဝေက	373
ကာယသမ္ပဿ	608
ကာယသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ	610
ကာယာယတန	26, 605
ကာယိကာဗာဓ	210, 619
ကာယိန္ဒြေ	209, 210
ကာယုဇုကတာ + စိတ္တုဇုကတာ	580
ကာရက	143
ကာရဏူပစာရ	89, 90
ကာလဝိပတ္တိ	233
ကာလသမ္ပတ္တိ	82, 83, 233

ကာဠက စစ်သူကြီး	487	ခန္တိ	406
ကာဠိကျွန်မ	462	ခန္တိဝါဒီဇာတ်	457
ကိစ္စဃန	134	ခန္ဓပရိပါက	615
ကိစ္စရသ	9, 91	ခမာ	407
ကိတဝါသဘုရင်	493	ခိဋ္ဌဒသက	133
ကိလေသာ အသေးအဖွဲ့	512	ခုဒ္ဒိကာပီတိ	337, 339
ကုက္ကုစ္စ	496	ခေတ္တရပ်နား၍ စဉ်းစားကြည့်ပါ	237
ကုက္ကုစ္စကို ကျွန်၏အဖြစ်ကဲ့သို့ မှတ်ပါ	498	ခြကို ပုံပြု ပျားသို့ စုရမည်	260
ကုက္ကုစ္စနှင့် သောက	618		
ကုက္ကုစ္စဖြစ်တတ်ပုံ တစ်မျိုး	499		
ကုဋိလဘာဝနိမ္မဒ္ဒန	580		
ကုမုဒြာကြာ	214		
ကုလမစ္ဆရိယ	477		
ကုသ	189		
ကုသလစ္ဆန္ဒ	366		
ကုသလမူလတရားတို့၏ မှတ်သားဖွယ်ရာများ	563		
ကုသလာကုသလာဗျာကတ	613		
ကုသိတာရမ္မဝတ္ထု သုတ္တန်	331		
ကုသိုလ်အကူအညီ ရလျှင် အပါယ်မချနိုင်ပုံ	387		
ကုသိုလ်ဟူသည်	189		
ကုဋကဏ္ဍမင်း	253		
ကေတုကမျတာ	429, 445, 446		
ကံ (၄) မျိုး	233, 235, 240, 242		
ကံ၏ စွမ်းအင်သာ ဖြစ်သည်	41		
ကံဟူသည်	301		
ကြိုတင်ပြင်ဆင်ပါ	627		
ကြိုတင်သိမှတ်ရန်	10		
ကောမာရဗြဟ္မစာရီအကျင့်	622		
ကောသဇ္ဇ	336		
ကောသလ္လသမ္ဘူတဌ	192		

[ခ]

ခက်ဆစ် အဓိပ္ပါယ်များ	402
ခဏဇရာ	130
ခဏိကာပီတိ	337, 339
ခတ္တိယ မဟာသာလ	277

[ခ]

ဂဇာသတ်	404
ဂတိမန္တ ဧတဒဂ်	403
ဂတိဝိပတ္တိ	233
ဂတိသမ္ပတ္တိ	82, 83, 233
ဂန္ဓတဏှာ	26, 611
ဂန္ဓာရုံ	40
ဂရုဘာဝနိမ္မဒ္ဒန	574
ဂရုဘာဝဂူပသမ	574
ဂဟဏ	612
ဂဟဏီ	19
ဂဟပတိ မဟာသာလ	277
ဂါထာ	435, 436
ဂိရိဂါမကဏ္ဍ	253
ဂီဝါရောင်ဓာတ်	402
ဂုဏဒေါသပရိကိတ္တန	619
ဂူထပါဏဇာတ်	473
ဂေယျ	435, 436
ဂေလည	190
ဂေလညနိမ္မဒ္ဒန	579
ဂေဟသီတ	593
ဂေါစရ	38

[ဃ]

ဃဇ္ဇန	109
ဃဇ္ဇနာ	110, 154
ဃနပြိုအောင်	628

မှတ်သားဖွယ် အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

ဃနလေးပါး	I	စဝန	207
ဃနဝိနိဇ္ဈာဂ	H, I	စာလန	109
ဃာနဒွါရ၌ဖြစ်ပုံ	205	စိဉ္ဇမာဏဝိကာ = စိဉ္ဇမာဏ	380
ဃာနပသာဒ	34, 137	စိတ်	142
ဃာနဝိညာဏ်	34, 40	စိတ်နှင့် စေတသိက်အကြောင်း	286
ဃာနသမ္မဿ	607	စိတ္တဇဩဇာ	88
ဃာနသမ္မဿဇာ ဝေဒနာ	609	စိတ္တက္ခဏ အမျိုးအစား	598
ဃာနာယတန	26, 605	စိတ္တဇဘူတရုပ်နှင့် စတုဇဘူတရုပ်	109
ဃာယနကိစ္စ	155	စိတ္တဇရုပ်	139
[င]		စိတ္တပရိဒဟန	620
ဠုရုခြင်း ကုဿာတရား မရှိရခြင်းအကြောင်း	489	စိတ္တပိဋန	620
ငါးစုအားဖြင့် ရုပ်တို့ကို ခွဲတမ်းချပုံ	140	စိတ္တလပဗ္ဗတတောင်ကျောင်း	243
[ခ]		စိတ္တဝိပလ္လာသ	224, 347
စက္ခာယတန	604	စိတ္တဝိဝေက	373
စက္ခုအကြည်ဓာတ်	29	စိတ္တသမုဋ္ဌာန် သဒ္ဓရုပ်	108
စက္ခုဒသကကလာပ်	12	စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်	101
စက္ခုဒွါရတစ်ဝိထိ	31	စိတ္တဿ ဌိတိ	512
စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်ပုံ	205	စိန္တနတ္ထ	142
စက္ခုပသာဒ	24	စုတိ	616, 207
စက္ခုပသာဒ၏ မပျက်စီးခြင်း	172	စုတိကိစ္စ	161
စက္ခုဝိညာဏ	169	စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ္တန်	260
စက္ခုဝိညာဏ်	29	စူဠကောကာလိက	372
စက္ခုဝိညေယျ	61	စူဠဓမ္မပါလဇာတ်	458
စက္ခုသန္တိသိတ	170	စူဠနန္ဒိယဇာတ်	455
စက္ခုသမ္မဿ	607	စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿမထေရ်	383
စက္ခုသမ္မဿဇာ ဝေဒနာ	609	စူဠဗောဓိဇာတ်တော်	624
စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပေါများခြင်း	277	စူဠသီဝမထေရ်	244
စည်းစိမ်ဥစ္စာ နည်းပါးခြင်း	276	စူဠသုဓမ္မမထေရ်	253
စက္ကိက္က	449	စူးစမ်းဆင်ခြင်၍ ယူပါ	111
စတုဇရုပ်	140	စေတနာ	298, 600
စတုတ္ထလောဘမူစိတ်	147	စေတနာသမင်္ဂီတာ	229
စတုသစ္စသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်	238	စေတီနှင့် စေတီအိမ်	85
စတုသမုဋ္ဌာနိက	89	[ဆ]	
စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်	29, 83	ဆတ္တပါဏိလုလင်	487
		ဆတ္တပါဏိလုလင်၌ ပြည့်စုံနေသော အင်္ဂါလေးပါး	488

ဆန္ဒ	342
ဆန္ဒရှိသူမှာ မပြီးစီးနိုင်သော အရာမရှိ	345
ဆန္ဒဝတော ကိံ နာမ န သိဇ္ဈတိ	345
ဆရာဝန်ကြီးများ၏ စွမ်းအင်	66
ဆရာသမား၏ ကျေးဇူးတော်	470
ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာ	159, 161
ဆာဒန	599
ဆိဒ္ဓဝိဝရဘာဝ	96
ဆေက	191
ဆင်စမ်းသော သူကဏ္ဍ်း	221

[ဇ]

ဇေရုမြစ်	246
ဇနကကံ	265, 266
ဇနကသတ္တိ	60
ဇနပဒကလျာဏီ	363
ဇရာ	615
ဇရာတရားအစစ်	130
ဇရာဒဏ်ချက်	130
ဇရာသဘော	130
ဇဝနကိစ္စ = ဇောကိစ္စ	157
ဇဝနပဋိပါဒကမနသိကာရ	314
ဇဝနာပဂမ	202
ဇမ္ဗူကောလဆိပ်	244
ဇာဂရိယာနုယောဂ	407
ဇာတက	435, 437
ဇာတိ	614
ဇာတိမာန်	432
ဇာတိရုပ်	141
ဇာတိသဘောတရား	141
ဇာတိသာရဉာဏ်	262
ဇိဂူဆွန်	541
ဇိရုဏတေဇော	18
ဇိဝှါဒွါရဉ္စိဖြစ်ပုံ	205
ဇိဝှါပသာဒ	35
ဇိဝှါယတန	26, 605

ဇိဝှါဝိညာဏ်	35
ဇိဝှါသမ္ဗုဒ္ဓ	607
ဇိဝှါသမ္ဗုဒ္ဓဇော ဝေဒနာ	609
ဇီဝိတ	309
ဇီဝိတနဝက ကလာပ်	19
ဇီဝိတိန္ဒြေ	311
ဇော - အကုသိုလ်ဇော	195
ဇော - ကုသိုလ်ဇော	188
ဇောတနတ်	404

[ဈ]

ဈာနပေက္ခာ	217
-----------	-----

[ဍ]

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	E
ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ဝိပဿနာဇော	223
ဉာဏသမ္ဗုဒ္ဓိယုတ် သညာ	222
ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပါ	521
ဉာတပရိညာ	289
ဉာတိဗျသန	617

[ဎ]

ဌပန	309, 313
ဌာနူပစာရ	101
ဌာနူပစာရ	89

[ဏ]

ဏာဂတေဇော	18
----------	----

[တ]

တနီဏုပ္ပတ္တိဉာဏ်	413
တဂရသိခိ	279
တဏှာ	366, 610
တဏှာဒဋ္ဌတ္တဒိဋ္ဌိ	612, 613
တတြမဇ္ဈတ္တတာ	161, 571, 594
တတိယလောဘမူစိတ်	147

မှတ်သားဖွယ် အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

တထာဂတ	404	ဒသရာဇဓမ္မ	405, 406
တထာဘာဝ	187, 202	ဒဿန	155
တဒနုဝတ္တက	103, 203	ဒဿနကိစ္စ	155
တဒါရမ္မဏံ	202	ဒဿနာဒိ	604
တဒါရုံ	202	ဒဟန	449
တဒါရုံကိစ္စ	157, 158	ဒါန	406
တဒ္ဓမ္မူပစာ ဥပရိက္ခာ	40	ဒါရုက္ခန္ဓောပမသုတ္တန်	386
တဒ္ဓမ္မူပစာရ	98	ဒါဝဂ္ဂိ	449, 451
တန္တိဓမ္မ	442	ဒိဋ္ဌ	139
တဗ္ဗာဟုလ္လနည်း	38	ဒိဋ္ဌိ = မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ	417
တမ္မဒါဋ္ဌိက	502	ဒိဋ္ဌိဗျသန	618
တိဇနိပ္ပန္နရုပ်	117	ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသ	224, 347
တိဇရုပ်	140	ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပယုတ္တလောဘ	429
တိပိဋကဓရစူဠနာဂမထေရ်	254	ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ	B, C
တိသမုဋ္ဌာနိကရုပ်	24	ဒိဋ္ဌုပါဒါန်	612
တိဿမဟာဝိဟာရကျောင်း	243	ဒီယနိကာယ် ပါထိကဝဂ် ပါဠိတော်	114
တိရုဏပရိညာ	289	ဒီပင်္ကရာဘုရားရှင်	389
တေဇောဓာတ်	16	ဒုက = ဒုက်	74

[ဆ]

ထဒ္ဓဘာဝနိမ္မဒ္ဓန	575	ဒုက္ခ	619
ထဒ္ဓဘာဝဝူပသမ	575	ဒုက္ခပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ	F
ထဒ္ဓမစ္ဆရိယ	481	ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ	A, F
ထိန	504	ဒုက္ခပဋိပဒိ ဒန္တာဘိည	A
ထိရသညာ	534, 539	ဒုက္ခပနယနာကာရပ္ပဝတ္ထိ	588
ထုလ္လနန္ဒာ ဘိက္ခုနီမဇာ် လောဘ	382	ဒုက္ခဝိပါက	196
ထောက်ပံ့ဖွယ်ကိစ္စ မရှိပုံ	110	ဒုက္ခဝိပါကလက္ခဏံ	196
		ဒုက္ခဝေဒနာ	210
		ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်	210
		ဒုဂ္ဂတိဘေး	358

[ဇ]

ဒဠုကာမတာ	26	ဒုဠုကုမာရမင်းသား	493
ဒဏ္ဍဘေး	358	ဒုတိယဗလဉာဏ်တော်	230
ဒဏ္ဍက ပဗ္ဗတာ	404	ဒုတိယလောဘမူ	147
ဒဒ္ဓရဇာတ်	458	ဒု-သ-န-သော	386
ဒယာ	407	ဒုဿန	449
ဒရထနိမ္မဒ္ဓန	573	ဒေဝရီ	403
ဒရထဝူပသမ	573	ဒေါမနဿ	620

ဒေါမနဿကရဏ	619
ဒေါမနဿတစ်မျိုး	621
ဒေါမနဿဝေဒနာ	216
ဒေါသ	353, 449
ဒေါသအုပ်စု	216
ဒေါသမူစိတ် (၂) မျိုး ဖြစ်ပေါ်လာပုံ	147
ဒွါရမူလဋီကာ	103
ဒွါရရုပ်	140
ဒွိဇရုပ်	140

[ခ]

ခနမာန်	433
ခမ္မတဏှာ	26, 612
ခမ္မဇေဇာတ်တော်	487
ခမ္မပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်	6
ခမ္မမစ္ဆရိယ	478, 479
ခမ္မမစ္ဆရိယဂ္ဂိုလ်	479
ခမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိတော်	96
ခမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ မဟောခြင်း၏ အကြောင်း	72
ခမ္မသေနာပတိ	560
ခမ္မာနုဂ္ဂဟ	471, 479
ခမ္မာနုခမ္မပဋိပတ္တိ	531
ခမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ်	1
ခမ္မာပိ ဝေါ ပဟာတဗ္ဗာ	439
ခမ္မိက	415
ခမ္မောဇ	404
ဓာတ်ကြီး (၄) ပါးတို့၏ စွမ်းအင်	51
ဓာတ်တော်မွေတော်	85
ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တန်	98
မိတိမန္တ ဧတဒဂ်	403

[န]

နကုလပိတာ နှင့် နကုလမာတာ	392
နန္ဒမင်းသား	363
နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ	421, 425

နတ္ထိကဒိဋ္ဌိသမားကြီး နန္ဒက	426
န ပရိပုစ္ဆိတာ ဟောတီ	281
နမန	602
နမော ဗုဒ္ဓဿ	395
နာဂဒီပကျွန်း	241
နာနာကဒါစိ	586
နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်	283
နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်	E
နာမ် + ရုပ်	602
နာမ်ကလာပ်	G
နာမ်တရားများကို လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန်	
ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားပုံစနစ်	595
နာယကဂုဏ် (6) ပါး	407
နာယက သတ္တာ	403
နိက္ကမဝီရိယဓာတ်	329
နိဇ္ဈာန	617
နိစ္ဆယ	325
နိတ္တုနန	620
နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်	E
နိမိတ္တဂ္ဂါဟ	371
နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမား	425
နိယျာတန	614
နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိဿတိ	261
နိရာဒီနဝ	579
နိရာမိသသောမနဿဝေဒနာ	211
နိရုဿာဟ - သဉ္ဇဿာဟ	151
နိဿရဏတ္တာပရိယတ်	434, 437
နိဝရဏကုက္ကုစ္စ	500
နုဒယာ	403
နိယနာထမင်း	262
နောင်မှ နောင်တရပုံ	500
နှစ်ဘက်လုံး၌ အရှုံးမထွက်ပုံ	425

[ပ]

ပကတိ	347, 348
ပကတူပနိဿယ	394

မှတ်သားဖွယ် အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

ပက်ကီး စေတသိက်	317	ပဋိသန္ဓိ	601
ပက္ခပါတုပစ္ဆေဒန	571	ပဋိသန္ဓေစိတ်	165
ပက္ခိကဘတ်	472	ပဋိသမ္ဘိဒါဏာ	5, 6
ပဂ္ဂဟလက္ခဏာ = ပဂ္ဂဟဏလက္ခဏာ	328	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်နည်း	255
ပဉ္စရဏ	56	ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တိ	614
ပစ္စယ အကြောင်း	150	ပဏ္ဍရ = ဖြူစင်ပါသည်	173
ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ	C, E, 628	ပဏ္ဍိတမာနီပုဂ္ဂိုလ်	264
ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်	283	ပဏီတ သုခ	218
ပစ္စာဘိညာဏ	221	ပထဝီဓာတ်	10, 12, 53
ပစ္စုပဋ္ဌာန	9	ပဒဋ္ဌာန်	9
ပစ္စုပဋ္ဌာန် ရှုကွက်	198	ပဒတ္တ	5
ပစ္စေကဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်	6	ပဒ္ဒါ သနင်	404
ပဇာနန	560	ပဒုမငရဲ	375
ပဉ္စဒွါရဝိသိစိတ်	101	ပဒုမ္မာကြာ	214
ပဉ္စဒွါရဝဇ္ဇန်း	166, 168	ပဓာန	163
ပဉ္စဒွါရိကဇော	200	ပဓာန အပဓာန = ပြဓာန်း မပြဓာန်း	115
ပဉ္စဒွါရိကနှင့် မနောဒွါရိက	294	ပဓာနဝါဒ	348
ပဉ္စဝိညာဏ်တို့၌ ဝေဒနာ	177	ပဗန္ဓတီ	303
ပဉ္စဝေါကာရဘုံ	73	ပဘာဝလျှံလူ	404
ပဉ္စာရုံ	166	ပမာဒတရား	353
ပဉ္စာဝုဓပျို့	393	ပမောဒန	590
ပညာဉာဏ် ကြီးမားခြင်း	282	ပယ်ဆုလေးပါး	403
ပညာမာန်	434	ပယုတ္တဝါစာ	374
ပညာမဲ့ခြင်း	281	ပယောဂဝိပတ္တိ	233
ပညာရှိကြီး မောဟဖိစီးပုံ	351	ပယောဂသမ္ပတ္တိ	82, 83, 233
ပညိန္ဒြေ	206, 557	ပရက္ကမဝီရိယဓာတ်	329
ပဋိဃာနုနယဝူပသမ	592	ပရဂါရဝ	542
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၌		ပရဒုက္ခာသဟာန	588
လက္ခဏာ - ရသ စသည် ရှုပ်စနစ်	626	ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝ	599
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ	599	ပရဝုတ္တန	476
ပဋိစ္ဆန္ဒဇရာ	132	ပရသမ္ပတ္တိ	474, 591
ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	E	ပရာနုဝါဒဘေး	358
ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါဏာ	6	ပရာမာသ	417
ပဋိဝေဓဉာဏ်	114	ပရိကပ္ပ	210, 215
ပဋိသင်္ခါဉာဏ်	E	ပရိစယေနာ	320, 321
ပဋိသန္ဓာန	165	ပရိစ္စာဂ	406

ပရိစ္ဆန္ဒာကာသ	94	ပီတိ	337
ပရိစ္ဆန္ဒရူပ	94	ပီတိ (၅)မျိုး	337
ပရိစ္ဆေဒရုပ်	140	ပီတိနှင့် သုခ	214, 340
ပရိစ္ဆေဒါကာသ	95	ပီတိဝိရာဂ	217
ပရိညာ ပညာ (၃)မျိုး	442	ပုတ္တုသာတိ အမျိုးကောင်းသား ရဟန်းတော်	98
ပရိဒေဝ	619	ပုဂ္ဂလာနုဂ္ဂဟ	479
ပရိနိဇ္ဈာယန	617	ပုတ္တမုခဒဿနလမ်းစဉ်	146
ပရိပုစ္ဆာ	5	ပုထုဇန်ပုဂ္ဂိုလ်	207
ပရိယတ္တိ	5	ပုဗ္ဗင်္ဂမ	163, 601
ပရိယတ္တိတရားတော်ကို သင်ယူပုံ		ပုဗ္ဗစေတနာ	268
နည်းစနစ် သုံးမျိုး	434	ပုဗ္ဗပယောဂ	144
ပရိယတ္တိမာန်စွယ်	447	ပုဗ္ဗယောဂ	6, 7
ပရိယုဋ္ဌာနမောဟ	351	ပုဗ္ဗာဘိသင်္ခါရ	110
ပရိယေသန	342	ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်တော်	206
ပရိဋ္ဌာဟဝိနယ	555	ပုမ္ဘာဝရုပ်	63
ပြီးရှင်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ်များ	207	ပုရိမာကာရ	167
ပဝတ္တန	67, 309, 313	ပုရိသအာကပ္ပ	62
ပဝတ္တိကောင်းကျိုး	235	ပုရိသကုတ္တ	62
ပဝတ္တိသုခ	193	ပုရိသနိမိတ္တ	62
ပဝါရဏာနေ့	373	ပုရိသဘာဝ	59
ပဝေဏိဓမ္မ	442	ပုရိသမေဓ	406
ပသာဒစက္ခု	29	ပုရိသလိင်္ဂ	62, 59
ပသာဒ မဟုတ်သောရုပ်	137	ပုရိသိန္ဒြေ	59
ပသာဒရုပ်	137	ပုရေစာရိက	163
ပဿဒ္ဓိ	210	ပေမ	366
ပဟာန ပရိညာ	289	ပေယျဝဇ္ဇ	405
ပဋ္ဌာသ	472	ပျားလူးမြက်	385
ပါကဋ္ဌဇရာ	132		
ပါစကတေဇော	18		
ပါဏာတိပါတကံ	267	ဖရဏ	340
ပါမောက္ခ	304	ဖရဏာပီတိ	337, 339
ပါရိသေသနည်း	75	ဖရသဝါစာ	114
ပိင်္ဂလမင်း	426, 427	ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်	194
ပိတုမဟာရာဇာ	247	ဖလူပစာရစကား	93, 129
ပိပ္ပလိလုလင်	391	ဖဿ	G, 292, 606
ပိဏန	340	ဖုသန	292

မှတ်သားဖွယ် အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

ဖုသနကိစ္စ	155
ဖောဠဗ္ဗတဏှာ	26, 35, 611
ဖောဠဗ္ဗဓာတ်	31

[●]

ဗဟိဒ္ဓမဟာဘူတ	177
ဗဟိဒ္ဓသမုဋ္ဌာန်	544, 548
ဗဟိဒ္ဓသို့	597
ဗဟုသုတ ဧတဒဂ်	403
ဗဟုသုတရေးရာ အဖြာဖြာ	63
ဗာဟိရရုပ်	136
ဗာဟုဿစ္စ	543
ဗိဠာရဝတ ဇာတ်တော်	415
ဗိုလ်ငါးပါး	269
ဗျာဓိ	190
ဗျာသတ္တိ	620
ဗြဟ္မဒဏ် အပေးခံရခြင်း	448
ဗြဟ္မဒတ်မင်း	569
ဗြဟ္မဝိဟာရ	220
ဗြဟ္မဝိဟာရ စေတသိက်များ	587
ဗြာဟ္မဏတိဿသူပုန်	244
ဗြာဟ္မဏ မဟာဿာလ =	
ပုဏ္ဏား သူဌေးသူကြွယ်	277
ဗွေသီဟာဝယ်	405

[ဘ]

ဘင်္ဂဉာဏ်	E
ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိ	441, 442
ဘဒ္ဒါ ကုဏ္ဍလကေသာထေရီ	411
ဘန္တတ္ထ	361
ဘမရာဖျား	404
ဘဝ	613
ဘဝင်ကိစ္စ	153, 154
ဘဝင်္ဂစလန	113
ဘဝင်္ဂပစ္ဆေဒ	113
ဘဝင်စိတ်	165

ဘဝန	614
ဘဝိဿတိ ကမ္မံ န ဘဝိဿတိ ကမ္မဝိပါကော	258
ဘဝိဿတိ ကမ္မံ ဘဝိဿတိ ကမ္မဝိပါကော	258
ဘယဉာဏ်	E
ဘယသဘာဝ	545
ဘာဝညထတ္ထ	57
ဘာဝဒသက ကလာပ်	80
ဘာဝနဘဝန	613
ဘူမိဿရ	405
ဘောဂဗျသန	617
ဘောဂသမ္ပတ္တိ	568

[မ]

မက္ခ - ပဠာသ	469
မကုဋ သယမ္ဘူ	402
မဂ္ဂသမာဓိ	308
မဃဒေဝ = မဃဒေဝ	205
မင်းကျင့်တရား (၁၀) ပါး	406
မင်းတို့၏ မဆုတ်ယုတ်ကြောင်းတရား	407
မစ္ဆရိယ (၅) မျိုး	477
မစ္ဆရိယ (၅) မျိုး၏ အကျိုးအပြစ်များ	480
မစ္ဆရိယ - အနု အကြမ်း	481
မဇ္ဈတ္တ	217, 218
မဇ္ဈတ္တဘာဝ	571
မဇ္ဈတ္တဝေဒယိတ	217
မဇ္ဈတ္တာကာရပ္ပဝတ္တိ	592
မဇ္ဈိမပဋိပဒါ = နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ	162
မည်သူ့ကိုမျှ အမျက်မထွက်ခြင်း	
မမုန်းတီးခြင်းအကြောင်း	494
မည်သူ့ကိုမျှ မချစ်တတ်ခြင်း၏	
အကြောင်းရင်း	492
မည်သည့် စိတ်နည်း?	110
မဏ္ဍလာရာမကျောင်း	247
မဒ	353
မဒ္ဒဝ	406
မန = မနော = စိတ်	142

မနနတ္ထ	142	မဟာပုရိသ လက္ခဏာတော်	114
မနသိကာရ	172, 314	မဟာဗုဒ္ဓဝင်၏ ဖွင့်ဆိုချက်	F
မန္တဒသက	133	မဟာဘုတ် အချင်းချင်းသာ	46
မန္တထာမဂတံ	181	မဟာသောဏမထေရ်	243, 244
မနာယတန	26, 605	မံသ	19
မနုဿခါဒက	252	မာနသဗျာဓိ	620
မန္တိင်းယှဉ်သင့်ပါ	4	မာယာ - သာဌေယျ	413
မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း	202	မိဂပဒဝလဉ္ဇနနည်း	220
မနောဓာတ်	182	မိစ္ဆာဂါဟ	146
မနောမယ ဇောတရ	404	မိစ္ဆာဇီဝတစ်ခုကို ပုံစံအဖြစ်	583
မနောဝိယာတ	620	မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ	417
မနောဝိညာဏ်နာမ်တရားစုတို့၏		မိစ္ဆာမိမုတ္တိ	524
ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း	180	မိစ္ဆာဘိနိဝေသ	226, 417
မနောဝိညာဏဓာတု	202	မိတ္တသမ္ပတ္တိ	568
မနောဝိညေယျ	61	မိတ္တေးတော်ဂေါတမီ	470
မနောသမ္ပဿ	608	မိဒ္ဓ	504
မနောသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ	610	မိန်းမတို့မာယာ သဲကိုးဖျာ	413
မရဏ	616	မိလာပန	210
မရဏူပနယန	615	မိလိန္ဒပဉ္စ ပါဠိတော်	318
မလွဲချော်နိုင်သော ကျင့်စဉ်	419	မီးသွေးထမ်းရသူ ပညာရှိကြီး	353
မဟဂ္ဂုတ်စိတ်	152	မုချအားဖြင့် မှတ်ရန်	192
မဟာကပိဇာတ်	458	မုစ္စိတုကမျတာဉာဏ်	E
မဟာကိရိယာစိတ်	152	မုတ	139, 140
မဟာကြိယာ သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်	207	မုဒိင်္ဂဿရ	206
မဟာကုသိုလ် သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်	207	မုဒိတာ	590, 591
မဟာကုသိုလ်နှင့် မဟာဝိပါက်	150	မုဒုတာ	118
မဟာကောကာလိက	373	မုဒုမစ္ဆရိယ	481
မဟာဂဇ	204	မုဒုဘာဝ	297
မဟာစည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏အယူ	217	မုနိပဝရ	402
မဟာဋီကာဆရာတော်	159	မူလအမည်ရပုံ	562
မဟာဋီကာဆရာတော်၏ ဖြတ်ထုံး	321	မူလဋီကာဆရာတော်	111
မဟာဋီကာနိဿယကျမ်း	217	မူလဋီကာဆရာတော်၏ ဝါဒ	159
မဟာတဏှာသင်္ခယသုတ်	440	မူလဋီကာ၏ ဖွင့်ဆိုချက်	206
မဟာဒတ္တမထေရ်မြတ်ကြီး ၏ဝါဒ	160	မူလဋီကာ၏ ဝါဒ	173
မဟာပစ္စရိအဋ္ဌကထာ	244	မူလပရိယာယသုတ္တန်	447
မဟာပဒုမမင်းသား	569	မိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ သုံးသပ်ချက်	103

မှတ်သားဖွယ် အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

မေဃီ	403
မေတ္တာ	587
မေဒ	19
မေးမြန်းဖွယ် အချက်တစ်ရပ်	36
မောဟ	346, 353
မောဟ (၃) မျိုး	350
မောဟမူစိတ် (၂) မျိုး ဖြစ်ပေါ်လာပုံ	148
မျိုးစေ့နှင့် အသီး	259
မျိုးစေ့နှင့် တူပုံ	532
မြဂူကို မနာလိုသော ဝက်များ	475
မြို့တံခါးတိုင်ကြီးများနှင့် တူ၏	541

[ယ]

ယထာဥပဋ္ဌိတဝိသယ	221
ယထာဂဟိတနိမိတ္တဝသေန	221
ယထာဘူတဉာဏ်အမြင်	307, 308
ယထာသဘာဝပဋိဝေဓ	557, 558, 560
ယသပါဏိမင်း	487
ယာထာဝမာန	431
ယာပထ	402
ယူဆလေးပါး	403
ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ	4
ယောဗ္ဗန္ဓဝိနာသ	615
ယောနိသောမနသိကာရ	315
ယောက်ျားဗျည်း	65
ယောက်ျားဥဘတောဗျည်း	65
ယံ အာဗန္ဓနလက္ခဏံ	15

[ရ]

ရသ - ပစ္စုပ္ပန် - ပဒုပ္ပန်	198
ရသတဏှာ	26, 611
ရသတဏှာ၏ စွမ်းအား	383
ရသဓာတ်ရည်	88
ရဿအက္ခရာ	111
ရသာရည်	19
ရသာရုံ	41
ရသေ့ မာယာ	413

ရာဂ	353, 366
ရာဇိန္ဒာ ဘက်လွတ်	402
ရုမိရ	19
ရုပ်ဇီဝိတ	67
ရုပ်ပိုင်းမဏိမဇ္ဈ	103
ရုပ္ပန	602, 603
ရုပ္ပနလက္ခဏာ	98
ရူပံ နည်းစနစ်	11, 134
ရူပတဏှာ	25, 26, 611
ရူပပရိဂ္ဂဟ	B
ရူပပရိစ္ဆေဒ	94
ရူပမတ္တာရမ္မဏ	170
ရူပဝိဇာနန	170
ရူပဿ အနိစ္စတာ	133
ရူပဿ ကမ္မညတာ	116
ရူပဿ ဇရတာ	128
ရူပဿ မုဒုတာ	116
ရူပဿ လဟုတာ	116
ရူပဿ သန္တတိ	120
ရူပါရုံ အမည်ရခြင်း	38
ရူပါရုံလိုင်း နာမ်တရားများကို သိမ်းဆည်းပုံ	
အမြွက်	596
ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ	B
ရူပါဝစရ ကိရိယာစိတ်	152
ရူပါဝစရ ကုသိုလ်စိတ်	145
ရူပါဟရဏ	91
ရိုးတွင်းခြင်ဆီ	19
ရဲစွမ်းသတ္တိ	543
ရောဂဗျသန	618
ရှေးဘဝက ပေါင်းဖော်ခဲ့ဖူးခြင်း	411
ရှင်းလင်းချက်များ	584
ရှစ်ဖြာရာခံ ရှင်အာနန္ဒ	403

[လ]

လက်တွေ့စမ်းသပ်ကြည့်သင့်သည်	31
လက်နှင့်တူပုံ	532

လက္ခဏာ	542, 543
လက္ခဏာ - ရသ - ပစ္စုပ္ပန်	418
လက္ခဏာ - ရသ - ပစ္စုပ္ပန် - ပဒဋ္ဌာန်	
အဓိပ္ပါယ်	8
လက္ခဏာ - ရသ - ပစ္စုပ္ပန် - ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို	
ရှုသင့်ပုံ	1
လက္ခဏာနှင့် ရသ	199
လက္ခဏညထတ္ထ	57
လက္ခဏသုတ္တန်	114
လဠုကိကောပမသုတ်	439
လဇ္ဇာဘယ	542, 543
လဇ္ဇာသဘာဝ	545
လသုဏသိက္ခာပုဒ်	382
လဟုတာ	118
လာဘမစ္ဆရိယ	478
လာလပ္ပန	619
လိင်ပြန်ခြင်း	64
လိင်ပြောင်းသွားသော်	64
လိနတာ	505
လူ မလုံလ နတ် မမဘူး	238
လူးထမင်း	236
လေးစုအားဖြင့် ရုပ်တို့ကို ခွဲတမ်းချပုံ	139
လောက ဥပမာ	132
လောကပါလ တရား (၂) ပါး	549
လောကာဓိပတိ	544
လောကီယဓမ္မ	286
လောကုတ္တရာ မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်	223
လောကုတ္တရာကုသိုလ်စိတ်	145
လောဘ	364
လောဘနှင့် ဆန္ဒ	365
လောဘမူစိတ် (၈) မျိုး	146
လောဘမူ ပထမစိတ်	147
လောဘမူ သောမနဿဒိဋ္ဌိဂတ	
ဝိပ္ပယုတ်စိတ် (၂)မျိုး	207
လောဘမူ သောမနဿဝေဒနာ	215
လောဘမူ သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် (၄)မျိုး	207

လောဘသမား နှင့် အလောဘသမား	553
လောလုပ္ပတဏှာ	385
လောသကတိဿမထေရ်	275
လောဟိတ = သွေးနှစ်မျိုး	78
လုံလ	501

[ဝ]

ဝစနပထ	465, 466
ဝစီဘေဒ ဟူသည်	106
ဝစီဝိညတ်	105, 109
ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဓလဟုတာဒိတေရသက ကလာပ်	115
ဝဇ္ဇာဘိရုကဘယဒဿာဝိ	546
ဝဋ္ဋ	290
ဝဋ္ဋပါဒ	290
ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယ	478
ဝတအကျင့်	612
ဝတ္တဗ္ဗကနိဂြောဓသာမဏေ	248
ဝတ္ထုဒက	72
ဝတ္ထုဒါရဘာဝ	604
ဝတ္ထုနှင့် ဩဇာ	90
ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယ	44
ဝတ္ထုရုပ်	140
ဝသလ သူယုတ်မာ	434
ဝသလသုတ္တန်	434
ဝဠုနက	248
ဝါစာပေယျ	406
ဝါတမိဂသမင်	385
ဝါနရိန္ဒဇာတ်	454
ဝါရာဏသီ	404
ဝါယာမေဖြင့်	404
ဝါယောဓာတ်	20
ဝါယောသန္တိဿိတ	175
ဝါသနာ ဓာတ်ငွေ့	380
ဝိကာရရုပ်	104, 140
ဝိကီရဏ	602
ဝိဂြိုဟ် (၃) မျိုး	143

မှတ်သားဖွယ် အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

ဝိစာရ	323	ဝိသယရသသမ္ဘောဂ	608
ဝိစိကိစ္ဆာ	149, 507	ဝိသယာဘိမုခဘာဝ	534, 539
ဝိဇာနန	142, 187, 601	ဝိသယာဓိမတ္တ = အာရုံ၏ လွန်ကဲမှုကြောင့်	
ဝိညတ်	101, 102	ပြောင်းပုံ	50
ဝိညတ္တိ ယဇ္ဇနာ	107	ဝိသယောဘာသ	558
ဝိညာဏ	142	ဝိသသံသဋ္ဌ	453
ဝိညာဏ်	601	ဝိသာဒ	620
ဝိညာဏ်အပြားနှင့် ကုသိုလ်အပြား	144	ဝိသေသတော	307
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ	162	ဝိသိဋ္ဌမနနကိစ္စာ	166
ဝိညာဏက္ခန္ဓကထာ	142	ဝိသေသာ	404
ဝိညာဏ်တို့၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ (၁၄) မျိုး	153	ဝီတိက္ကမမောဟ	350, 351
ဝိညာတ	140	ဝီထိပဋိပါဒကမနသိကာရ	314
ဝိတက် မယှဉ်သော စိတ်များက အာရုံယူနိုင်ပုံ	319	ဝီရိယ	327
ဝိတက်နှင့် ဝိစာရ	323	ဝီရိယဝိနောဒန	504
ဝိတက္က = ဝိတက်	317	ဝီရိယာရမ္မဝတ္ထု	327, 330
ဝိတ္တမ္ဘန	21, 57	ဝုဋ္ဌော	186
ဝိနယကုက္ကစ္စ	500	ဝေဒက	143
ဝိပရိတဂ္ဂါဟ	223	ဝေဒနာ	608
ဝိပလ္လာသ	224, 347	ဝေဒနာက္ခန္ဓကထာ	209
ဝိပဿနာအရာ၌ သညာ အရေးကြီးပုံ	539	ဝေဒနာ ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်ပုံ	178
ဝိပုဋိသာရ	496, 498	ဝေဒနာသည် ရှင်ဘုရင်နှင့် တူ၏	212
ဝိပွဝါသ	616	ဝေဒလ္လ	435, 437
ဝိပ္ပါရ	227	ဝေဒေဟိကာ	462
ဝိပါက် အဗျာကတ ဝိညာဏ်	149	ဝေယျာကရဏ	435
ဝိပါက်ဝိညာဏ်	151	ဝေဟင်္ဂမာ	404
ဝိပါကသမင်္ဂီတာ	230	ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနကိစ္စ = ဝုဋ္ဌောကိစ္စ	156
ဝိပါကသုခ	193	ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနာဝဇ္ဇန	186
ဝိမုခဘာဝ	474		
ဝိယောဂ	616		
ဝိရတိစေတသိက် သုံးပါး	582	[ဆ]	
ဝိရတိနှင့် ဟိရိ ဩတ္တပ္ပ	584	သဉ္ဇဿာဟ	151
ဝိရတိအပြား	586	သက်မဲ့လောက	119
ဝိဝဇ္ဇ	290	သင်္ကောစန	482
ဝိဝဇ္ဇပါဒ	290	သင်္ခိတ	133
ဝိသပ္ပန	449, 450	သင်္ခါရ	600
ဝိသယနှင့် ဂေါစရ	38	သင်္ခါရက္ခန္ဓ	227
		သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်	E

သင်္ဂတိ	606	သမ္ဘိစိတသွေး	78
သင်္ဂဟဝတ္ထု	405	သမ္ဘိဋ္ဌာန	325
သင်္ဂဟဝတ္ထု (၄) ပါး	406	သမ္ဘိဋ္ဌာနစေတနာ	268
သင်္ဂတိသုတ်	330	သမ္ဘိဋ္ဌေယျဓမ္မ	325, 326
သင်္ဃဋ္ဌန	292, 293, 606	သမ္ဘိပါတ	292, 296
သဇ္ဇာနန	221, 224	သပ္ပတိဿဝ	546
သညာ	221	သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်	292
သညာဝိပလ္လာသ	224, 347	သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်	206
သတပတ် ပဒုမ္မာ	404	သဘာဝအနိဋ္ဌာရုံ	211
သတိ	534, 535	သဘာဝက္ကဋ္ဌာရုံ	211
သတိအတု	540	သဘာဝယုတ္တိဖြင့် နှိုင်းချိန်ကြည့်ပါ	75
သတိ နှင့် မနသိကာရ	541	သမင်္ဂီတာ = သမင်္ဂီ (၅) ပါး	229
သတိမန္တ ဧတဒဂ်	403	သမဘာဝဒဿန	592
သဒိသမာန်	430	သမဝါဟိတ	571
သဒိသပုဂ္ဂိုလ်၏ မာန် (၃) မျိုး	430	သမ္ပပဓာန် (၄)ပါး	190
သဒ္ဓမ္မဿဝနာ	522, 530	သမ္ပသနဉာဏ်	E
သဒ္ဓါ	522	သမ္မာအာဇီဝ	583, 585
သဒ္ဓါမိမောက္ခ	525	သမ္မာကမ္မန္တ	583, 585
သဒ္ဓါနှင့် ပေမ ရောနှောတတ်ပုံ	532	သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်	114
သဒ္ဓတဏှာ	26, 611	သမ္မာပါသ	406
သဒ္ဓနဝကကလာပ်	222	သမ္မာဝါစာ	582, 584
သဒ္ဓသမ္မာဝါစာ	585	သမ္ဘမ	619
သဒ္ဓဟန	522	သမိပ္ပပစာရ	85
သဒ္ဓါရုံ	39	သမ္ပိလ္လဟာသိနီ	622
သဒ္ဓေယျဝတ္ထု	522, 528	သမ္ပုတိသစ္စာ	129
သနိဒဿန သပ္ပဋိယရုပ်	138	သမုဒယ	366
သန္တတိ	121, 122	သမုဋ္ဌာန်	542
သန္တတိယန	H, 134	သမုစ္ဆေဒဝိရတိ	586
သန္တတိဇရာ	130	သမုစ္ဆေဒပဟာန်	189
သန္တပ္ပနတေဇော	18	သမုဒီရဏ	21
သန္တဘာဝ	217	သမူဟယန	H, 134
သန္တိကေရုပ်	136	သမာနတ္တတာ	405
သန္တိရဏ	183	သမာဒါနဝိရတိ	586
သန္တိရဏကိစ္စ	156	သမ္ပဋိစိုဉ်း	181
သန္တဟန	164	သမ္ပဋိစိုဉ်းကိစ္စ	155
သန္တိဋ္ဌိကဂုဏ်တော်	114	သမ္ပဂ္ဂဟ	429, 445

မှတ်သားဖွယ် အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

သမ္ပယောဂ	602	သာရဏ	314
သမ္ပယောဇန	314	သာရဏီယကျင့်ဝတ်	205
သမ္ပတ္တ - အသမ္ပတ္တ	42	သာရမ္ပဏ	342
သမ္ပတ္တဝိရတိ	586	သာဝဇ္ဇ	189
သမ္ပတ္တဝိသယဂ္ဂါဟကရုပ်	42	သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါက	195
သမ္ပတ္တိ	9, 294	သာဠေယျ	414
သမ္ပတ္တိ နှင့် ဝိပတ္တိ	233	သီတတေဇော	55
သမ္ပတ္တိဒဿန	590	သီလဗ္ဗတုပါဒါန်	612
သမ္ပိဏ္ဍန ရသ	305	သီလဗျဿန	618
သမ္ပိယာယန	337	သုက္က = သုက်သွေး	19
သမ္မောဟန	599	သုခနိရောဓ	218
သလာကဘတ်	472	သုခဝိပါက	191, 192
သဝန	5	သုခဝေဒနာ	209
သဝနကိစ္စ	155	သုခပဋိပဒါ	B
သုက္ကာ မောရ	403	သုခပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ	D, F
သဝိညာဏက	113	သုခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ	D, F
သဝီရိဇရာ	133	သုခုမ	136
သသင်္ခါရ	150	သုတ	139
သသမ္ဘာရ အာပေါ	14, 223	သုတ္တ	435, 436
သသမ္ဘာရစက္ခု	29	သုတ္တန်နည်း - ဇာတိ - ဇရာ - မရဏ	129
သသမ္ဘာရတေဇော	222	သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း	129
သသမ္ဘာရပထဝီ	222	သုဒ္ဓိကနယ = သုဒ္ဓိကနည်း	A
သသမ္ဘာရဝါယော	222	သုဒ္ဓမနောဒွါရ	103
သဿမေဓ	406	သုဒ္ဓမနောဒွါရဝီထိ	107
သဟင်္ဂရံသီ	404	သုပ္ပဗုဒ္ဓ	278
သဟောတ္ထပ္ပဉာဏ်	330	သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋီ	279
သဠာယတန	604	သုမိတ္တာအမျိုးကောင်းသမီး၏ လောဘ	389
သံဝိဒဟန	298	သုမေဓာ ရှင်ရသေ့	387
သံဝိဘာဂ	407	သုဘမာဏဝ = သုဘလုလင်	260
သံဝေဂပဒဋ္ဌာနံ - သံဝေဂဉာဏ်	330	သုဘလုလင်၏ ပြဿနာ (၁၄) ရပ်	263
သံသယလက္ခဏာ	507, 508	သုသုမာရဇာတ်	381
သံသရဏသွေး	78, 79	သုံးစုအားဖြင့် ရုပ်တို့ကို ခွဲတမ်းချပုံ	138
သံသီဒန	504	သေက္ခ အရိယာ	207
သာကီဝင်မင်းသား အရှင်ဥပနန္ဒ၏ လောဘ	378	သေတုဒကံ	404
သာမညနိဒ္ဒေသ	31	သေမော ဂုဠော	362
သာယနကိစ္စ	155	သေယျမာန	430

သေယျပုဂ္ဂိုလ်၏ မာန် (၃) မျိုး	430	ဟဒယဝတ္ထု	70, 78, 185
သွေးကောဋ္ဌာသ	79	ဟတ္ထ - ဝိတ္ထ - ဗီဇ နှင့် တူပုံ	532
သွေးဟူသည် လေဟူသည်	79	ဟတ္ထိဒဿကအန္တာ ဝိယ	225
သဲလွန်စပါဠိတော်	72	ဟတ္ထိပါလဇာတ်တော်	553
သောက	617	ဟရိသင်္ဃ	404
သောက ပရိဒေဝ	621	ဟရိတစ ရှင်ရသေ့၏ ထုံး	358
သောတဒ္ဓါရဝိထိ	107	ဟရိတစဇာတ်တော်	351
သောတဒ္ဓါရုဉ်းဖြစ်ပုံ	205	ဟသိတုပ္ပုဒ်စိတ်	204
သောတပသာဒ	33	ဟသိတုပ္ပုဒ်ဇောစိတ်	206
သောတဝိညာဏ်	174	ဟာသယမာနံ သိတံ ပါတွာကာသိ	206
သောတဝိညေယျ	112	ဟိတာကာရပ္ပဝတ္ထိ	587
သောတသမ္မဿ	607	ဟိတူပသံဟာရ	587
သောတသမ္မဿဇာ ဝေဒနာ	609	ဟိရီ	541, 542
သောတာယတန	26, 605	ဟိရီသည် အမျိုးကောင်းသမီး ချွေးမနှင့် တူပုံ	547
သောဘဏစေတသိက် (၂၅) လုံး	522	ဟိရီ - ဩတ္တပ္ပအတု	550
သောမ္မဘာဝ	555	ဟိနမာန	430, 431
		ဟိနပုဂ္ဂိုလ်၏ မာန် (၃) မျိုး	431
		ဟေတု	610
		ဟေတုအကြောင်း	69
[ဗ]			
ဟဒယဒဿကကလာပ်	70, 78		

မှတ်သားဖွယ်ရာ အက္ခရာစဉ် အညွှန်း ပြီး၏။

